

บทที่ 6

ตระกูลการเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 31 ตระกูล

1. ตระกูล " จินตะเวช " จังหวัดอุบลราชธานี
2. ตระกูล " จรีมาศ " จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ตระกูล " เจริญรัตน์ " จังหวัดสุรินทร์
4. ตระกูล " ชนะวงศ์ " จังหวัดขอนแก่น
5. ตระกูล " ชัยวิรัตน์ " จังหวัดชัยภูมิ
6. ตระกูล " ชิดชอบ " จังหวัดบุรีรัมย์
7. ตระกูล " ไชยกาล " จังหวัดอุบลราชธานี
8. ตระกูล " ดิบุญมี ณ ชุมแพ " จังหวัดขอนแก่น
9. ตระกูล " เดชเสน " จังหวัดยโสธร
10. ตระกูล " ตงศิริ " จังหวัดสกลนคร
11. ตระกูล " นาครทรรพ " จังหวัดหนองคาย
12. ตระกูล " บุญชิต " จังหวัดอุบลราชธานี
13. ตระกูล " พร้อมพันธ์ " จังหวัดนครราชสีมา
14. ตระกูล " เพียงเกษ " จังหวัดขอนแก่น
15. ตระกูล " ภริพัฒน์ " จังหวัดอุบลราชธานี
16. ตระกูล " มูลศาสตร์สาทร " จังหวัดสุรินทร์
17. ตระกูล " ระวีวรรณ " จังหวัดหนองคาย
18. ตระกูล " รามสูตร " จังหวัดหนองคาย
19. ตระกูล " เรื่องกาญจนเศรษฐี " จังหวัดอุบลราชธานี
20. ตระกูล " ลิปตพัลลภ " จังหวัดนครราชสีมา
21. ตระกูล " วัชรภรณ์ " จังหวัดศรีสะเกษ
22. ตระกูล " วิสมหมาย " จังหวัดศรีสะเกษ
23. ตระกูล " ศิริพันธ์ " จังหวัดสกลนคร
24. ตระกูล " ศรีวราน " จังหวัดนครพนม
25. ตระกูล " ศรีสุรินทร์ " จังหวัดสุรินทร์

26. ตระกูล	" <u>สังขทรัพย์</u> "	จังหวัดเลย
27. ตระกูล	" <u>สิทธิธรรม</u> "	จังหวัดอุบลราชธานี
28. ตระกูล	" <u>โหดระไวศยะ</u> "	จังหวัดนครพนม
29. ตระกูล	" <u>นิริฎโชติ</u> "	จังหวัดร้อยเอ็ด
30. ตระกูล	" <u>แสงสุริยจันทร์</u> "	จังหวัดมหาสารคาม
31. ตระกูล	" <u>เอี้ยสกุล</u> "	จังหวัดหนองคาย

1. ตระกูล " จินตะเวช " จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล " จินตะเวช " เข้าสู่การเมือง เริ่มตั้งแต่ นายตุน จินตะเวช ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และกำนันตำบลเมืองเดช อำเภอด่านอุดม จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ในปี พ.ศ.2523 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้นสอบตกในปี พ.ศ.2529 จนกระทั่งการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 นายตุน ได้นำน้องชาย คือ นายปัญญา จินตะเวช ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกัน ในสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน ส่วนการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 สอบตกทั้งสองคน

จนการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 นายตุน และนายปัญญา จินตะเวช ได้นำนายศักดิ์ชัย จินตะเวช น้องชายอีกคนหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่ปรากฏว่า นายศักดิ์ชัย สอบตก ในขณะที่นายตุน และนายปัญญา ได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน เช่นเดียวกับการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 ที่นายตุน และนายปัญญา จินตะเวช ได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน และนอกจาก นายตุน และนายปัญญา จินตะเวช ที่เข้าสู่การเมืองระดับชาติแล้ว ยังมีบุคคลในตระกูล "จินตะเวช" ที่เข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่น และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี อีก 3 คน คือ นายทองศักดิ์ จินตะเวช นางสาวสิมทรัพย์ จินตะเวช และนายศักดิ์ชัย จินตะเวช ซึ่งการเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่น นับเป็นการวางพื้นฐานการเมืองของตระกูล "จินตะเวช" ก่อนที่จะเข้าสู่การเมืองระดับชาติต่อไป

2. บุคคลในตระกูล “ จินตะเวช ” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายตุน จินตะเวช เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี 5 สมัย เริ่มสู่วงการเมือง โดยได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และได้เป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเดชอุดม ในปี พ.ศ.2523 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 นายตุน ได้นำนายปัญญา จินตะเวช น้องชาย มาลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย ในสังกัดพรรคกิจประชาคม แต่สอบตกทั้งสองคน ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 นายตุน จินตะเวช ได้ย้ายมาสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่ หลังจากนั้นสอบตก ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ได้รับเลือกตั้ง ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2539 เคยดำรงตำแหน่งเป็นรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2534

2.2 นายปัญญา จินตะเวช น้องชายนายตุน จินตะเวช เป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเดชอุดม มาก่อน และลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก พร้อมกับนายตุน จินตะเวช พี่ชาย ในปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคกิจประชาคม แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่ สอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2538 และครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2539 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่

2.3 นายศักดิ์ชัย จินตะเวช น้องชายนายตุน และนายปัญญา จินตะเวช เป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเดชอุดม เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ.2538 พร้อมกับพี่ชายทั้งสองคน แต่นายศักดิ์ชัย สอบตก ไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้คะแนนเป็นอันดับ 6 ได้ 33,738 คะแนน

2.4 นางสีปทรัพย์ จินตะเวช ภรรยา นายปัญญา จินตะเวช ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเดชอุดม

2.5 นายทองศักดิ์ จินตะเวช บุตรชายนายตุน จินตะเวช ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอบุณฑริก

2.6 นายพีระพล จินตะเวช น้องชายนายตุ่น และนายปัญญา จินตะเวช เคยเป็นอดีตสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี เขตอำเภอเดชอุดม

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล " จินตะเวช " เป็นการสืบทอดจากพี่ชาย คือ นายตุ่น จินตะเวช ไปยังน้องชาย คือ นายปัญญา จินตะเวช ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกันและได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมกัน รวมทั้งสอบตกพร้อมกัน ขณะเดียวกัน ยังมีบุคคลอื่นๆในครอบครัว ที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาจังหวัด คือ นายทงศักดิ์ จินตะเวช บุตรชาย นายตุ่น จินตะเวช , นางสิบลักษณ์ จินตะเวช ภรรยา นายปัญญา จินตะเวช , นายศักดิ์ชัย และนายพีระพล จินตะเวช น้องชายนายตุ่น ตระกูล"จินตะเวช" ใช้วิธีการสร้างทายาททางการเมือง ด้วยการให้บุคคลที่จะเล่นการเมืองระดับชาติผ่านการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นสมาชิกสภาจังหวัดก่อน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รู้จัก นายตุ่น จินตะเวช กล่าวถึงวิธีการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูล ว่า

" ผม (ตุ่น) คิดว่า ทุกคนในตระกูล "จินตะเวช" ก่อนจะลงสมัคร ส.ส. จะต้องเล่นการเมืองระดับท้องถิ่นก่อน อย่างผม (ตุ่น) และน้องชาย (ปัญญา) ก่อนจะเป็น ส.ส. ก็เป็น ส.จ.มาก่อน ลูกชายผม (ทงศักดิ์) เพิ่งเป็น ส.จ.สมัยแรก เมียของปัญญา (สิบลักษณ์) ก็เป็น ส.จ. เพื่อให้ก้าวขึ้นไปทีละขั้น ไม่ควรข้ามขั้น เป็นการสะสมฐานเสียงไปเรื่อยๆ ซึ่งจะช่วยให้การเข้าสู่เวทีการเมืองเป็นไปได้ง่ายขึ้น ถ้าพ่อ (ตุ่น) สร้างชื่อไว้ดี รุ่นลูก (ทงศักดิ์) ก็จะได้รับการยอมรับไปด้วย เล่นการเมืองง่ายขึ้น¹ "

ตระกูล "จินตะเวช" ก่อนเข้าสู่วงการเมืองไม่ได้ทำธุรกิจ แต่เมื่อนายตุ่นเข้าสู่วงการเมือง ได้หันมาทำธุรกิจจัดสรรที่ดิน และรับเหมาก่อสร้าง โดยเฉพาะก่อสร้างถนน เนื่องจากนายตุ่น จินตะเวช เห็นว่า เป็นหนทางช่วยเหลือชาวบ้านได้ทางหนึ่ง เนื่องจากเดิมไม่คิดทำธุรกิจ แต่ชาวบ้านในพื้นที่มาขอให้สร้างถนนให้ เพราะการคมนาคมไม่สะดวก เมื่อไม่มีธุรกิจก็ไม่สะดวกต่อการช่วยเหลือ แต่เมื่อมีธุรกิจแล้ว ก็สามารถช่วยเหลือแบบครบวงจรได้ง่ายขึ้น

¹ สัมภาษณ์ ตุ่น จินตะเวช, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี, 24 สิงหาคม 2541.

2. ตระกูล "จรีมาศ" จังหวัดร้อยเอ็ด

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "จรีมาศ" เป็นตระกูลการค้าที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดกว่า 80 ปี มีธุรกิจดั้งเดิม คือรับเหมาก่อสร้าง เริ่มเข้ามีบทบาททางการเมือง โดยนายสมพร จรีมาศ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ.2489 แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง จนกระทั่ง ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 หลังจากได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 5 สมัย ก่อนที่นายสมพร จรีมาศ จะเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง ระหว่างเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ.2524 ในระหว่างปี พ.ศ.2501-2512 ซึ่งมีการประกาศกฎอัยการศึก ยุบสภาผู้แทนราษฎร และยกเลิกระบบพรรคการเมือง ดังนั้นนายสมพร จรีมาศ และนักการเมืองในตระกูลจรีมาศ จึงเปลี่ยนแปลงบทบาทไปเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ด้วยการเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เทศมนตรี และนายกเทศมนตรีในจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างต่อเนื่องและมั่นคง² บุคคลในตระกูล "จรีมาศ" ส่วนใหญ่จะเคลื่อนไหวอยู่ในการเมืองระดับท้องถิ่น แต่ที่มาสานต่องานการเมือง โดยสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ นางศิริพันธ์ จรีมาศ บุตรสาวนายถวิล จรีมาศ น้องชายนายสมพร จรีมาศ ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก โดยแพ้วล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ หัวหน้าพรรคชาติประชาธิปไตย ไปเพียง 6 พันคะแนน

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 มีบุคคลในตระกูลจรีมาศ ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกคน คือ นายอนุรักษ์ จรีมาศ บุตรชายนายสมพร จรีมาศ น้องชายนายถวิล จรีมาศ ลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคสหประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ในขณะที่ นางศิริพันธ์ จรีมาศ สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับสี่ หลังจากนั้น ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ทั้งนายอนุรักษ์ และนางศิริพันธ์ จรีมาศ ได้รับเลือกในสังกัดพรรคชาติไทย จนกระทั่งในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 นางศิริพันธ์ จรีมาศ ยุติบทบาททางการเมือง และนายอนุรักษ์ ได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 6 สมัย นอกจากนี้ ยังมีบุคคลในตระกูล "จรีมาศ" ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกคน คือ นายบรรจง โฆษิตจิระนันท์ ซึ่งเป็นบุตรเขยของนายถวิล จรีมาศ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 สองสมัย ในการเลือกตั้งปี 2535 แต่สอบตกในปี 2538 หลังจากนั้น ได้หันไปสมัครเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด แทน

² "ตระกูลจรีมาศกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในจังหวัดร้อยเอ็ด" มติชนสุดสัปดาห์. 17 (7 ตุลาคม 2539), หน้า 17.

2. บุคคลในตระกูล " จรีมาศ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายสมพร จรีมาศ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด 5 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 หลังจากนั้น ได้หันมาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น และกลับไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่สอง ในปี พ.ศ. 2512 ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2518 ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2519 และครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2522 นายสมพร จรีมาศ เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง ในปี 2524 ขณะดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2.2 นายสมนคร จรีมาศ บุตรชายของนายสมพร จรีมาศ เป็นอดีตสมาชิกสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จนกระทั่งเสียชีวิตในปี พ.ศ.2518

2.3 นายอนุชากร มาศฉมาดล เป็นบุตรชายของนางสมพัตร์ มาศฉมาดล (จรีมาศ) ซึ่งนางสมพัตร์ เป็นน้องสาวของนายสมพร จรีมาศ นายอนุชากร เป็นสมาชิกสภาเทศบาลและเทศมนตรี เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

2.4 นายถวิล จรีมาศ น้องชายนายสมพร จรีมาศ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ.2510 อย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ.2538

2.5 นางศิริพันธ์ จรีมาศ บุตรสาวนายถวิล จรีมาศ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคชาติไทย หลังจากนั้น ยุติบทบาททางการเมือง และหันไปทำธุรกิจโรงแรม ที่จังหวัดเชียงใหม่

2.6 นายบรรจง โฆษิตจระนันท์ เป็นบุตรเขยของนายถวิล จรีมาศ โดยแต่งงานกับ นางกฤษณา จรีมาศ นายบรรจง ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม³ และครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคชาติพัฒนา ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคชาติไทยพร้อมกับนายอนุรักษ์ จรีมาศ แต่สอบตก ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 5 หลังจากนั้น ได้หันมาสมัครและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

³ สิริเลิศ เมฆไพบูลย์, บรรณาธิการ, เทศาภิบาลฉบับพิเศษ เลือกตั้ง 22 มีนาคม 2535, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2535), หน้า 236.

2.7 นายสมควร จรีมาศ น้องชายนายสมพร จรีมาศ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตั้งแต่ปี 2510 เป็นต้นมา จนกระทั่งยุติบทบาททางการเมือง

2.8 นายทินกร จรีมาศ บุตรชายคนโตของนายสมควร จรีมาศ เป็นสมาชิกสภาจังหวัดร้อยเอ็ด มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 และเป็นประธานสภาจังหวัดร้อยเอ็ด เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมกับนายอนุรักษ์ จรีมาศ น้องชาย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 แต่สอบตกไม่ได้เลือกตั้ง ได้เพียงอันดับ 4

2.9 นายอนุรักษ์ จรีมาศ บุตรชายนายสมควร จรีมาศ และเป็นน้องชายนายทินกร ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด เขตเลือกตั้งที่ 1 ครั้งแรก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคสหประชาธิปไตย หลังจากนั้น ได้ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งทุกสมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และครั้งที่หก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.2531
2. ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ.2535
3. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ปี พ.ศ.2538
4. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ.2540

2.10 นางสมพิศ ทรัพย์ศิริ (จรีมาศ) น้องสาวของนายสมควร จรีมาศ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 จนถึงปัจจุบัน

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "จรีมาศ" เป็นการสืบทอดในเครือญาติพี่น้อง นับตั้งแต่พี่ชายคนโตของตระกูล คือ นายสมพร จรีมาศ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัยของจังหวัดร้อยเอ็ด จนกระทั่งเสียชีวิตขณะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากนั้นสืบทอดมายังหลานสาว คือ นางศิริพันธ์ จรีมาศ ซึ่งเป็นบุตรสาวของนายถวิล จรีมาศ น้องชายของนายสมพร จรีมาศ ซึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งหลังจากที่นายสมพร เสียชีวิต ขณะเดียวกัน ยังสืบทอดไปยังหลานชายอีกคนของนายสมพร คือ นายอนุรักษ์ จรีมาศ ซึ่งเป็นบุตรชาย

ของนายสมควร จรีมาศ น้องชายนายสมพร จรีมาศ ที่ได้รับเลือกตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา ทุกสมัย รวมทั้งยังสืบทอดไปยังหลานชาย คือ นายบรรจง โฆษิตจิระนันท์ ซึ่งเป็นสามี ของนาง กฤษณา จรีมาศ บุตรสาวของนายถวิล จรีมาศ นอกจากนี้ยังมีเครือญาติพี่น้องในตระกูล "จรีมาศ" อีกหลายคนที่อยู่ในการเมืองท้องถิ่นทั้งสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และสภาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่เป็น ฐานคะแนนเสียงสำคัญที่ช่วยให้นายอนุรักษ์ จรีมาศ ทายาททางการเมืองของตระกูล "จรีมาศ" ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกสมัย

3. ตระกูล "เจริญรัตน์" จังหวัดสุรินทร์

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "เจริญรัตน์" เข้าสู่การเมืองในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 โดยนายสมัคร เจริญรัตน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด เขตเลือกตั้งที่ 1 ในสังกัด พรรคประชาชนธรรม และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้น นายสมัคร ได้ถึงแก่กรรม แต่น้องชายของนายสมัคร คือ นายสามารถ เจริญรัตน์ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สืบแทนพี่ชาย แต่ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 ที่แยกมาจากเขตเลือกตั้งที่ 1 ซึ่งเป็นฐานคะแนนเสียงเดิมของนายสมัคร คือ ในพื้นที่อำเภอทางตอนบนของ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ อำเภอสำโรงทาบ อำเภอจอมพระ อำเภอท่าตูม อำเภอชุมพลบุรี อำเภอรัตนบุรี และอำเภอสนม

ผลการเลือกตั้ง ปรากฏว่า นายสามารถ เจริญรัตน์ ได้รับเลือกตั้งแทนพี่ชายได้ สำเร็จ ได้คะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด เขตเลือกตั้งที่ 3 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 เป็นผู้สมัครอิสระ และในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 นายสามารถ เจริญรัตน์ ลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคกิจสังคม แต่สอบตก ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 4 ได้คะแนนเสียง 43,119 แพ้อันดับ 3 เพียง 937 คะแนน⁸⁸ หลังจากนั้น นายสามารถไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอีก และนับเป็นการยุติบทบาททางการเมืองของตระกูล "เจริญรัตน์" ทางการเมืองของจังหวัดร้อยเอ็ด

⁸⁸ ชาติชาย เย็นบำรุง และ อังรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. บรรณาธิการ. บันทึกการเมืองไทย. (กรุงเทพมหานคร : ประชุมช่าง , 2530) , หน้า 591.

2. บุคคลในตระกูล " เจริญรัตน์ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายสมัคร เจริญรัตน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 สมัย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคประชาธรรม และครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้นนายสมัคร เจริญรัตน์ ได้ถึงแก่กรรม

2.2 นายสามารถ เจริญรัตน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ ในเขตเลือกตั้งที่ 3 แทนนายสมัคร เจริญรัตน์ พี่ชาย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2522 และครั้งที่สองในปี พ.ศ.2526 หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอีก

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล " เจริญรัตน์ " เป็นการสืบทอดจากพี่ชาย คือ นายสมัคร เจริญรัตน์ มายังน้องชาย คือ นายสามารถ เจริญรัตน์ เป็นการสืบทอดเนื่องจากนายสมัคร พี่ชาย ได้ถึงแก่กรรม นายสามารถ จึงลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน โดยมีฐานคะแนนเสียงสำคัญที่อำเภอสำโรงทาบ และอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด แต่นับตั้งแต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา ที่นายสามารถ เจริญรัตน์ ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอีก จึงยุติบทบาททางการเมือง

4. ตระกูล " ชนะวงศ์ " จังหวัดขอนแก่น

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล " ชนะวงศ์ " เข้าสู่วงการเมือง โดย นพ.กระแส ชนะวงศ์ นายแพทย์ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาผู้นำชุมชน ในปี พ.ศ.2516 ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2516 หลังจากนั้นได้รวบรวมคนหนุ่มที่มีอุดมการณ์ตรงกัน ตั้งพรรคพลังใหม่ ขึ้น และ นพ.กระแส ชนะวงศ์ ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น ในปี พ.ศ.2518 หลังมีการยุบสภา นพ.กระแส ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2519 จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นพ.กระแส เดินทางไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมกับเรียนต่อในระดับปริญญาเอก นพ.กระแสเดินทางกลับมาประเทศไทยอีกครั้ง ในยุคพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับเชิญเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี⁴

⁴ "ไม่ซ้าย ไม่ขวา กับก้าวสู่สากลของหมอกระแส," กรุงเทพธุรกิจ (8 กุมภาพันธ์ 2538) : 18.

นพ.กระแส ชนะวงศ์ ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในเดือนเมษายน 2522 ในสังกัดกลุ่มพลังใหม่ แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง เนื่องจากห่างพื้นที่ไปนาน แต่พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ได้แต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยมี ดร.บุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีว่าการ หลังพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ยุติบทบาททางการเมือง นพ.กระแส ชนะวงศ์ ก็หายไปจากวงการเมือง โดยหันไปทำงานพัฒนาสังคมด้านสาธารณสุข

นพ.กระแส ชนะวงศ์ กลับเข้าสู่วงการเมืองอีกครั้ง เมื่อพล.ต.จำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม ดึงมาดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฝ่ายสาธารณสุข และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตเลือกตั้งที่ 12 ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคพลังธรรม และได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 พร้อมกับได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการการต่างประเทศ จนกระทั่งพรรคพลังธรรมมีการปรับคณะรัฐมนตรี นพ.กระแส ได้รับการคัดเลือกเป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย แต่บริหารได้เพียง 4 เดือน เมื่อ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นพ.กระแส จึงถูกโยกให้ไปรับตำแหน่งแทน⁵

จนกระทั่ง การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2538 ลงสมัครรับเลือกตั้ง ในสังกัดพรรคพลังธรรม ในเขต 12 กรุงเทพมหานคร แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ย้ายมาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และย้ายกลับไปลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดขอนแก่น เขต 1 แต่สอบตกได้เพียงอันดับ 4 ได้ 84,658 คะแนน บุคคลในตระกูล "ชนะวงศ์" ที่ลงสู่การเมืองและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ นายอำนาจ ชนะวงศ์ หลาน นพ.กระแส ได้รับเลือกตั้ง 2 สมัย

2. บุคคลในตระกูล " ชนะวงศ์ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นพ.กระแส ชนะวงศ์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2518 ที่จังหวัดขอนแก่น เขต 3 ขณะดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรคพลังใหม่ และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคพลังใหม่ หลังจากนั้นไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลับมาลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2522 ที่จังหวัดขอนแก่น ในสังกัดกลุ่มพลังใหม่ แต่สอบตกไม่ได้รับเลือก

⁵ ปริญา ช้างเสวก, "นพ.กระแส ชนะวงศ์ หมอเมืองพล คนการเมือง เรื่องศรัทธา" แนวหน้า (16 สิงหาคม 2538) : 26.

ตั้ง หลังจากนั้นได้ห่างจากวงการเมือง กว่า 10 ปี จนกระทั่ง พล.ต.จำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม เชิญมาเป็นรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฝ่ายสาธารณสุข ในปี พ.ศ.2534 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งเป็นครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคพลังธรรม แต่ย้ายพื้นที่ลงสมัครจากจังหวัดขอนแก่น มายังกรุงเทพมหานคร เขต 12 และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สี่ และได้รับเลือกเป็นครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 สอบตกในสังกัดพรรคพลังธรรม จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ตัดสินใจย้ายกลับไปลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดขอนแก่น เขต 1 ในสังกัดพรรคประชาธิปไตย แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2522
2. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2537
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2537

2.2 นายอำนาจ ชนะวงศ์ เป็นหลานของ นพ.กระแสด ชนะวงศ์ โดยเป็นบุตรชายของนายนิวัตร ชนะวงศ์ พี่ชายคนโตของนพ.กระแสด ชนะวงศ์ นายอำนาจ เข้าสู่วงการเมืองโดยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น เขต 2 ในสังกัดพรรคพลังธรรม เช่นเดียวกับ นพ.กระแสด ชนะวงศ์ หลังจากนั้น ย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2538 แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 สอบตก ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 6 ได้ 45,480 คะแนน ในทางการเมืองเคยดำรงตำแหน่งเป็นรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ชนะวงศ์" เป็นการสืบทอดจาก อา คือ นพ.กระแสด ชนะวงศ์ ไปยังหลาน คือ นายอำนาจ ชนะวงศ์ โดยฐานคะแนนเสียงสำคัญของตระกูล "ชนะวงศ์" อยู่ในพื้นที่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น บ้านเกิดของนพ.กระแสด โดยนพ.กระแสด ได้รับเลือกตั้งสองครั้งแรก ในปี พ.ศ.2518 และ พ.ศ.2519 ในจังหวัดขอนแก่น เขต 3 ที่รวมอำเภอพล เข้าไปด้วย หลังจากนั้น นพ.กระแสด ได้ย้ายไปลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ในขณะที่ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น นายอำนาจ ชนะวงศ์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งแทน และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 สมัย นพ.กระแสด ชนะวงศ์ กล่าวถึง การสานต่อทายาททางการเมืองของตระกูล "ชนะวงศ์" ว่า

" ผม (นพ.กระแส) ไม่ได้มอบให้เขา (อานาจ) เป็นทายาททางการเมือง แต่เขา (อานาจ) สนใจการเมืองด้วยตัวเอง ผมคงเป็นตัวอย่งที่ดีในบางส่วน ทำให้เขาอยากเป็นนักการเมือง ตอนเด็กๆ เขาก็เคยตามผมไปหาเสียง อาจเป็นความใกล้ชิด เกี่ยวข้อง จนเกิดแรงดลใจที่จะเป็นนักการเมือง และตัดสินใจลงสู่การเมือง แต่ผมไม่เคยชี้แนะและชักชวนว่า ต้องไปอยู่พรรคไหนและเล่นการเมืองอย่างไร ผมยังไม่ได้มีบารมีถึงขนาดนั้น แต่เขาอาจได้ฐานคะแนนเสียงเดิมของผมที่เคยเป็นผู้แทนในพื้นที่มาก่อน รวมทั้งคุณพ่อของอานาจ (นิวัตร) เป็นคนท้องถิ่น มีคนรู้จักเยอะ มีเครือข่าย ทำให้เขาได้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นบ้าง และกลายมาเป็นคนในตระกูล "ชนะวงศ์" อีกคนในวงการเมือง⁶ "

สำหรับฐานคะแนนเสียงของนพ.กระแส ชนะวงศ์ ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นบ้านเกิด โดยขณะนี้ นพ.กระแส ได้สร้างโรงเรียนอาชีวะ "เทคโนโลยีพลพาณิชย์การ" และกำลังจะสร้างวิทยาลัยเอกชนเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง เพราะนอกจากจะเป็นการวางรากฐานการศึกษาให้กับประชาชนในอำเภอพลแล้ว ยังเป็นการสร้างฐานคะแนนเสียงที่สำคัญต่อไปในอนาคต

5. ตระกูล "ชัยวิรัตน์" จังหวัดชัยภูมิ

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "ชัยวิรัตน์" นับเป็นตระกูลการเมืองที่ผูกขาดการเลือกตั้งทุกสมัยตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 จนถึงการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 จะมีบุคคลในตระกูลได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยภูมิทุกสมัย และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ทุกสมัยเช่นกัน จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ที่ไม่มีบุคคลในตระกูล "ชัยวิรัตน์" ได้รับเลือกตั้งแม้แต่คนเดียวเริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายสุระ ชัยวิรัตน์ บุตรชายคนโตของนายสวด และนางอ่องแอ ชัยวิรัตน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยภูมิ ในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคประชากรธรรม และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สองในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้นนายสุระ ประสบอุบัติเหตุถูกรถชนเสียชีวิต นายสันติ ชัยวิรัตน์ น้องชายนายสุระ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชัยภูมิ ได้มาสานต่อทางการเมืองและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิตีติดต่อกัน 7 สมัย

⁶ สัมภาษณ์ นพ.กระแส ชนะวงศ์, อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร, 28 พฤษภาคม 2541.

นายสันติ ชัยวิรัตน์ะ ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2522 ในสังกัดอิสระ และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 จนกระทั่งการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2526 ได้เข้าร่วมกับนายทวี ไกรคุปต์ ก่อตั้งพรรคประชาไทย และได้เป็นเลขาธิการพรรค และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ภายหลังจากการเลือกตั้งแล้ว ได้มีการหารือเพื่อร่วมจัดตั้งรัฐบาลจึงไปรวมกับพรรคชาติไทย⁷ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 นายสันติ ได้นำน้องชาย คือ นพ.ประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์ะ ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย โดยนายสันติ ลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 1 ในขณะที่ นพ.ประสิทธิ์ ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 2 ปรากฏว่า ทั้งนายสันติ และนพ.ประสิทธิ์ น้องชาย ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ทั้งสองคน เช่นเดียวกับการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2531 ทั้งสองคนได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง ในสังกัดพรรคกิจสังคม และนายสันติ ชัยวิรัตน์ะ ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการอนุญาตเปิดปั๊มก๊าซ และการสร้างถนนในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ที่ถูกเรียกว่าเป็นถนนควายเดิน จนถูกฝ่ายค้านเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายสันติ และ นพ.ประสิทธิ์ ย้ายไปสังกัดพรรคสามัคคีธรรม และได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 ทั้งสองคน และนับตั้งแต่การเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 เป็นต้นมา ตระกูล "ชัยวิรัตน์ะ" ได้รับเลือกตั้งเพียงคนเดียวเท่านั้น คือ นายสันติ ชัยวิรัตน์ะ ในสังกัดพรรคเสรีธรรม ส่วน นพ.ประสิทธิ์ สอบตกทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง นายสันติ ได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง ในปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคเสรีธรรม หลังจากนั้นในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ได้ย้ายมาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และสอบตกเป็นครั้งแรก ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับ 4

2. บุคคลในตระกูล "ชัยวิรัตน์ะ" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายสุระ ชัยวิรัตน์ะ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยภูมิ 2 สมัย ในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคประชาธรรม และครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้นได้ประสบอุบัติเหตุถูกรถชนจนเสียชีวิต

2.2 นายสันติ ชัยวิรัตน์ะ น้องชายนายสุระ ชัยวิรัตน์ะ เริ่มเข้าสู่วงการเมืองเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชัยภูมิในปี พ.ศ.2518 จนกระทั่ง นายสุระ พี่ชายเสียชีวิต จึงลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยภูมิ เขตเลือกตั้งที่ 1 และได้รับเลือกตั้ง

⁷ สุรพล นพดล. นักการเมืองที่ควรมอง 14 ส.ส.คนดัง. (กรุงเทพมหานคร : สยามสปอร์ตพับลิชชิ่ง , 2528) , หน้า 61.

ด้วยคะแนนเสียงอันดับหนึ่ง ติดต่อกัน 7 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2522 ในสังกัดอิสระ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคประชาไทย หลังจากนั้นได้รวมพรรคกับ พรรคชาติไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม ครั้งที่หก ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคเสรีธรรม และครั้งที่เจ็ด ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคเสรีธรรม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ย้าย มาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2529 , 2531
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ. 2535

2.3 นพ.ประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์ น้องชายนายสันติ ชัยวิรัตน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยภูมิ เขตเลือกตั้งที่ 2 สามสมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2529 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2531 และครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 หลังจากนั้น ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง โดยในการเลือกตั้ง วันที่ 13 กันยายน 2535 สอบตก ในสังกัดพรรคเสรีธรรม ในปี พ.ศ. 2538 ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 3 ในสังกัดพรรคเสรีธรรม ได้คะแนน 36,740 คะแนน แพ้อันดับสองถึง 24,688 คะแนน และในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2539 ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับสี่

2.4 นายพิชิต ชัยวิรัตน์ น้องชายนายสันติ ชัยวิรัตน์ เป็นสมาชิกสภาจังหวัดชัยภูมิ เขตอำเภอเมือง

2.5 นางลัดดา วงษ์ใหญ่ (ชัยวิรัตน์) น้องสาวนายสันติ ชัยวิรัตน์ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พร้อมกับนายสันติ พี่ชาย ในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2539 แต่สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับหก เพียง 15,483 คะแนน

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล " ชัยวิรัตน์ " เป็นการสืบทอดจากพี่ชาย คือ นายสุระ ชัยวิรัตน์ มายังน้องชาย คือ นายสันติ ชัยวิรัตน์ และ นพ.ประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์ โดยนายสันติ ชัยวิรัตน์ ได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาล ขณะที่นายสุระ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในปี พ.ศ.2518 และภายหลังกายสุระ ได้เสียชีวิตลง นายสันติ ชัยวิรัตนะ ได้สืบทอดเป็นทายาททางการเมืองของตระกูลต่อไป หลังจากนั้น นายสันติ ได้นำน้องชาย คือ นพ.ประสิทธิ์ ชัยวิรัตนะ มาลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่คนละเขตการเลือกตั้ง โดยนายสันติ ลงสมัครในเขตการเลือกตั้งที่ 1 ขณะที่ นพ.ประสิทธิ์ ลงสมัครในเขตการเลือกตั้งที่สอง นายสันติ ชัยวิรัตนะ กล่าวถึงการนำบุคคลในตระกูลมาสานต่อเป็นทายาททางการเมืองของตระกูล ว่า

“ การที่ผม (สันติ) นำคนในตระกูลมาลงสมัครรับเลือกตั้งจำนวนมาก โดยเฉพาะในการเลือกตั้งปี 2539 เพราะว่าผมเคยทาบตามบุคคลอื่นมาลงสมัครร่วมทีม แต่มีการเรียกร้องเงินสนับสนุนมากเกินไป ซึ่งสวนทางกับอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ ที่ไม่ต้องการใช้เงินเป็นตัวตั้งผู้สมัครเข้าพรรค จึงจำเป็นต้องผลักดันบุคคลในตระกูลลงสมัครแทน และผมต้องการให้น้องๆ (นพ.ประสิทธิ์ , ลัดดา, พิเชิต) เข้ามาเล่นการเมืองในระดับชาติมากขึ้น เพื่อจะได้เป็นตัวแทนของผม (สันติ)ในอนาคต เพราะผม (สันติ) จะเลิกเล่นการเมืองไปอีก 2 สมัยข้างหน้าอย่างแน่นอน และเชื่อว่าน้องๆของผม จะสามารถสานต่องานทางการเมืองต่อไปได้”

ตระกูล “ ชัยวิรัตนะ ” มีพื้นฐานทางธุรกิจป้อน้ำมัน และกิจการรับเหมาก่อสร้าง นอกจากนั้น ยังมีธุรกิจ การปล่อยเงินกู้เพื่อเก็บดอกเบี้ย ซึ่งเป็นธุรกิจที่มั่นคงสายหนึ่งของนายสันติ ชัยวิรัตนะ โดยลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวนาชาวไร่ ลักษณะจะเป็นการจำนองที่ดิน และที่นา ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นายสันติได้เข้าไปคลุกคลี และรู้จักกันอย่างกว้างขวาง ในหมู่เกษตรกร และเป็นผู้ที่มีที่ดินมากที่สุดคนหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ ภูมิหลังความสนใจทางการเมืองของนายสันติ กล่าวได้ว่า เริ่มต้นจากผลประโยชน์ทางธุรกิจ เป็นที่รู้ทั่วไปว่า กลุ่มธุรกิจของนายสันตินั้น มีเรื่องบาดหมางกับกลุ่มนายทุนบริษัทเดินรถแห่งหนึ่ง ในจังหวัดชัยภูมิ และเคยมีความบาดหมางที่รุนแรงเกิดขึ้นในอดีต สิ่งนี้เป็นแรงผลักดันให้นายสันติมุ่งเข้าหาบทบาททางการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่จะสามารถพิทักษ์และปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจได้⁹ ”

⁸ สัมภาษณ์ สันติ ชัยวิรัตนะ,อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ, 17 มีนาคม 2540.

⁹ ชาติชาย เย็นบำรุง และ อังราศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, บรรณาธิการ, บันทึกการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : ประชุมช่าง , 2530), หน้า 418.

6. ตระกูล “ชิตชอบ” จังหวัดบุรีรัมย์

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “ชิตชอบ” เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายชัย ชิตชอบ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และ กำนันตำบลลิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาจังหวัดในปีเดียวกัน ทั้งนี้แรงจูงใจที่ทำให้นายชัย ก้าวมาสู่วงการเมือง เนื่องจาก ขณะที่นายชัย ชิตชอบ มีกิจการโรงโม่บดย่อยหินที่จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ถูกผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายตำรวจระดับสารวัตร กลั่นแกล้ง เนื่องจากบุคคลทั้งสาม มีหุ้นส่วนในกิจการโรงโม่หินฝังตรงข้าม และจับนายชัย จำคุกนาน 3 วัน จึงเกิดความแค้นเป็นอย่างมากที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากสังคม จึงหันมาเล่นการเมือง

ทั้งนี้ ผู้ที่ชักชวนให้นายชัย ชิตชอบ เข้าสู่วงการเมือง คือ นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น ขณะที่นายชัย กำลังดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาจังหวัด และนายควง กำลังหาสมาชิกพรรค เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง นายชัย จึงมาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ หมายเลขประจำตัว 112 และลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 ที่จังหวัดสุรินทร์ แต่แพ้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ไป 70 คะแนน หลังจากนั้นได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2512 และสอบตกในปี พ.ศ.2518 และปี พ.ศ.2519 ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2522 ในสังกัดอิสระ หลังจากนั้นได้รับเลือกตั้งติดต่อกันทุกสมัย โดยสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 และในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535

นอกจากนี้ นายชัย ยังได้นำบุตรชายคนที่สี่ คือ นายเนวิน ชิดชอบ เข้าสู่วงการเมือง โดยไต่เต้าจากการเมืองระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาจังหวัด และประธานสภาจังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ.2529 หลังจากนั้นลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2531 และได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 5 สมัย จนในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 นายเนวิน ชิดชอบ ได้นำภรรยา คือ นางกรุณา ชิดชอบ ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย และประสบความสำเร็จเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดบุรีรัมย์

ในสวนธุรกิจหลักของตระกูล “ชิตชอบ” ที่เป็นฐานอำนาจทางการเงิน มีกิจการโรงโม่หิน หจก.โรงโม่หินศิลาชัย 1 และ 2 โดยโรงโม่หินศิลาชัย 1 อยู่ในความดูแลของนายชัย ชิตชอบ ส่วนโรงโม่หินศิลาชัย 2 อยู่ภายใต้การดูแลของนายเนวิน ชิดชอบ นอกจากนี้ยังมีธุรกิจดั้งเดิมของ

ตระกูลอีกแห่ง คือ ฟาร์มกุ่มก้ามกราม ที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์จำนวนกว่า 400 ไร่ และธุรกิจจัดสรรที่ดิน 2 โครงการ คือ โครงการบุรีมาศ และภูกระโดง¹⁰ ขณะที่นางกรุณา ชิดชอบ ภรรยาของนายเนวิน ชิดชอบ เป็นบุตรสาวของนายคะแนน สุภา พ่อเลี้ยงวงการค้าก่อสร้างผู้ยิ่งใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าของกิจการบริษัท เชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด¹¹ ธุรกิจหลากหลายประเภทนี้นับเป็นการสร้างฐานคะแนนเสียงสำคัญให้กับตระกูล "ชิดชอบ" ในวงการเมือง

2. บุคคลในตระกูล "ชิดชอบ" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายชัย ชิดชอบ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 7 สมัยของจังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มสู่การเมืองในระดับท้องถิ่น โดยได้เข้าจากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ และสมาชิกสภาจังหวัด ในปี พ.ศ.2499 หลังจากนั้นลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ.2500 แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2512 หลังจากนั้นสอบตกในปี พ.ศ.2518 และปี พ.ศ.2519 ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สองในปี พ.ศ.2522 ในสังกัดอิสระ ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคสหประชาธิปไตย หลังจากนั้นสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 และการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และกลับมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ห้าในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคชาติไทย ครั้งที่ในปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคชาติไทย และครั้งที่เจ็ด ในปี พ.ศ.2539 ในสังกัดพรรคเอกภาพ

2.2 นายเนวิน ชิดชอบ บุตรชายคนที่สี่ของนายเนวิน ชิดชอบ เริ่มเข้าสู่การเมืองด้วยการเป็นสมาชิกสภาจังหวัด และเป็นประธานสภาจังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ.2529 หลังจากนั้น ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคสหประชาธิปไตย ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคชาติไทย ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคชาติไทย ซึ่งนายเนวิน ถูกขอกกล่าวหาว่าซื้อเสียงในการเลือกตั้ง จนเป็นที่มาของฉายา "ยี่ห้อยร้อยยี่สิบ" ทำให้นายเนวิน ประสบกับปัญหาการหาพรรคการเมืองสังกัด เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 แต่ในที่สุด ได้ลงสมัครในนามพรรคเอกภาพ และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ห้า

¹⁰ "เนวิน ชิดชอบ เขาจะเป็นนายกรัฐมนตรี!," ผู้จัดการรายเดือน 13 (กันยายน 2538) : 106.

¹¹ "กุหลาบการเมืองดอกนี้หนามนี้เพื่อเนวิน," ผู้จัดการรายวัน 6 (26-27 ตุลาคม 2539) : 18.

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ปี พ.ศ. 2538
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ. 2540

2.3 นางกรุณา ชิดชอบ ภรรยาของนายเนวิน ชิดชอบ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดบุรีรัมย์ เขต 1 พร้อมกับนายเนวิน สามี ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ชิดชอบ" เป็นการสืบทอดจากบิดาคือ นายชัย ชิดชอบ มายังบุตรชายคนที่สี่ คือ นายเนวิน ชิดชอบ และเป็นการสืบทอดจากสามีมือนายเนวิน มายังภรรยา คือ นางกรุณา ชิดชอบ ทั้งนี้ ลักษณะการสืบทอดทายาททางการเมืองของนายเนวิน ชิดชอบ ใช้วิธีลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่นเดียวกับนายชัย ชิดชอบ บิดา โดยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดบุรีรัมย์มาก่อน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่คุ้นเคย หลังจากนั้น จึงได้เข้าสู่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่การเข้าสู่การเมืองของนางกรุณา ชิดชอบ ใช้วิธีลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายเนวิน ชิดชอบ สามี และอาศัยฐานคะแนนเสียงของสามีนำเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร นายชัย ชิดชอบ กล่าวถึงการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูล "ชิดชอบ" ว่า

" การที่ผม (ชัย) ให้ลูกชาย (เนวิน) เข้ามาเล่นการเมือง เพราะต้องการให้มีทายาทสืบสานด้านการเมืองต่อไป ไม่อยากให้ขาดช่วง โดยลูกชาย (เนวิน) หลังจากที่เรียนรามฯ ได้ระยะหนึ่งและไม่อยากที่จะเรียนต่อ จึงสนับสนุนให้มาเป็นสารวัตรกำนัน และให้ลงสมัครเป็นส.จ. และลงสมัครเป็นส.ส. และได้รับเลือกตั้งในสมัยแรกที่ลง ส่วนการสร้างฐานคะแนนเสียงส่วนมากก็มากจากระบบเครือญาติและโดยสายเลือด ซึ่งมีมากอยู่แล้วทั้งในอำเภอเมืองแทบทุกหมู่บ้าน เพราะทำงานมานาน และประสานประโยชน์มาตลอดทั้งในส่วนของพระ ครู กำนัน และขณะนี้ก็มีลูกหลานเป็นส.จ.และนายกเทศมนตรีอยู่ ผม (ชัย) อยากให้มีลูกหลานเข้ามาเป็นผู้แทนมากๆ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคล ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติเป็นตัวกำหนด ตระกูลหมอกก็เป็นหมอ ตระกูลนักรการเมืองก็ต้องเป็นนักรการเมือง¹² "

¹² สัมภาษณ์ ชัย ชิดชอบ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดบุรีรัมย์, 6 กันยายน 2540.

ในขณะที่นายเนวิน ชิดชอบ กล่าวถึงการนำนางกรุณา ชิดชอบ ภรรยา มาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ว่า

" ผม (เนวิน) ไม่ได้ตัดสินใจนำภรรยา (กรุณา) มาลงสมัคร ผมประชุมผู้สนับสนุนผมที่บุรีรัมย์ ในวันที่ 19 ตุลาคม 2539 คุณทรงศักดิ์ ทองศรี ผู้สมัครร่วมทีมของผมขอย้ายไปลงสมัครในเขต 4 ทำให้เขต 1 ว่างอยู่ 1 ที่นั่ง ผมก็ถามที่ประชุมว่าจะเอาอย่างไรแล้วแต่ที่ประชุมว่า จะให้ใครลงสมัครแทน ผมก็ออกจากห้องประชุมมา ผู้สนับสนุนผมกว่า 600 คน เขาประชุมกัน 2 ชั่วโมง และลงมติให้ภรรยาผม (กรุณา) ลงสมัคร ผมก็ขอว่า อย่าทำกับผมและครอบครัวผมเลย แค่ผมเล่นการเมืองคนเดียวก็บอบช้ำพอแล้ว ขอให้คนอื่นลงได้ไหม แต่ในเมื่อเขาบอกว่า เป็นมติของที่ประชุม ผมก็ต้องยอมรับ ทั้งที่ในใจผมไม่อยากจะให้ลงเลือกตั้งเลย ภรรยาผม (กรุณา) ก็คิดอยู่นาน แต่กลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ซึ่งมีพลังมีสมาชิกกว่า 12,000 คน กดดันผม ให้นำภรรยาลงสมัครให้ได้ เพราะต้องการตัวแทนผู้หญิงเป็นปากเป็นเสียงแก้ปัญหาในสภา ผมก็ต้องยอมรับ¹³ "

ส่วนนางกรุณา ชิดชอบ ภรรยาของนายเนวิน กล่าวถึงเหตุผลในการสานต่องานการเมืองจากนายเนวิน สามี ว่า

" ชาวบ้านโดยเฉพาะกลุ่มสตรีเขาโหวตกันว่า จะมีส.ส.หญิงบ้าง ก็เลยอยากให้ตาย (กรุณา) ลงสมัคร ส่วนตัวเอง ก็เห็นว่าพี่เปิด (เนวิน) เขาเหนื่อย ก็น่าจะช่วยงานการเมืองเขาได้บ้าง และตัวเองก็พร้อม การศึกษาจบปริญญาโททางการบริหารจากอเมริกา ก็คิดว่าถ้าเข้าไปช่วยชาวบ้านได้คงมีประโยชน์มากกว่าไปทำอย่างอื่น¹⁴ "

7. ตระกูล "ไชยกาล" จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "ไชยกาล" เป็นตระกูลการเมืองที่เก่าแก่ของประเทศไทย โดยนายเลียง ไชยกาล ทนายความ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก นับตั้งแต่มีพระ

¹³ สัมภาษณ์ เนวิน ชิดชอบ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดบุรีรัมย์, 22 มกราคม 2541.

¹⁴ " เจาะใจ "ตาย" กรุณา หลังบ้าน "อี" เนวิน ชิดชอบ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 43 (26 ตุลาคม 2539) : 15.

ราชกฤษฎีกาประกาศให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 และนายเลียง ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นได้รับเลือกตั้งอีก 8 สมัยติดต่อกัน นายเลียงมีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรอย่างมาก ในปี พ.ศ.2480 ได้ตั้งกระทู้ถามพระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับการนำที่ดินของพระคลังข้างที่ออกจำหน่าย จนทำให้พระยาพหลฯ ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ 3 คน ต้องขอลาออกจากตำแหน่ง

บทบาททางการเมืองของนายเลียง ไชยกาล ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน เนื่องจากขณะนั้น นายกรัฐมนตรีจะไม่เลือกหรือแต่งตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 เป็นรัฐมนตรี จนกระทั่ง นายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งให้นายเลียง ไชยกาล เป็นรัฐมนตรีสั่งการสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2489 ขณะที่นายเลียงอายุ 44 ปี หลังจากนั้น นายเลียง ได้ร่วมก่อตั้งพรรคประชาธิปไตย กับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายฟอง สิทธิธรรม ฯลฯ แต่ภายหลังมีความเห็นขัดแย้งกันในการบริหารพรรค นายเลียง ไชยกาล และ ส.ส.พรรคประชาธิปไตย 23 คน ยื่นใบลาออกจากพรรค และไปก่อตั้งพรรคประชาชน โดยมีนายเลียง ไชยกาล เป็นหัวหน้าพรรค และได้ร่วมรัฐบาลกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม

จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2491 นายเลียง ไชยกาล ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญขณะนั้น บัญญัติให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก 21 คน และจังหวัดอุบลราชธานี สามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มได้ 2 คนนางอรพินท์ ไชยกาล ภรรยาของนายเลียง ไชยกาล ตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนั้น โดยได้มีสัญญาข้อตกลงกับนายเลียงว่า ตลอดระยะเวลาการหาเสียงเพิ่มครั้งนี้ นายเลียง ไชยกาล จะเดินทางเหยียบย่างเข้าจังหวัดอุบลราชธานี ไม่ได้แม้แต่ก้าวเดียว หากฝ่าฝืนข้อตกลงนี้ นางอรพินท์ ไชยกาล จะถอนตัวจากการสมัคร ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ถูกครหาว่า ใช้อิทธิพลของสามีในฐานะรัฐมนตรี ผลการเลือกตั้งเพิ่ม วันที่ 5 มิถุนายน 2491 ปรากฏว่า นางอรพินท์ ได้คะแนนเสียงท่วมท้น ชนะเป็นอันดับ 1 ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีคนแรกของประเทศไทย¹⁵ หลังจากนั้นทั้งสองคน ได้รับเลือกตั้งติดต่อกันทุกสมัย จนกระทั่งหลังการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งสุดท้าย ก็ยุติบทบาททางการเมือง นายเลียง ไชยกาล ได้ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ.2529

¹⁵ สวัสดิ์ คำประกอบ, "อดีตรัฐมนตรีเลียง ไชยกาล หัวหน้าพรรคประชาชน," เอกสารบันทึกประวัติส่วนตัวนายเลียง ไชยกาล, 2528. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

2. บุคคลในตระกูล “ไชยกาล” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายเลียง ไชยกาล เป็นนักการเมืองอาวุโสของจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับเลือกตั้งติดต่อกันถึง 8 สมัย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพเป็นนักการเมืองเต็มตัว ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศไทย ในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2480 ครั้งที่สาม การเลือกตั้งวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2481 ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2489 ครั้งที่ห้า การเลือกตั้งวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2491 ครั้งที่หกในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2495 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่เจ็ดในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่แปด ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้ง เป็นครั้งที่เก้า ในการเลือกตั้งวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2512 แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง จึงวางมือทางการเมือง¹⁶ เคยเป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคประชาธิปไตย ต่อมาตั้งพรรคประชาชนและดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2489
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2491 - 18 กรกฎาคม 2493
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม 18 กรกฎาคม 2493 ถึง 11 มกราคม 2494
4. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2494 - 29 พฤศจิกายน 2494
5. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม 21 มีนาคม 2500 - 16 กันยายน 2500

2.2 นางอรพินท์ ไชยกาล ภรรยา นายเลียง ไชยกาล เป็นอดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดอุบลราชธานี “นารีอนุกุล” และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูประจำจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี 3 สมัย โดยลงสมัครครั้งแรกในการเลือกตั้งเพิ่ม วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2491 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีคนแรก of ประเทศไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2495 สอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สามในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งและยุติบทบาททางการเมือง

¹⁶ เพี้ยน อันชุกฤทธิ์, ส.ส.ไทย 2526. (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 35.

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ไชยกาล" เป็นการสืบทอดจากสามี คือ นายเลียง ไชยกาล ไปยังภรรยา คือ นางอรพินท์ ไชยกาล ซึ่งนับเป็นสามีและภรรยา คู่แรกของประเทศไทย ที่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมกัน ทั้งนี้ เนื่องจากนายเลียง ไชยกาล ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งมาก่อน นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2476 ทำให้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ขณะเดียวกัน นางอรพินท์ ไชยกาล ก็เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีประชาชนให้ความเคารพนับถือจำนวนมาก ทำให้เมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งจึงประสบความสำเร็จ

8. ตระกูล "ดิบุญมี ณ ชุมแพ" จังหวัดขอนแก่น

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "ดิบุญมี ณ ชุมแพ" เป็นเชื้อสายตระกูลเก่าแก่ของอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยขุนบุญบาลบำรุง ทำประโยชน์ให้กับสังคมมาตลอด จนได้รับนามสกุลพระราชทานว่า "ดิบุญมี ณ ชุมแพ"¹⁷ เป็นเจ้าของกิจการโรงภาพยนตร์ ชุมแพภาพยนตร์ เจ้าของตลาดสดดิบุญมี เจ้าของโมนิคัมและบังกาโล เป็นผู้ครอบครองที่ดินในเขตอำเภอชุมแพจำนวนมาก มีธุรกิจหมู่บ้านจัดสรรในนามหมู่บ้านสรายุธาณี ธุรกิจรีสอร์ท การ์เดินโฮม และมีถนนที่ตั้งชื่อตามเจ้าของ คือ ถนนดิบุญมี ในอำเภอชุมแพ เริ่มเข้าสู่วงการเมือง เมื่อนายแถม ดิบุญมี ณ ชุมแพ ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาจังหวัดในปี พ.ศ.2510 หลังจากนั้น ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 3 และได้ฐานคะแนนเสียงที่หนาแน่นในอำเภอชุมแพ จนได้รับเลือกตั้ง 5 สมัย ก่อนที่จะยุติบทบาททางการเมือง และให้บุตรชายคนโต คือ นายสุเทพ ดิบุญมี ณ ชุมแพ สานต่อทางการเมืองและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น 2 สมัย

2. บุคคลในตระกูล "ดิบุญมี ณ ชุมแพ" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายแถม ดิบุญมี ณ ชุมแพ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัยของจังหวัดขอนแก่น เริ่มลงสู่การเมืองระดับท้องถิ่นด้วยการเป็นสมาชิกสภาจังหวัดขอนแก่น ในปี พ.ศ.2510 หลังจากนั้น ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น เขตเลือกตั้งที่ 2 ครั้งแรก ในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคชาติไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 ใน

¹⁷ " สมเกียรติ ดิบุญมี ณ ชุมแพ นายกเล็กชุมแพ พันธุ์ซบเคลื่อน ส.ท.อีสาน," ฐานสัปดาหวิจารณ์ 1 (8 กันยายน 2537) : 44.

สังกัดพรรคชาติไทย ได้รับเลือกตั้ง ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2522 ครั้งนี้ลงสมัครในนามอิสระ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย สอบตกครั้งแรกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย โดยได้คะแนนเป็นอันดับ 4 ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคชาติไทย หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งและยุติบทบาททางการเมือง

2.2 นายสุเทพ ตีบุญมี ณ ชุมแพ บุตรชายคนโตของนายแถม ตีบุญมี ณ ชุมแพ เข้าสู่วงการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาจังหวัดขอนแก่น เขตอำเภอชุมแพ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ลาออกมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พร้อมกับนายแถม บิดา ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง หลังจากนั้นลงสมัครรับเลือกตั้งทุกสมัย แต่ได้รับเลือกตั้ง 2 สมัย โดยในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรก ในสังกัดพรรคชาติไทย สอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคชาติไทย แต่สอบตก ได้รับเลือกเป็นอันดับ 3 ได้ 47,154 คะแนน แต่อันดับสองเพียง 2,841 คะแนน และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่ ได้คะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ได้ 72,975 คะแนน

2.3 นายสมเกียรติ ตีบุญมี ณ ชุมแพ บุตรชายนายแถม ตีบุญมี ณ ชุมแพ ลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพในปี พ.ศ.2532 และเป็นเทศมนตรี ฝ่ายการคลัง หลังจากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองชุมแพ

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ตีบุญมี ณ ชุมแพ" เป็นการสานต่อจากบิดา คือ นายแถม ตีบุญมี ณ ชุมแพ มายังบุตรชายคนโต คือ นายสุเทพ ตีบุญมี ณ ชุมแพ โดยนายแถมเริ่มเข้าสู่วงการเมืองในการเมืองระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาจังหวัด และในการเข้าสู่การเมืองของนายสุเทพ ตีบุญมี ณ ชุมแพ ก็สานต่อจากบิดา ด้วยการเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาจังหวัดก่อนเช่นกัน หลังจากนั้น ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พร้อมกับนายแถม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ด้วยความหวังว่าจะใช้ชื่อเสียงและฐานคะแนนเสียงของบิดาที่เป็น ส.ส.มาตลอด 4 สมัยติดต่อกัน เป็นทางสู่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร แต่ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า ทั้งนายแถม และนายสุเทพ ดีบุญมี ณ ชุมแพ บิดาและบุตรชาย สอบตกในการเลือกตั้งทั้งสองคน จนกระทั่ง เมื่อนายแถม ยุติบทบาททางการเมือง นายสุเทพ จึงมาสานต่อเป็นทายาททางการเมืองของตระกูลต่อไป

9. ตระกูล "เดชเสน" จังหวัดยโสธร

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "เดชเสน" เข้าสู่วงการเมืองนับตั้งแต่ จังหวัดยโสธรมีการเลือกตั้งครั้งแรก หลังจากแยกตัวออกมาจากจังหวัดอุบลราชธานี มาเป็นจังหวัดยโสธร ในปี พ.ศ.2518 โดย ส.ต.ท. ผ่อง เดชเสน ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดพรรคธรรมสังคม แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง จนกระทั่งการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2519 ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในสังกัดพรรคธรรมสังคม จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2522 ส.ต.ท.ผ่อง เดชเสน ได้ย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม แต่สอบตกไม่ได้รับการเลือกตั้ง ในขณะที่ผู้สมัครร่วมทีมอีก 2 คน คือ นายสำรวย จันทนป และนายสาคร ไกรศรีวรรณนะ ได้รับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ส.ต.ท.ผ่อง ได้รับเลือกตั้งในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้น ส.ต.ท.ผ่อง ได้ถึงแก่กรรม ขณะดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงมีการเลือกตั้งซ่อม ในเดือนเมษายน 2528 นายวิสันต์ เดชเสน บุตรชายซึ่งเป็นทายาททางการเมืองของ ส.ต.ท.ผ่อง ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่แพ้นายพีระพันธ์ พาลุสุข จากพรรคประชาธิปไตย

ฐานคะแนนเสียงสำคัญของตระกูล "เดชเสน" อยู่ที่อำเภอเลิงนกทา ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง จะได้รับคะแนนจากอำเภอเลิงนกทาเป็นอันดับ 1 เช่นเดียวกับการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 นายวิสันต์ เดชเสน ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในสังกัดพรรคก้าวหน้าและได้คะแนนเสียงจากอำเภอเลิงนกทา ถึง 24,533 คะแนน ซึ่งเป็นฐานคะแนนที่ทำให้ นายวิสันต์ได้รับเลือกตั้งอีก 2 ครั้ง จนกระทั่งการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 นายวิสันต์ สอบตกและไม่ได้รับเลือกตั้งอีกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และปี พ.ศ.2539

2. บุคคลในตระกูล "เดชเสน" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 ส.ต.ท.ผ่อง เดชเสน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 สมัยของ จังหวัดยโสธร ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในสังกัดพรรคธรรมสังคม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการเลือกตั้งในจังหวัดยโสธร แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้

รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคธรรมสังคม จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2522 ย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม แต่ถึงแก่กรรมระหว่างเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2528

2.2 นายวิสันต์ เดชเสน บุตรชายของ ส.ต.ท.ผ่อง เดชเสน มีอาชีพเป็นทนายความ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัยติดต่อกันของจังหวัดยโสธร ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งซ่อมเดือนเมษายน 2528 แทน ส.ต.ท.ผ่อง เดชเสน บิดาที่ถึงแก่กรรม แต่นายวิสันต์ สอบตก ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคก้าวหน้า ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ได้ 73,044 คะแนน ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในสังกัดพรรคชาติไทย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคชาติไทย หลังจากนั้นสอบตก ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 สอบตกอีกครั้ง ได้เพียงอันดับ 3 หลังจากนั้นย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2539 แต่สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับ 4

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล “เดชเสน” เป็นการสืบทอดจากบิดาคือ ส.ต.ท.ผ่อง มายังบุตรชาย คือ นายวิสันต์ เดชเสน โดยนายวิสันต์ เดชเสน สานต่อทางการเมืองด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในการเลือกตั้งซ่อมแทน ส.ต.ท.ผ่อง บิดาที่เสียชีวิต ในขณะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่นายวิสันต์ ไม่ประสบความสำเร็จสอบตกในครั้งนั้น ก่อนที่จะได้รับเลือกตั้งอีก 3 สมัยติดต่อกัน และสอบตกอีก 3 สมัยติดต่อกัน

10. ตระกูล “ตงศิริ” จังหวัดสกลนคร

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “ตงศิริ” เป็นตระกูลธุรกิจที่มั่งคั่งตระกูลหนึ่งในจังหวัดสกลนคร เป็นเจ้าของกิจการห้างหุ้นส่วนจำกัดศิริยนต์วัฒนา และบริษัท สกลนครศิริวัฒน์ จำกัด ผู้แทนจำหน่ายรถจักรยานยนต์ และยังมีธุรกิจที่ดินอื่นๆ เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายวิสุทธ์ ตงศิริ ซึ่งเป็นเพื่อนกับหลวงปิรวรรตวรวิจิตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร ในปี พ.ศ. 2495 รุ่นเดียวกับนายเตียง ศิริขันธ์ นายวิสุทธ์ ตงศิริ ได้ช่วยหาเสียงและเป็นหัวหน้าคะแนนให้กับ หลวงปิรวรรตวรวิจิตร จนได้รับเลือกตั้ง ในขณะที่นายวิสุทธ์ ได้รับเลือกตั้งเป็นเทศมนตรี เทศบาลเมืองสกลนคร ต่อมา นาย

ประชา ตงศิริ บุตรชายนายวิสุทธิ ตงศิริ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสกลนคร และลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกในปี พ.ศ.2512 ในสังกัดอิสระ และได้รับเลือกตั้ง ต่อมาในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 นายประชา ตงศิริ ย้ายมาสังกัดพรรคเกษตรสังคม ของ นายเสวต เปี่ยมพงษ์สานต์ แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง และได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคประชาธิปไตย หลังจากนั้น นายประชา ตงศิริ ได้ถึงแก่กรรม ในปี พ.ศ. 2521

บุคคลในตระกูล "ตงศิริ" ที่มาสานต่องานทางการเมือง คือ นางอนงค์ ตงศิริ ภรรยา นายประชา ตงศิริ นางอนงค์ เริ่มต้นเข้าสู่การเมืองด้วยการได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสกลนครในปี 2517 และเป็นกรรมการเหล่ากาชาดจังหวัดสกลนคร นางอนงค์ได้มีส่วนช่วยสามีในการหาเสียงมาตลอด จนกระทั่ง นายประชา ตงศิริ ถึงแก่กรรม นางอนงค์ จึงลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน ในสังกัดพรรคประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 3 สมัย หลังจากนั้นไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากปัญหาสุขภาพ แต่ยังคงเป็นกรรมการบริหารพรรคประชาธิปไตย และถึงแก่กรรมในปี 2536¹⁸ อย่างไรก็ตาม ทายาทโดยตรงของตระกูล "ตงศิริ" ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป แต่ให้นายอภิชาติ ตรีสวัสดิชัย ซึ่งเป็นหลานชาย ลงสมัครแทน ในสังกัดพรรคประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 3 สมัย

2. บุคคลในตระกูล " ตงศิริ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายประชา ตงศิริ เริ่มเข้าสู่วงการเมืองในระดับท้องถิ่น ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสกลนคร หลังจากนั้น ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร เขต 1 สองสมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2512 ในสังกัดอิสระ สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคเกษตรสังคม หลังจากนั้นในการเลือกตั้งปี 2519 ย้ายมาสังกัดพรรคประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง นายประชา ถึงแก่กรรม ในปี พ.ศ.2520

2.2 นางอนงค์ ตงศิริ ภรรยาของนายประชา ตงศิริ ลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสกลนคร หลังจากที่นายประชา ถึงแก่กรรม นางอนงค์ ได้สานต่อทางการเมือง ด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน ในสังกัดพรรคประชาธิปไตย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี 2522 ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2526 และ ครั้งที่สาม ในปี 2529 หลังจากนั้น ยุติบทบาททางการเมืองไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก และถึงแก่กรรม ในปี 2539

¹⁸ "ชีวประวัติ นางอนงค์ ตงศิริ," อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางอนงค์ ตงศิริ, 25 ธันวาคม 2536.

2.3 นายวิสุทธิ ตงศิริ บิดานายประชา ตงศิริ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสกลนคร และเป็นเทศมนตรี เทศบาลเมืองสกลนคร ในปี พ.ศ. 25497

2.4 นายประสาธ ตงศิริ บุตรชายคนโตของนายประชา และนางอนงค์ ตงศิริ ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่เป็นประธานสาขาพรรคประชาธิปัตย์จังหวัดสกลนคร

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล " ตงศิริ " เป็นการสานต่อจากนายประชา ตงศิริ สามี มายังนางอนงค์ ตงศิริ ภรรยา โดยนางอนงค์ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากที่นายประชา ตงศิริ ถึงแก่กรรม โดยนางอนงค์และนายประชา เริ่มต้นทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเช่นกัน โดยนายประชา ตงศิริ เป็นสมาชิกสภาจังหวัด ในขณะที่นางอนงค์ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลในปี พ.ศ.2519 ขณะที่นายประชา ตงศิริ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายประสาธ ตงศิริ บุตรชายคนโตของนายประชา และนางอนงค์ ตงศิริ กล่าวถึง การสานต่อทายาททางการเมืองของตระกูล " ตงศิริ " ว่า

" ตอนพ่อ (ประชา) ป่วย แม่ (อนงค์) รับปากไว้กับคุณพิชัย รัตตกุล หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ว่าจะช่วยพรรคต่อ หลังพ่อ (ประชา) เสีย มีการเลือกตั้ง แม่ (อนงค์) ก็พยายามหาคนลงสมัคร แต่หาไม่ได้ ในที่สุดก็ลงสมัครเอง เพราะต้องการช่วยพรรคประชาธิปัตย์ ไม่อยากให้ขาดช่วงไป ขณะเดียวกันเราก็มีฐานเสียงแน่นหนาอยู่แล้ว รวมทั้งยังต้องการสานงานการเมืองของพ่อต่อ ก็เลยได้เป็น ส.ส. 3 สมัย หลังจากนั้นแม่อีกก็เล่นการเมือง ส่วนผม (ประสาธ) เป็นลูกชายคนโต ก็สนใจการเมืองตลอด แต่ผมไม่มีบุคลิกภาพของนักการเมือง เห็นแม่ (อนงค์) ทุกข์ยาก หาความเป็นส่วนตัวไม่มี และกลัวว่า ถ้าลงแล้ว ทำได้ไม่ดีเหมือนแม่ ก็อาจโดนด่าได้ เลยตัดสินใจไม่ลงการเมืองดีกว่า แม่ (อนงค์) ก็ไม่ว่าอะไร แล้วแต่ลูก และสอนว่า อย่ายึดติด ผมก็มาอยู่เบื้องหลังเป็นประธานสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ที่สกลนครแทน ในใจก็ไม่เสียตายเท่าไร เพราะมีเครือข่าย คือคุณอภิชาติ ตรีสวัสดิ์กุล สืบต่อเป็น ส.ส.อยู่แล้ว¹⁹ "

อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ไม่มีทายาทโดยตรงของตระกูล "ตงศิริ" อยู่ในวงการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติต่อไป เนื่องจาก ทั้งนายประชา ตงศิริ และนางอนงค์ ตงศิริ สอง

¹⁹ สัมภาษณ์ ประสาธ ตงศิริ, 25 พฤศจิกายน 2541.

สามี-ภรรยา ได้ถึงแก่กรรมแล้ว ขณะที่บุตรชายคนโตและคนอื่นๆ ในครอบครัว สนใจที่จะทำธุรกิจมากกว่า รวมทั้งต้องการที่จะทำงานการเมืองอยู่เบื้องหลัง เนื่องจากยังมีความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์ ที่ทั้งนายประสา และนางอนงค์ ตงศิริ สังกัดอยู่ โดยนายประสา ตงศิริ บุตรชายคนโต รับผิดชอบในการบริหารสาขาพรรคต่อไป

11. ตระกูล " นาคทรพรพ " จังหวัดหนองคาย

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล " นาคทรพรพ " เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดย น.พ.อ้วน นาคทรพรพ หรือ "หมออ้วน" นายแพทย์ชนบทที่ได้รับปริญญาเป็นคนแรกของภาคอีสาน ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี ในปี พ.ศ.2480 และครั้งที่สองในปี พ.ศ.2489 จนกระทั่ง ได้มีการจัดตั้งจังหวัดหนองคาย ซึ่งแยกมาจากจังหวัดอุดรธานี ทายาทของ น.พ.อ้วน นาคทรพรพ ก็เข้ามาสู่วงการเมือง คือ ดร.ปราโมทย์ นาคทรพรพ บุตรชายคนที่สาม ซึ่งเป็นเลขาธิการพรรคพลังใหม่ ได้ชักชวน นายนิตินัย นาคทรพรพ บุตรชายคนที่หกของ น.พ.อ้วน และเป็นน้องชาย ดร.ปราโมทย์ ซึ่งเป็นปลัดอำเภอเมืองหนองคาย ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในสังกัดพรรคพลังใหม่ ในปี พ.ศ.2518 แต่มีเพียงนายนิตินัย เท่านั้นที่ได้รับเลือกตั้ง ที่จังหวัดหนองคาย ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ด้วยคะแนน 21,863 คะแนน ขณะที่ ดร.ปราโมทย์ นาคทรพรพ สอบตก และเมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้ยุบสภา และมีการเลือกตั้งใหม่ ในปี พ.ศ.2519 นายนิตินัย นาคทรพรพ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่สอบตก หลังจากนั้น นายนิตินัย ได้ตั้งสำนักงานทนายความ รับว่าความและหันไปเล่นการเมืองท้องถิ่น ได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ในปี พ.ศ.2520

นายนิตินัย นาคทรพรพ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย อีกครั้ง ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย ในการเลือกตั้งซ่อมแทนนายพิชัย ะวิวรรธน์ ที่เสียชีวิต ในปี พ.ศ. 2526 และได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย หลังการยึดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ นายนิตินัย ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2534²⁰ หลังจากนั้น ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้ง ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 แต่สอบตก หลังจากนั้นไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ.2539

²⁰ "นิตินัย นาคทรพรพ อดีต ส.ส.หนองคาย." หมอความยุติธรรม 6 (เมษายน 2534) : 27.

บุคคลในตระกูล "นาครทรรพ" ที่เข้าสู่วงการเมืองอีกคน คือ น.ต.ฐิติ นาครทรรพ บุตรชายคนโตของ น.พ.อ้วน นาครทรรพ ซึ่งเป็นนายหน้า หรือ ลีอบบียิสต์ ในธุรกิจค้าอาวุธ รับเหมาก่อสร้างงานของกองทัพ²¹ และมีความสนิทสนมกับกลุ่มนายทหารกลุ่มคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคสามัคคีธรรม ขึ้นมา เพื่อรองรับนักการเมืองที่เข้ามาสังกัดพรรคและสนับสนุนให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี และ น.ต.ฐิติ ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรคสามัคคีธรรม แต่ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ภายหลังจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2535 ได้ยุติบทบาททางการเมือง

2. บุคคลในตระกูล " นาครทรรพ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 น.พ.อ้วน นาครทรรพ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี 2 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2480 สังกัดพรรคสหชีพ และครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2489 สอบตกในปี 2491 หลังจากนั้นได้ยุติบทบาททางการเมือง และถึงแก่กรรมในปี 2517

2.2 น.ต.ฐิติ นาครทรรพ บุตรชายคนที่สองของ น.พ.อ้วน นาครทรรพ เข้าเรียนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ.2497 และเป็นนักเรียนนายเรืออากาศรุ่น 3 เป็นลูกน้องในฝูงเหยี่ยวเวหา ที่มี พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล เป็นผู้บังคับฝูงบิน 601 หลังจากนั้นลาออกจากราชการในปี พ.ศ.2518 และทำงานเป็นตัวแทน หรือ นายหน้าค้าอาวุธ เข้าสู่วงการเมืองด้วยการตั้งพรรคสามัคคีธรรม ขึ้นมา เพื่อรองรับคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ และเข้าสู่การเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม 2535 โดย น.ต.ฐิติ ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรค แต่ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ภายหลังจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2535 ได้ยุติบทบาททางการเมือง

2.3 ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ บุตรชายคนที่สามของ น.พ.อ้วน นาครทรรพ เป็นอาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากนั้น ลาออกจากราชการ มาตั้งพรรคพลังใหม่และเป็นเลขาธิการพรรค ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดขอนแก่น พร้อม น.พ.กระแส ชนะวงศ์ หัวหน้าพรรคพลังใหม่ ในปี พ.ศ.2518 แต่ ดร.ปราโมทย์ สอบตก หลังจากนั้น ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้ง ที่จังหวัดอุดรธานี เขตเลือกตั้งที่ 1 ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรครวมพลังใหม่ แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง

²¹ "ฐิติ นาครทรรพ นายหน้า-เอเยนต์-ลีอบบียิสต์," มติชน (16 กรกฎาคม 2534) : 14.

2.4 **นายนิตินัย นาคทรพรพ** บุตรชายคนที่หกของ น.พ.อ้วน นาคทรพรพ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัย เป็นปลัดอำเภอศรีเชียงใหม่, ท่าบ่อ และอำเภอเมืองหนองคาย ก่อนที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคพลังใหม่ หลังจากนั้นสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 และได้เปิดสำนักงานทนายความและหันไปเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ในปี พ.ศ.2520 หลังจากนั้นลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกหลายครั้ง และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งซ่อมแทนนายพิชัย ะวิวรรณ ที่เสียชีวิต ในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย หลังจากนั้น ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2534 ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคสามัคคีธรรม แต่สอบตก หลังจากนั้นไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก และได้เป็นสมาชิกสภาว่าจรัฐธรรมนุญ ในปี พ.ศ.2539

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "นาคทรพรพ" เป็นการสืบทอดจากบิดา คือ น.พ.อ้วน นาคทรพรพ มายังบุตรชาย 3 คน คือ น.ต.จิตติ นาคทรพรพ บุตรชายคนที่ 2 ดร.ปราโมทย์ นาคทรพรพ บุตรชายคนที่ 3 และนายนิตินัย นาคทรพรพ บุตรชายคนที่ 6 ทายาทของตระกูล "นาคทรพรพ" ทั้ง 3 คน มีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ แม้จะมีเพียงนายนิตินัย นาคทรพรพ เท่านั้น ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยนายนิตินัย กล่าวถึงการเป็นทายาททางการเมือง ว่า

" พ่อ (น.พ.อ้วน) อยากให้ผม (นิตินัย) เล่นการเมือง เพราะในบรรดาลูกๆ ผมเพื่อนเยอะที่สุด พวกมาก เกเร ต่อยมวย ซึ่งไม่มีในตระกูล พี่น้องผมเรียนหนังสืออยู่กรุงเทพฯทั้งหมด มีผมคนเดียวที่เรียนอยู่หนองคาย พ่อขอร้องอยากให้ลูกสักคนเล่นการเมืองต่อจากท่าน ผมตามพ่อไปหาเสียงตั้งแต่เด็กๆ ไปร้องเพลงรำวงหน้าเวทีหาเสียง แต่พ่อเสียชีวิต ก่อนที่จะเห็นผมเป็นผู้แทน แต่บารมีของพ่อมีส่วนอย่างมากที่ทำให้ผมได้รับเลือกตั้ง เพราะพ่อเป็นหมอชาวบ้าน รักษาฟรี ชาวบ้านศรัทธา ทำให้ผมได้รับเลือกตั้งง่ายขึ้น ผมเรียนการเมือง โดยมีพ่อเป็นแบบอย่างตลอด"²² "

²² สัมภาษณ์ นิตินัย นาคทรพรพ, อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย, 27 กันยายน 2541.

อย่างไรก็ตาม นายนิตินัย นาครทรรพ ระบุว่า ยังคงจะมีทายาทของตระกูล "นาครทรรพ" อยู่ในวงการเมืองต่อไป เพื่อสานต่ออุดมการณ์ของตระกูล ที่ต้องการช่วยเหลือประชาชน โดยได้เตรียมให้นายเอก นาครทรรพ บุตรชายคนโตของนายนิตินัย นาครทรรพ เป็นทายาททางการเมืองต่อไป

12. ตระกูล "บุญชิต" จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "บุญชิต" เป็นตระกูลชาวนาในอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จนกระทั่งนายผัน บุญชิต บุตรชายคนที่ 5 ของครอบครัว ได้รับราชการสังกัดฝ่ายช่างสำรวจ เทศบาลนครหลวงกรุงเทพ จนกระทั่งได้ปริญญาธรรมศาสตร์และการเมือง จึงลาออกจากราชการ ไปเปิดสำนักงานทนายความชื่อ "ผัน บุญชิต สำนักงานทนายความ" ทำงานได้ 3 ปี จึงลงสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ.2495 ในนามอิสระ ได้อันดับ 6 จาก ส.ส.ทั้งจังหวัดที่มีได้ 6 คน โดยนายเลียง ไชยกาล ได้รับเลือกเป็นอันดับ 1

ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามอิสระ ได้คะแนนเป็นอันดับ 4 เป็น ส.ส.ได้ 4 เดือน มีการประกาศยุบสภา และกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ในวันที่ 15 ธันวาคม 2500 เลือกตั้งครั้งนี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าพรรคสหภูมิได้ทาบทามให้ลงสมัครในนามพรรคสหภูมิ และได้รับเลือกตั้ง ได้คะแนนเป็นอันดับ 3 และอยู่ได้ไม่ถึง 10 เดือน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง ล้มล้างรัฐธรรมนูญ เลย์รู้สึกหมดอาลัยตายอยากทางด้านการเมือง เป็นเวลาเดียวกับกระทรวงยุติธรรมเปิดสอบผู้พิพากษา จึงตัดสินใจสมัครและสอบได้เป็นผู้พิพากษา เป็นผู้พิพากษาได้เกือบ 20 ปี ตำแหน่งสุดท้ายเป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

หลังจากนั้น หันเหชีวิตสู่วงการเมืองอีกครั้ง ลงสมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งวันที่ 18 เมษายน 2522 ในสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 2 จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง และได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 นายผัน ได้นำบุตรชาย คือ นายดำรงค์ บุญชิต ลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคราษฎร พร้อมกับนายอิสระ สมชัย และได้รับเลือกตั้งยกทีมทั้งสาม

คน แต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2531 กลับสอบตกยกทีม และยุติบทบาททางการเมือง นายผันได้ถึงแก่กรรมในวันที่ 19 มิถุนายน 2541 ด้วยโรคไตวายและหัวใจล้มเหลว²³

2. บุคคลในตระกูล "บุญชิต" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายผัน บุญชิต ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 สมัย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพทนายความและรับราชการ ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2495 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง และได้กลับเข้ารับราชการอีกครั้ง²⁴ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งวันที่ 18 เมษายน พ.ศ.2526 ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่ง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ.2526 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่หก ในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคราษฎร หลังจากนั้น สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2531 และยุติบทบาททางการเมือง นายผันถึงแก่กรรม ในเดือนพฤศจิกายน 2541

2.2 นายดำรงค์ บุญชิต บุตรชายคนที่สามของนายผัน บุญชิต เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคราษฎร หลังจากนั้น ลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2531 แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง และได้ยุติบทบาททางการเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "บุญชิต" เป็นการสืบทอดจากนายผัน บุญชิต บิดา มายังนายดำรงค์ บุญชิต บุตรชายคนที่สาม โดยการให้ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายผัน ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 และประสบความสำเร็จได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน หลังจากนั้น ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกันอีก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 แต่สอบตกทั้งสองคน และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ตระกูล "บุญชิต" ได้ยุติบทบาททางการเมือง นายดำรงค์ บุญชิต กล่าวถึงการสานต่อทางการเมืองจากบิดา ว่า

²³ เพียงรอยอาลัย. ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายผัน บุญชิต. 8 พฤศจิกายน 2541, หน้า 78.

²⁴ เพ็ญ อันชุกฤทธิ์, ส.ส.ไทย 2526. (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 21.

“ ผม (ดำรงค์) ลงเล่นการเมือง เพราะพ่อ (ผัน) อยากให้เล่นการเมืองต่อจากท่าน เนื่องจากพ่อ (ผัน) จะวางมือทางการเมือง อายุมากและเป็นมานานแล้ว ก็ให้ลองสมัครดูว่า ชาวบ้านจะว่าอย่างไรและให้สานต่องานการเมือง ประกอบกับพี่อีกสองคน ต่างรับราชการและไม่อยากลาออกจากงาน ผมก็ตัดสินใจลงสมัครพร้อมกับพ่อ ซึ่งพ่อ (ผัน) มีส่วนอย่างมาก ที่ทำให้ผม (ดำรง) ได้รับเลือกตั้ง หลังจากนั้น ในการเลือกตั้งปี 2531 เราสอบตกทั้งคู่ หมดไปเยอะ ผู้อำนวยการเงินไม่ไหว มีการซื้อเสียงหัวละ 500 บาท ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายการเมือง ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรต่อไป พ่อก็บอกว่า พ่อเถอะ ช่างหัวมันไม่ไหวแล้ว ก็เลยเลิกเล่นการเมือง²⁵ ”

ตระกูล “บุญชิต” เคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี กว่า 35 ปี หลังจากสอบตกในปี พ.ศ. 2531 ก็ยุติบทบาททางการเมือง และปัจจุบัน ไม่มีบุคคลในครอบครัวคนใดที่เกี่ยวข้องในวงการเมืองอีกทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

13. ตระกูล “พร้อมพันธ์” จังหวัดนครราชสีมา

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “พร้อมพันธ์” เป็นตระกูลธุรกิจ มีกิจการเป็นเจ้าของสัมปทานป่าไม้ในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายนิพนธ์ พร้อมพันธ์ ลงสมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5 ในปี พ.ศ.2529 ซึ่งเขตนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นได้ 1 คน นายนิพนธ์ สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และมีความสัมพันธ์กับตระกูล “เดชะไพบูลย์” เนื่องจากนายนิพนธ์ เป็นพี่ชายของนางศรีสกุล เดชะไพบูลย์ ภรรยาของนายพรเทพ เดชะไพบูลย์ ซึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยที่จังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยฐานะทางเศรษฐกิจที่พร้อม ทำให้นายนิพนธ์ ได้รับเลือกตั้งไม่ยากนัก และสามารถทำคะแนนได้ถึง 109,773 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่สูงที่สุดในบรรดา ส.ส.15 คนของจังหวัดนครราชสีมา

จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2531 นายนิพนธ์ ได้นำนางศรีสกุล เดชะไพบูลย์ (พร้อมพันธ์) น้องสาว ลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่เขต 5 จังหวัดนครราชสีมาด้วย และได้รับเลือกตั้งพร้อมกัน แต่นางศรีสกุล ลงสมัครรับเลือกตั้งเพียงสมัยเดียว หลังจากนั้นได้ยุติบทบาททางการเมือง ในขณะที่นายนิพนธ์ ได้รับเลือกตั้งติดต่อกันทุกสมัย

²⁵ สัมภาษณ์ ดำรงค์ บุญชิต, 15 ธันวาคม 2541.

2. บุคคลในตระกูล "พร้อมพันธุ์" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 สมัย ในสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2529 ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2531 ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2538 และครั้งที่หก ในปี พ.ศ.2539

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ปี พ.ศ.2531 , 2533
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ. 2535
3. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2540

2.2 นางศรีสกุล เตชะไพฑูริย์ (พร้อมพันธุ์) น้องสาวนายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ และเป็นภรรยาของนายพรเทพ เตชะไพฑูริย์ นางศรีสกุล ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5 แต่เป็นเพียงสมัยเดียว หลังจากนั้นไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งและยุติบทบาททางการเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "พร้อมพันธุ์" เป็นการสืบทอดจากพี่ชาย คือ นายนิพนธ์ ไปยังน้องสาว คือ นางศรีสกุล เตชะไพฑูริย์ (พร้อมพันธุ์) ด้วยการให้น้องสาวคือ นางศรีสกุล ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับพี่ชาย คือ นายนิพนธ์ ที่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ด้วยคะแนนเสียงที่มากเป็นอันดับ 1 ของจังหวัด ดังนั้น จึงไม่เป็นเรื่องยากที่นางศรีสกุล จะได้รับเลือกตั้งพร้อมกับพี่ชาย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 แต่หลังจากนั้นนางศรีสกุล ได้ยุติบทบาททางการเมือง และยังไม่มียุคบุคคลใดในตระกูล "พร้อมพันธุ์" ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก นอกจากนายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์

14. ตระกูล "เพียงเกษ" จังหวัดขอนแก่น

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "เพียงเกษ" เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายทองปักษ์ เพียงเกษ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2500 แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง จน

กระทั่งได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคแนวร่วมสังคมนิยม หลังจากนั้นไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก ภายหลังจากเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 ครอบครัว "เพียงเกษ" ได้หลบหนีเข้าป่า ภายหลังจากออกมาจากป่าในปี พ.ศ.2523 นายอดิศร เพียงเกษ บุตรชาย นายทองปิกษ์ เริ่มเข้าสู่การเมือง ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่นายทองปิกษ์ หันไปเป็นสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัดแทน

นายอดิศร เพียงเกษ ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 ในนามอิสระ แต่สอบตก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ลงสมัครในสังกัดพรรคแรงงานประชาธิปไตย แต่สอบตก ในการเลือกตั้งซ่อมปี พ.ศ.2529 แทนนายแคล้ว นรปติ ส.ส.ขอนแก่น ลงสมัครอีกแต่ยังคงสอบตก เช่นเดิม จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ย้ายมาสังกัดพรรคมวลชน และได้รับเลือกตั้งครั้งแรก หลังจากนั้นสอบตก ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคมวลชน ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สองในวันที่ 13 กันยายน 2535 สังกัดพรรคพลังธรรม ปี พ.ศ.2538 ย้ายมาสังกัดพรรคนำไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม และครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2539 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่

2. บุคคลในตระกูล "เพียงเกษ" ที่เกี่ยวข้องกับวงการเมือง

2.1 นายทองปิกษ์ เพียงเกษ เป็นทนายความและมีความสนใจทางการเมือง ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง จนกระทั่งได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคแนวร่วมสังคมนิยม หลังจากนั้นไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก แต่หันไปเล่นการเมืองระดับท้องถิ่นแทน เป็นสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัด และยุติบทบาททางการเมือง

2.1 นายอดิศร เพียงเกษ บุตรชายนายทองปิกษ์ เพียงเกษ สนใจการเมืองตั้งแต่เป็นนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นประธานสหพันธ์นิสิตนักศึกษาภาคอีสานแห่งประเทศไทย จนกระทั่งหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ได้เดินทางเข้าป่าพร้อมกับครอบครัว หลังเดินทางออกจากป่า ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น เขต 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 แต่ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคมวลชน สอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคมวลชน ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในสังกัดพรรคพลังธรรม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 หลังจากนั้นย้ายมาสังกัดพรรคนำไทย และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2538 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2539 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2535
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2539

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "เพียงเกษ" เป็นการสืบทอดจากบิดาคือ นายทองปักษ์ เพียงเกษ ไปยังบุตรชาย คือ นายอดิศร เพียงเกษ ภายหลังจากที่นายทองปักษ์ได้ยุติบทบาททางการเมืองในระดับชาติ โดยนายอดิศร ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งหลายครั้ง กว่าจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมาก่อน นายอดิศรกล่าวถึงการสานต่อทางการเมืองจากบิดา ว่า

" ภาชิตโบราณว่าไว้ "ลูกไม่ยอมหลนไม่ไกลต้น" อิทธิพลความสนใจทางการเมืองของผม (อดิศร) ครอบครัวยุคนี้เป็นตัวกำหนดพอสมควร พ่อ (ทองปักษ์) สนใจการเมืองสมัครผู้แทนหลายครั้งกว่าจะประสบความสำเร็จ คนอยู่ในแวดวง ลูกเต้าก็ไปช่วยเหลือซึ่มซับเข้าไปโดยอัตโนมัติ เห็นตั้งแต่เกิด เราอยากเป็นทนายเหมือนพ่อ พ่อไปว่าความแต่เช้า เราก็ฝันว่า เมื่อไหร่จะได้ว่าความใส่ชุดครุยเลียนแบบพ่อ จนในที่สุดก็มาสมัครผู้แทนตามพ่อ ถือว่าพ่อมีส่วน 100 เปอร์เซ็นต์ ต่อความสนใจการเมืองของผม ผมยอมรับว่าเป็นทายาททางการเมืองสืบทอดจากพ่อ ถ้าไม่มีพ่อ ก็ไม่มีผมในวันนี้ ฐานคะแนนเสียงเดิมของพ่อก็มีส่วนทำให้ได้รับเลือกตั้งง่ายขึ้น ในตระกูลผม เล่นการเมืองไม่ได้หวังผลทางธุรกิจ ไม่ได้ร่ำรวยขึ้นจากเล่นการเมือง ผมไม่มีธุรกิจอื่น นอกจากว่าความอย่างเดียว²⁶ "

นายอดิศร เพียงเกษ ระบุว่า ขณะนี้ในครอบครัวไม่มีใครที่สนใจเล่นการเมืองอีก ไม่มีทั้งเล่นการเมืองในระดับชาติและท้องถิ่น เนื่องจากเห็นว่า การเล่นการเมืองเพียงคนเดียวในตระกูลก็เพียงพอแล้ว เพราะต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาเป็นของตัวเอง ต้องอุทิศเวลาให้ประชาชน แต่ก็ถือว่า เป็นสิ่งที่ต้องทำ เพื่อสานต่ออุดมการณ์ทางการเมืองจากบิดาต่อไป

²⁶ สัมภาษณ์ อดิศร เพียงเกษ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น, 2 ธันวาคม 2539.

15. ตระกูล “ ภูริพัฒน์ ” จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “ ภูริพัฒน์ ” เป็นตระกูลนักการเมืองอาวุโสของจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดย นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ครูใหญ่โรงเรียนเบญจมมหาราช โรงเรียนประจำจังหวัดอุบลราชธานี สอบได้เนติบัณฑิตไทย และได้โอนเข้าราชการเป็นนายอำเภอหลายอำเภอ จนกระทั่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2476 นายทองอินทร์ ซึ่งเป็นนายอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 ในจำนวน 3 คน คือ นายเลียง ไชยกาล และนายเนย สุจิมา ในปี พ.ศ.2479 นายทองอินทร์ ได้รับเลือกเป็นเทศมนตรีนครกรุงเทพ อีกตำแหน่งด้วย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นรัฐมนตรีครั้งแรก กับคณะรัฐบาลพันตรีควง อภัยวงศ์ ในเดือนสิงหาคม 2487 ขณะเดียวกันก็เป็นหัวหน้าเสรีไทยที่จังหวัดอุบลราชธานีด้วย เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง พร้อมกับความพ่ายแพ้ของฝ่ายอักษะ นายทวี บุญยเกษตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งให้นายทองอินทร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อ 1 กันยายน 2488 ต่อมา ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าขบวนการเสรีไทยกลับจากสหรัฐอเมริกา มาจัดตั้งรัฐบาล ได้แต่งตั้งให้นายทองอินทร์ รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเช่นเดิม จนกระทั่ง การเลือกตั้งวันที่ 11 มิถุนายน 2489 มีการเลือกตั้งใหม่ โดยวิธีแบ่งเขต ไม่มีผู้สมัครลงแข่งขันด้วย จนถึงรัฐบาล หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ นายทองอินทร์ ก็เข้าบริหารในกระทรวงอุตสาหกรรมดังเดิม

8 พฤศจิกายน 2490 เกิดรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จากนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เข้าบริหารประเทศ รัฐมนตรีหลายนายชุดเก่า รวมทั้งนายทองอินทร์ ถูกเพ่งเล็งและถูกตามจับกุม ในข้อหาเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล จนกระทั่งวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2492 นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ พร้อมด้วย นายจำลอง ดาวเรือง ล.ส.มหาสารคาม นายถวิล อุดล ส.ส.ร้อยเอ็ดและ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ส.ส.ปราจีนบุรี ถูกจับกุมในข้อหากบฏและมีการห้ามประกัน ต่อมากลางดึกวันที่ 4 มีนาคม 2492 อดีตรัฐมนตรีทั้งสิ้นคนถูกลอบสังหารขณะย้ายที่ฝากขัง²⁷

²⁷ “อนุทินชีวิต ทองอินทร์ ภูริพัฒน์.” หนังสืออนุสรณ์ เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายทองอินทร์ และฉาปนกิจ น.ส.อรทัย ภูริพัฒน์. (กรุงเทพมหานคร : มปป , 2505), หน้า 97.

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2495 หลังนายทองอินทร์ ได้จากไป จังหวัดอุบลราชธานี ก็มี "ภุริพัฒน์" อีกคนที่ได้รับเลือกเข้ามา คือ นายทิม ภุริพัฒน์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ.2489 จากจังหวัดขอนแก่น ได้ย้ายมาลงสมัครที่จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับเลือกตั้งอีก 2 ครั้งในปี พ.ศ.2500 และได้รับเลือกให้เป็นรัฐมนตรี ในสมัยรัฐบาลชุดที่ 28 ของพลโท ถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ.2501²⁸ และในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 น.ส.อรอินทร์ ภุริพัฒน์ บุตรสาวคนโตของนายทองอินทร์ ภุริพัฒน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีด้วย แต่หลังจากนั้นไม่ปรากฏ ตระกูล "ภุริพัฒน์" ในสนามการเมืองของจังหวัดอุบลราชธานีอีก

2. บุคคลในตระกูล " ภุริพัฒน์ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายทองอินทร์ ภุริพัฒน์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี 4 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศไทย วันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2480 ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2481 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2489 ก่อนจะถูกจับกุมในข้อหากบฏในราชอาณาจักร และถูกลอบสังหารในปี พ.ศ. 2492

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2488
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2489 , 2490

2.2 นายทิม ภุริพัฒน์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัย เดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.2489 ที่จังหวัดขอนแก่น เมื่อนายทองอินทร์ ภุริพัฒน์ ถูกลอบสังหาร นายทิม ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในวันที่ 15 ธันวาคม 2500 และได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ.2501

2.3 น.ส.อรอินทร์ ภุริพัฒน์ บุตรสาวคนโตของนายทองอินทร์ ภุริพัฒน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 15 ธันวาคม 2500 เพียงสมัยเดียว

²⁸ "ตำนานรัฐบาลไทย," มติชน ฉบับพิเศษ ก้าวสู่ปีที่ 12 ปี (2531) : 88.

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ภุริพัฒน์" เป็นการสืบทอดจากบิดาคือ นายทองอินทร์ ภุริพัฒน์ มายังบุตรสาวคนโต คือ น.ส.ทองอินทร์ ภุริพัฒน์ แต่ น.ส.ทองอินทร์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากที่นายทองอินทร์ ได้ถูกลอบสังหารในปี พ.ศ.2492 แต่ น.ส.ทองอินทร์ ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2500 เพียงสมัยเดียว หลังจากนั้น ไม่มีบุคคลใดในตระกูล "ภุริพัฒน์" ที่เข้าสู่สนามการเมืองอีก

16. ตระกูล "มุลศาสตรสาทร" จังหวัดสุรินทร์

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "มุลศาสตรสาทร" เป็นตระกูลราชการที่สืบเชื้อสายเจ้าเมืองสุรินทร์ นายพิศาล มุลศาสตรสาทร อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นบุตรชายของขุนศรีมุลศาสตรสาทร (พงษ์มุลศาสตร์) ทายาทเจ้าเมืองสุรินทร์ นอกเหนือจากการเป็นนักปกครองตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ จนถึงยุคเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย ขุนรักษัรชฎากร หรือชื่อเดิม จารย์ ไมยรัตน์ ได้จารึกตำนานการเมืองยุคใหม่ของจังหวัดสุรินทร์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดสุรินทร์ และขุนรักษัรชฎากร คือ บรรพบุรุษรุ่น "ตา" ของนายพิศาล มุลศาสตรสาทร ส่วนขุนศรีมุลศาสตรสาทร บิดาของนายพิศาล ก็ได้สืบทอดเชื้อสายนักปกครอง โดยรับราชการจนกระทั่งเกษียณอายุราชการในตำแหน่งนายอำเภอที่จังหวัดสุรินทร์ ภายหลังจากเสียชีวิตของผู้เป็นบิดา นายพิศาล ได้ยื่นเรื่องขอพระราชทานนามสกุลจากมุลศาสตร์ เป็น "มุลศาสตรสาทร" ตามบรรดาศักดิ์ของบิดา²⁹

ตระกูล "มุลศาสตรสาทร" เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายพูนสวัสดิ์ มุลศาสตรสาทร น้องชาย นายพิศาล มุลศาสตรสาทร นายพูนสวัสดิ์ เคยเป็นนักมวยไทยชื่อดังในนาม "ปราบธรณี" ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคประชาธรรม ของนายไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐี แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง จนกระทั่ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ขณะที่ นายพิศาล มุลศาสตรสาทร พี่ชายนายพูนสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงมหาดไทย และ นายเสนอ มุลศาสตร์ ซึ่งเป็นญาติ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ นายพูนสวัสดิ์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ในสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 7 สมัย

²⁹ "การเมืองสุรินทร์ยุคสิ้นพิศาล ปฏิบัติการชิงส่วยสะท้านภพ" ผู้จัดการรายวัน (6 เมษายน 2539) : 8.

ขณะที่ นายพิศาล มูลศาสตรสาทร หลังจากเกษียณอายุราชการ ในตำแหน่งปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ลงสู่สนามการเมือง เป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคความหวังใหม่ พร้อมกับ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรค ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 3 สมัย ก่อนที่จะถึงแก่กรรมในปี พ.ศ.2539 ขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หลังจากนั้น นายทศพร มูลศาสตรสาทร บุตรชายคนที่ 4 ของนายพิศาล ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สืบทอดจากบิดา

2. บุคคลในตระกูล " มูลศาสตรสาทร " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายพิศาล มูลศาสตรสาทร อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปี พ.ศ.2516 และปี 2534 เป็นสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ปี พ.ศ.2519 และสมาชิกวุฒิสภา ปี 2524 และปี 2530 เข้าสู่วงการเมืองหลังจากเกษียณอายุราชการ และเป็นร่วมก่อตั้งพรรคความหวังใหม่ ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรคและเป็นรองหัวหน้าพรรค เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ เขตเลือกตั้งที่สอง 3 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในวันที่ 22 มีนาคม 2535 ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 และครั้งที่ 3 ในปี 2538 และถึงแก่กรรม ขณะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2538

2.2 นายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร น้องชายนายพิศาล มูลศาสตรสาทร เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุรินทร์ เขตเลือกตั้งที่หนึ่ง 7 สมัยติดต่อกัน ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 พรรคประชากรธรรม แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2529 ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2531 หลังจากนั้นย้ายไปสังกัดพรรคความหวังใหม่ ตามนายพิศาล มูลศาสตรสาทร พี่ชาย และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้ง วันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่หก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และครั้งที่เจ็ด ในปี พ.ศ.2539

ในทางการเมือง ดำรงด้านบริหาร ดังนี้

1. เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2527
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2539

2.3 นายทศพร มูลศาสตรสาทร บุตรชายคนที่ 4 ของนายพิศาล มูลศาสตรสาทร ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในการเลือกตั้งซ่อม แทนนายพิศาล บิดาที่ถึงแก่กรรม ในปี 2539 สังกัดพรรคความหวังใหม่ และครั้งที่สอง ในปีเดียวกัน

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "มูลศาสตรสาทร" เป็นการสืบทอดจากบิดา คือ นายพิศาล มูลศาสตรสาทร ไปยัง บุตรชาย คือ นายทศพร มูลศาสตรสาทร และเป็น การสานต่อจากนายพิศาล มูลศาสตรสาทร พี่ชาย ไปยังนายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร น้องชาย การเข้าสู่วงการเมืองของนายพูนสวัสดิ์ ได้อาศัยบารมีของนายพิศาล ขณะดำรงตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงมหาดไทย ขณะที่นายทศพร เข้าสู่การเมือง เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อมนายพิศาล บิดาที่ถึงแก่กรรม นายทศพร มูลศาสตรสาทร กล่าวถึงการสานต่อเป็นทายาททางการเมือง ว่า

“ ผม (ทศพร) ตัดสินใจเล่นการเมือง ก็เพื่อสืบต่อปณิธานของพ่อ (พิศาล) ที่ท่าน ได้สร้างไว้ เพราะยังมีงานอีกหลายอย่างที่พ่อยังทำไม่เสร็จ ผมเป็นลูกก็ต้องรับหน้าที่ทำ ต่อให้เสร็จ ผมเคยลงไปช่วยพ่อหาเสียงตั้งแต่การเลือกตั้ง ปี 35/1 และ 35/2 ก็รู้ว่าการ เลือกตั้งทุกครั้งทั้งหนักและเหนื่อย แต่ผมก็คิดเสมอว่าอยากลงสมัครส.ส. แต่ก็ได้ไม่ได้ คิดเลยว่าจะเร็วขนาดนี้ เพราะคิดว่าพ่อน่าจะทำงานการเมืองได้อย่างน้อยอีก 4-5 ปี พ่อพ่อ เสียลง พลเอกชวลิต (ยงใจยุทธ) ก็มาบอกว่า ลูกของพ่อพิศาล ต้องสานต่องานของพ่อ ผมก็มาคิดถึงคำพูดของพ่อที่ว่า ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม ห้ามทิ้งคนสุรินทร์ ก็เลยตัดสินใจลงสมัครเป็น ส.ส. แม้ว่าเวลาจะกระชั้นชิดไปบ้าง แต่คนสุรินทร์ยังรักและไว้วางใจคน นามสกุล "มูลศาสตรสาทร" ผมเลยได้เป็น ส.ส. ปกติแม่ผมไม่สนับสนุนให้ลูกเล่นการเมือง แต่พ่อพ่อเสียไป ท่านก็สนับสนุนผม เพราะทุกคนในครอบครัวมีความรู้สึกที่ว่า พ่อยังมีห่วงผูกพัน คือปัญหาของชาวสุรินทร์ เลยอยากให้ผมทำงานของพ่อต่อให้เสร็จ³⁰ ”

นายพิศาล มูลศาสตรสาทร มีทายาททั้งสิ้น 5 คน แต่นายทศพร ระบุว่า มีเพียงตนเอง ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่ 4 เท่านั้นที่สนใจการเมือง ในขณะที่พี่ชายคนโต รับราชการ พี่สาวอีก 2 คนไม่สนใจการเมือง และน้องชาย ก็ไม่สนใจการเมือง ทำให้ทายาทของตระกูล "มูลศาสตรสาทร" ที่เข้าสู่การเมืองขณะนี้ มี 2 คน คือ นายทศพร มูลศาสตรสาทร บุตรชายของนายพิศาล มูลศาสตรสาทร และนายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร น้องชายนายพิศาล มูลศาสตรสาทร

³⁰ สัมภาษณ์ ทศพร มูลศาสตรสาทร, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์, 27 สิงหาคม 2541.

17. ตระกูล "ระวีวรรณ" จังหวัดหนองคาย

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "ระวีวรรณ" เป็นตระกูลการเมืองที่เก่าแก่ของจังหวัดหนองคาย เริ่มเข้าสู่วงการเมืองโดยนายชื่น ระวีวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียงคนเดียวของจังหวัดหนองคาย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2491 หลังจากนั้นได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 5 สมัย ได้เป็นรัฐมนตรีครั้งแรก ในรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในรัฐบาลชุดที่ 26 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม แต่เป็นได้เพียง 6 เดือน เกิดการรับประหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในวันที่ 16 กันยายน 2500 นายชื่น ได้กลับมาเป็นรัฐมนตรีอีกครั้ง ในรัฐบาลของพลโทถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ.2501 เป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงเกษตร และเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร เป็นครั้งสุดท้าย

นายชื่น ระวีวรรณสอบตก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคชาติไทย เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่มีการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย โดยได้คะแนนเป็นอันดับ 4 จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 นายชื่น ระวีวรรณ ได้ย้ายไปลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 2 และลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนางทองมาก รามสูตร (ระวีวรรณ) บุตรสาว และได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง เป็นครั้งสุดท้าย ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ในสังกัดพรรคชาติไทย

จนกระทั่งในการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2522 นายชื่น ระวีวรรณ ได้ย้ายกลับมาลงสมัครในเขต 1 อีกครั้ง โดยลงคู่กับนายวงศ์ พลนิกร น้องภรรยา แต่นายชื่น สอบตกได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอันดับ 6 โดยคะแนนห่างจากผู้ที่ได้รับเลือกกว่า 1 หมื่นคะแนน ในขณะที่นายวงศ์ พลนิกร สอบได้ หลังจากนั้น นายชื่น ได้ยุติบทบาททางการเมือง เนื่องจากอายุมากขึ้น แต่ในทางการเมืองได้วางทายาทไว้ คือ นายพิชัย ระวีวรรณ บุตรชาย ซึ่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ในปี พ.ศ.2523 และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย โดยลงคู่กับนายวงศ์ พลนิกร แต่นายพิชัย ได้ถึงแก่กรรมในปีนั้น และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็ไม่ปรากฏ ตระกูล "ระวีวรรณ" ในการเมืองของจังหวัดหนองคายอีก

2. บุคคลในตระกูล "ระวีวรรณ" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายชื่น ระวีวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย จำนวน 6 สมัย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพทนายความ ลง

สมัครรับเลือกตั้งและได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในการเลือกตั้งวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2491 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2495 ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 ครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2512 สอบตกครั้งแรกในการเลือกตั้งวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518 ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งเป็นครั้งที่หกและเป็นครั้งสุดท้าย ในการเลือกตั้งวันที่ 4 เมษายน 2519 ในสังกัดพรรคชาติไทย และสอบตกอีกในการเลือกตั้งวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 หลังจากนั้นจึงยุติบทบาททางการเมืองและให้บุตรชายลงสมัครรับเลือกตั้งแทน

2.2 นายพิชัย ะวิวรรธ บุตรชายนายชิน ะวิวรรธ เริ่มเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ในปี พ.ศ.2523 และลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2526 และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ในเขตเลือกตั้งที่ 2 แต่นายพิชัย ะวิวรรธ ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่นาน และถึงแก่กรรมในปีเดียวกัน ด้วยโรคมะเร็งในตับ

2.3 นางทองมาก รามสูตร (ระวิวรรธ) บุตรสาวนายชิน ะวิวรรธ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ.2519 โดยลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายชิน ะวิวรรธ บิดา หลังจากนั้น ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายสยม รามสูตร สามี แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง และยุติบทบาททางการเมือง

2.4 นายวงศ์ พลนิกร น้องชายภรรยา นายชิน ะวิวรรธ เคยเป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2519 เป็นสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2521 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี 2522 และครั้งที่สอง ในปี 2526 หลังจากนั้นได้ยุติบทบาททางการเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล " ะวิวรรธ " เป็นการสืบทอดจากบิดา คือ นายชิน ะวิวรรธ มาถึงบุตรสาว คือ นางทองมาก รามสูตร (ระวิวรรธ) และบุตรชาย คือ นายพิชัย ะวิวรรธ และนายวงศ์ พลนิกร น้องภรรยา โดยนายชิน ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนางทองมาก รามสูตร (ระวิวรรธ) บุตรสาว ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 และได้รับเลือกตั้งพร้อมกัน จนกระทั่ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 นายชิน ะวิวรรธ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายวงศ์ พลนิกร น้องชายภรรยา แต่นายชิน สอบตก ในขณะที่นายวงศ์ พลนิกร ได้รับเลือกตั้ง

หลังจากที่นายชิน ะวีวรรณ สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 และตั้งใจจะยุติบทบาททางการเมือง เนื่องจากมีอายุมาก และได้เตรียมบุตรชาย คือ นายพิชัย ะวีวรรณ มาสานต่อทางการเมือง โดยให้นายพิชัย ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลในปี พ.ศ.2523 หลังจากนั้น เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2526 นายพิชัย ะวีวรรณ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายวงศ์ พลนิกร ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งครั้งแรก แต่นายพิชัย ะวีวรรณ ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียงไม่กี่เดือน เนื่องจากถึงแก่กรรม ในปีเดียวกัน ด้วยโรคมะเร็งในตับ หลังจากนั้น ไม่ปรากฏตระกูล "ะวีวรรณ" ในการเมืองของจังหวัดหนองคายอีก

18. ตระกูล "รามสูตร" จังหวัดหนองคาย

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "รามสูตร" มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตระกูล "ะวีวรรณ" ตระกูลการเมืองเก่าแก่ของจังหวัดหนองคาย โดยนางทองมาก รามสูตร บุตรสาวของนายชิน ะวีวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2519 พร้อมกับนายชิน ะวีวรรณ บิดา ในสังกัดพรรคชาติไทย โดยมีคะแนนห่างกันเพียง 3 คะแนนเท่านั้น โดยนายชิน ะวีวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 ด้วยคะแนน 20,390 ในขณะที่นางทองมาก รามสูตร ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนน 20,393 คะแนน ขณะเดียวกัน นายสยาม รามสูตร ได้แต่งงานกับนางทองมาก รามสูตร บุตรสาวของนายชิน ะวีวรรณ จึงมีความเกี่ยวข้องกับบุตรเขยของนายชิน ะวีวรรณ

นายสยาม รามสูตร ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดหนองคาย ในปี พ.ศ.2522 พร้อมกับนางทองมาก รามสูตร ในปี พ.ศ.2522 แต่สอบตกทั้งสองคน หลังจากนั้น นายสยาม รามสูตร ได้ย้ายไปลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดเชียงใหม่ เขตเลือกตั้งที่ 3 และได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ในขณะที่นางทองมาก รามสูตร ได้ยุติบทบาททางการเมือง แต่นายสยาม รามสูตร ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงสมัยเดียว หลังจากนั้นสอบตกและไม่ได้รับเลือกตั้งอีก

ในขณะที่ สนามเลือกตั้งที่จังหวัดหนองคาย มีทายาททางการเมืองของตระกูล "รามสูตร" และ "ะวีวรรณ" เกิดขึ้นในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 โดยนายทรงยศ รามสูตร บุตรชายของนายสยาม รามสูตร กับนางทองมาก รามสูตร และเป็นหลานของนายชิน ะวีวรรณ ได้ลงสมัคร

รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดหนองคาย ขณะที่มีอายุเพียง 25 ปี นายทรงยศ รามสูตร เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และเพิ่งเข้ารับราชการเป็นปลัดอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคายได้ไม่นาน เมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2529 ก็ลาออกจากราชการมาลงสมัครรับเลือกตั้ง และด้วยฐานคะแนนเสียงเดิมของตระกูล " ระวีวรรณ " และ ตระกูล " รามสูตร " ทำให้นายทรงยศ รามสูตร ได้รับเลือกตั้งในสังกัดพรรคชาติไทย พรรคการเมืองเดิมของนายขึ้น ระวี วรรณ และได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2531 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 3 ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง

นายทรงยศ รามสูตร ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคชาติไทย แต่ได้รับเลือกเป็นอันดับ 5 ด้วยคะแนน 37,287 คะแนน ห่างจากผู้ได้รับเลือกกว่า 4 หมื่นคะแนน³¹ และยุติบทบาททางการเมือง นายทรงยศ ได้แต่งงานกับนางสิรินทร รามสูตร (โลหะโชติ) น้องสาวของนางสาวพูนสุข โลหะโชติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดน่าน พรรคชาติไทย และนางสิรินทร รามสูตร (โลหะโชติ) ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองน่าน ทำให้นายทรงยศ หันไปช่วยภรรยาในการเมืองระดับท้องถิ่น แทน และไม่มีตระกูล "รามสูตร" ในการเมืองจังหวัดหนองคายอีกต่อไป

2. บุคคลในตระกูล " รามสูตร " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นางทองมาก รามสูตร บุตรสาวนายขึ้น ระวีวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย เขตเลือกตั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคชาติไทย ได้เป็นเพียงสมัยเดียว สอบตกในปี พ.ศ.2522 หลังจากนั้น ได้ยุติบทบาททางการเมือง

2.2 นายสยาม รามสูตร สามีนางทองมาก รามสูตร และเป็นบุตรเขย นายขึ้น ระวีวรรณ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคายครั้งแรก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 พร้อมกับนางทองมาก รามสูตร ภรรยา แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง หลังจากนั้นได้ย้ายไปลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดเชียงใหม่ เขตเลือกตั้งที่ 3 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรครวมไทย หลังจากนั้น สอบตกโดยตลอด

³¹ "บันทึกประวัติศาสตร์การเลือกตั้ง'38 ," สำนักพิมพ์มติชน (2 กรกฎาคม 2538) : 89.

2.3 นายทรงยศ รามสูตร บุตรชายนายสยม รามสูตร กับนางทองมาก รามสูตร และเป็นหลานนายชื่น ระวีวรรณ อดีตส.ส. 6 สมัยของจังหวัดหนองคาย นายทรงยศ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ.2529 ขณะที่เพิ่งดำรงตำแหน่งเป็นปลัดอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคายได้ไม่นาน และได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในสังกัดพรรคชาติไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคชาติไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคสามัคคีธรรม หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอีก สอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคชาติพัฒนา และสอบตกในปี พ.ศ.2538 สังกัดพรรคชาติไทย หลังจากนั้นยุติบทบาททางการเมือง

2.4 นางสิรินทร รามสูตร (โลหะโชติ) ภรรยา นายทรงยศ รามสูตร นางสิรินทร เป็นบุตรสาวนายสมชาย โลหะโชติ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดน่านและเป็นน้องสาวของนางสาวพูนสุข โลหะโชติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดน่าน ลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นและเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองน่าน

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "รามสูตร" เป็นการสืบทอดจากนายสยม รามสูตร และนางทองมาก รามสูตร บิดาและมารดา มายังนายทรงยศ รามสูตร บุตรชาย และเป็นหลานของนายชื่น ระวีวรรณ โดยนายทรงยศ รามสูตร ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 ขณะที่มีอายุเพียง 25 ปี เนื่องจากไม่มีบุคคลอื่นใดในตระกูล "รามสูตร" และ "ระวีวรรณ" ในการเลือกตั้ง นายทรงยศ จึงตัดสินใจลาออกจากราชการและมาลงสมัครรับเลือกตั้ง นายทรงยศ รามสูตร กล่าวถึงการมาสานต่อเป็นทายาททางการเมืองของตระกูล "รามสูตร" ว่า

" ทางบ้านอยากให้เล่นการเมือง สานต่อจากแม่ (ทองมาก) และตาชื่น (ชื่น ระวีวรรณ) กับตาวงศ์ (วงศ์ พลนิกร) พอปี 2529 ทางบ้านหยุดเล่นการเมืองกันหมด แม่ (ทองมาก) เลิกเล่นการเมือง ตาชื่นกับตาวงศ์ ก็เลิก น้ำ (พิชัย ระวีวรรณ) ก็เสียชีวิต ชาวบ้านก็กลัวว่าจะเกิดความไม่ต่อเนื่อง อยากให้มีใครซักคนในตระกูล ระวีวรรณ มาเล่นการเมือง ผม (ทรงยศ) เป็นหลาน ก็ต้องมาสานต่อ ช่วงนั้นผม (ทรงยศ) อยู่ในพื้นที่ เป็นปลัดอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ก็ถูกชาวบ้านขอร้องและสนับสนุน ก็ตัดสินใจลงสมัครดู ครอบครัวเราไม่มีการวางทายาททางการเมืองมาก่อน เป็นไปโดยอัตโนมัติ คนนี้เลิก ก็มีใครซักคนในตระกูลมาสานต่อ มีตัวตายตัวแทนตลอด ผม (ทรงยศ) สนใจการเมืองมาตั้ง

แต่เด็ก ติดตามแม่ไปหาเสียง ช่วยปราศรัย แต่ก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องเข้าสู่วงการเมืองตั้งแต่อายุ 25 ปี แต่หลังจากสอบตก 2 ครั้งหลังสุด ในปี 2538 ผมก็ตัดสินใจเลิกเล่นการเมือง เพราะการเมืองเริ่มไม่สนุก มีการใช้เงินมาก เงินมีอิทธิพลมากกว่าคุณความดี ชาวบ้านไม่ได้มองคุณความดีที่ตระกูลเราทำมาก่อน ทำให้ไม่มีคนในตระกูลในวงการเมืองอีก³² ”

การสืบทอดทางการเมืองของตระกูล “ระวีวรรณ” และตระกูล “รามสูตร” ที่มีมานานกว่า 40 ปีในจังหวัดหนองคาย นับตั้งแต่รุ่นตา คือ นายชื่น ระวีวรรณ และนายวงศ์ พลนิกร มาถึงรุ่นบิดาและมารดา คือ นายสยม และนางทองมาก รามสูตร และมาถึงรุ่นน้ำ คือ นายพิชัย ระวีวรรณ ต่อมาถึงรุ่นหลาน คือ นายทรงยศ รามสูตร ได้ยุติบทบาทลง หลังจากที่นายทรงยศ รามสูตร ได้พ่ายแพ้ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และตัดสินใจไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกในการเลือกตั้งปี 2539 และหันไปทำธุรกิจส่วนตัวแทน เป็นการปิดฉากการต่อสู้ทางการเมืองในจังหวัดหนองคายลง

19. ตระกูล “เรื่องกาญจนเศรษฐี” จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “เรื่องกาญจนเศรษฐี” นับเป็นตระกูลที่มีอิทธิพลทางการเมืองค่อนข้างสูงในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เส้นทางธุรกิจเริ่มขึ้นเมื่อนายไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐี สามารถได้สัมปทานผลิตสุราในจังหวัดสุรินทร์ในนาม บริษัท ดั่งฮั่ว จำกัด ซึ่งสามารถประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว สุราตรากล้วยหอม ครองตลาดทั้งหมดในเขตอีสานใต้ หลังจากนั้นฐานะทางการเงินของกลุ่มดังฮั่ว เริ่มหนาแน่นขึ้น จนกลายเป็นเศรษฐีใหญ่ที่สุดในเขตอีสานใต้ จากนั้นได้ขยายฐานธุรกิจไปยังกิจการโรงสีข้าวที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ และค้าพืชไร่ หลังจากนั้นได้ขยายฐานไปยังจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งกิจการโรงสีขนาดใหญ่ 2 แห่งในอำเภอเดชอุดม และอำเภอเมือง และสร้างโรงแรมปทุมรัตน์ขึ้น ขณะที่น้องชายของนายไชยศิริ ได้ขยายกิจการที่จังหวัดสุรินทร์ ทั้งจำหน่ายรถจักรยานยนต์ กิจการโรงสีข้าว และเป็นเจ้าของกิจการโรงแรมธารินทร์³³

ตระกูล “เรื่องกาญจนเศรษฐี” เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐี นักธุรกิจของจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นได้ก่อตั้งพรรคประชาชนธรรม ในปี พ.ศ.2517 และดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค ได้รับเลือก

³² สัมภาษณ์ ทรงยศ รามสูตร, 15 ตุลาคม 2541.

³³ นิรันดร์ ทองปาน, 200 เศรษฐีอุบล. (กรุงเทพมหานคร : ศรีเอทีพี พับลิชชิ่ง, 2535), หน้า 182.

ตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ.2518 ที่จังหวัดอุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 2 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ น้องชาย แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง แต่ได้นำพรรคประชารธรรม เข้าร่วมกับพรรคกิจสังคม และดำรงตำแหน่งเป็นรองหัวหน้าพรรค รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ต่อมาเกิดความขัดแย้งกับนายบุญชู โรจนเสถียร จึงลาออกไปตั้งพรรคใหม่ชื่อ พรรคประชารัฐ โดยรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ในสังกัดจำนวนมาก

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเนื่องจากคุณสมบัติขาดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ในการเลือกตั้งซ่อม ในปี พ.ศ.2523 แทนตำแหน่งของนายไพฑูริย์ โหตระไวศยะ ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ต่อมาก่อนการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ได้ยุบพรรคประชารัฐ ร่วมกับพรรคกิจสังคมอีกครั้ง ในตำแหน่งที่ปรึกษาพรรค แต่ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่ยังคงได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งหลาย จนกระทั่งสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2535 และการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 หลังจากนั้นได้ยุติบทบาททางการเมือง

ขณะเดียวกัน อิทธิพลของตระกูล “เรืองกาญจนเศรษฐ์” ยังขยายมาถึงจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีธุรกิจอยู่ โดยนายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ น้องชายนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดสุรินทร์ และรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย และนายสมบุรณ์ เรืองกาญจนเศรษฐ์ น้องชายนายกำชัย เป็นอดีตนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองสุรินทร์ อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของตระกูล “เรืองกาญจนเศรษฐ์” ได้ลดลงเป็นอย่างมาก โดยนายไชยศิริ ได้ถึงแก่กรรม ในปี พ.ศ.2540 และนายกำชัย สอบตกในปี พ.ศ.2539

2. บุคคลในตระกูล “ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

1.1 นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี 5 สมัย เริ่มเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นสมาชิกสภาจังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ.2515 และก่อตั้งพรรคประชารธรรมในปี พ.ศ.2517 โดยดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากคุณสมบัติไม่ครบตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากมีบิดาเป็นคนต่างด้าว แต่ได้รับเลือกเป็นครั้งที่สองในการเลือกตั้งซ่อมในปี พ.ศ.2523 การเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่

สามในปี พ.ศ.2529 และครั้งที่สี่ในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคกิจสังคม จนกระทั่งการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ได้ย้ายมาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่ห้า และเป็นครั้งสุดท้าย หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอีก จนกระทั่งยุติบทบาททางการเมืองและถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2540

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2518
2. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2526 , 2529 , 2531
3. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2529

2.2 นายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ น้องชายนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ.2519 ที่จังหวัดอุบลราชธานี แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ได้ย้ายมาลงสมัครที่จังหวัดสุรินทร์ เขตเลือกตั้งที่ 3 ในสังกัดพรรคกิจสังคมและได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2529 สอบตก ในปี พ.ศ.2531 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคกิจสังคม ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคชาติพัฒนา และครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ในขณะที่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทยแต่สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับ 4 ด้วยคะแนน 76,937 คะแนน แพ้อันดับ 3 ถึง 10,169 คะแนน

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2529
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ปี พ.ศ. 2535
3. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2537

2.3 นางจินตนา เรืองกาญจนเศรษฐ์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ เขตเลือกตั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคกิจสังคม ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 ด้วย 37,417 คะแนน หลังจากนั้นยุติบทบาททางการเมือง ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก

1.4 นายสมบุรณ์ เรืองกาญจนเศรษฐ์ น้องชายนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ และเป็นน้องชายนายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ นายสมบุรณ์เล่นการเมืองในระดับ

ท้องถิ่น เป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองสุรินทร์หลายสมัย เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคชาติพัฒนา แต่สอบตก ได้รับเลือกเป็นอันดับ 4 หลังจากนั้นยุติบทบาททางการเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล " เรืองกาญจนเศรษฐ์ " เป็นการสานต่อจากนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ พี่ชาย มายัง นายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ และนายสมบุญ เรืองกาญจนเศรษฐ์ น้องชาย โดยนายไชยศิริ ได้นำนายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ มาลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกันที่จังหวัดอุบลราชธานี ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 แต่สอบตกพร้อมกันทั้งสองคน จนกระทั่ง นายกำชัย ได้มาทำธุรกิจในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นฐานทางธุรกิจอีกแห่งของตระกูล และลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2526 จนกระทั่งได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ แม้ว่าภายหลังจากอิทธิพลและบารมีของนายไชยศิริ จะลดลง จนไม่ได้รับเลือกตั้งอีกตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 แต่นายกำชัย ยังคงได้รับเลือกตั้งที่จังหวัดสุรินทร์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากน้องชายนายกำชัย คือ นายสมบุญ เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นผู้ดูแลการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองสุรินทร์ เป็นฐานคะแนนเสียงทางการเมืองอยู่ จนกระทั่ง นายสมบุญ ได้ลาออกจากนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองสุรินทร์ มาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2538 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ และนายกำชัย สอบตก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ทำให้ตระกูล "เรืองกาญจนเศรษฐ์" ไม่มีบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการเมืองอีก

20. ตระกูล "ลิปตพัลลภ" จังหวัดนครราชสีมา

1. ฐานทางการเมือง

ตระกูล "ลิปตพัลลภ" เป็นตระกูลธุรกิจ มีกิจการรับเหมาก่อสร้างระดับประเทศ บริษัท ประยูรวิศว์การช่าง จำกัด บริษัทรับเหมาที่ได้ชื่อว่าเป็น 1 ใน 5 เสือกรมทางหลวง ก่อตั้งในปี พ.ศ.2508 มีกรรมการบริหาร คือ นายวิศว์ ลิปตพัลลภ และนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รับเหมาก่อสร้างทุกชนิดทั่วประเทศ ทั้งถนน สะพาน สนามบิน เชื้อน รวมทั้งขยายโครงการรับเหมาก่อสร้างในต่างประเทศด้วย รวมทั้งยังก่อสร้างโครงการถนน 4 เลน สายกรุงเทพ-สระบุรี-นครราชสีมา และนายสุวัจน์ ยังขยายฐานธุรกิจมายังนครราชสีมาด้วยการร่วมกับนักธุรกิจท้องถิ่นก่อตั้งบริษัทโคราชธานี จำกัด เข้าถือหุ้นกับคุณหญิงชนัดต์ ปิยะอุย ก่อตั้งโรงแรมรอยัล ปริ้นเซสโคราช

เริ่มเกี่ยวข้องกับวงการเมือง ในช่วงปี พ.ศ.2525-2526 เมื่อคณะกรรมการประมวลโครงการปรับปรุงผิวจราจรในเมืองนครราชสีมา และเริ่มสนิมสนมกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกลุ่ม "ประสานมิตร" และด้วยมิตรภาพดังกล่าวทำให้นายวิศว์ ลิปตพัลลภ ทุ่มเงินส่วนตัวกว่า 30 ล้านบาทช่วยเหลือเทศบาลเมืองโคราชปรับปรุงผิวจราจรถนนแทบทุกสาย พร้อมทั้งเสนอตัวเป็นผู้สร้างถนนพร้อมที่จอดรถให้กับโรงพยาบาลมหาราชและค่ายสุรนารีกับค่ายสุรธรรมพิทักษ์ ซึ่งมีพล.ท. อาทิตย์ กำลึงเอก (ยศขณะนั้น) เป็นรองแม่ทัพภาคที่ 2 เกิดความประทับใจความใจกว้างของนายวิศว์ ลิปตพัลลภ ถึงขั้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้กับนายวิศว์ ลิปตพัลลภ³⁴

จนในปี พ.ศ.2531 พลเอกอาทิตย์ กำลึงเอก ได้เบี่ยงเส้นทางชีวิตเข้าสู่วงการเมือง ก่อตั้งพรรคปวงชนชาวไทย ได้แต่งตั้งให้นายอรุณ ตั้งพาณิชย์ และนายวิศว์ ลิปตพัลลภ เป็นแกนนำในการสรรหาผู้สมัคร ส.ส. ในสนามเขต 1 จังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด ซึ่งนายวิศว์ ลิปตพัลลภได้ตอบรับ พร้อมกับรับภาระค่าใช้จ่ายในการหาเสียงทั้งหมด แต่ด้วยความไม่พร้อมในด้านสุขภาพ นายวิศว์ ได้ตัดสินใจส่งบุตรชายคนเล็ก คือ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ลงสมัครในเขต 1 นครราชสีมา สังกัดพรรคปวงชนชาวไทย ต่อสู้กับพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย

แม้ว่านายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนนครราชสีมาก็ตาม แต่มี พ.อ.หญิงพูนภิรมย์ ลิปตพัลลภ (ศิริพูล) ภรรยา และ นายอุบล และนางระเบียบ ศิริพูล พ่อตาและแม่ยาย เป็นเจ้าของร้านสามเจริญใหม่ไทยในเมืองโคราชเป็นเสียงสนับสนุน และได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 1 ด้วยคะแนนเสียง 97,841 คะแนน จนการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง นายสุวัจน์ได้ย้ายมาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม และได้นำน้องชาย คือ นายเทวัญ ลิปตพัลลภ มาลงสมัครคู่กัน และได้รับเลือกตั้งพร้อมกัน จนการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ก่อตั้งพรรคชาติพัฒนาขึ้นมา นายสุวัจน์ พร้อมกับพล.อ.อาทิตย์ กำลึงเอก ได้นำกลุ่มอดีตพรรคปวงชนชาวไทย เข้ามาสังกัดพรรคชาติพัฒนา และนายสุวัจน์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กับพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในขณะที่นายเทวัญ น้องชายของนายสุวัจน์ ได้ยุติบทบาททางการเมือง และนายสุวัจน์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคชาติพัฒนา

³⁴ " ประยูรวิศว์การช่าง ในอุ้งมือ สุวัจน์ ลิปตพัลลภ," ผู้จัดการรายวัน (12 ตุลาคม 2539) : 12.

2. บุคคลในตระกูล “ ลิปตพัลลภ ” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 5 สมัยติดต่อกัน ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ในสังกัดพรรคชาติพัฒนา ครั้งที่ ในปี พ.ศ.2538 และครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ปี พ.ศ. 2533 – 2535
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ.2537
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ปี พ.ศ. 2540
4. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2541

2.2 นายเทวัญ ลิปตพัลลภ น้องชายนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา เขต 1 ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม นายเทวัญ ลงสมัคร หลังจากพี่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง หลังเกิดการฉ้อโกง รสช. แต่เมื่อ พล.อ.ชาติชาย กลับมาตั้งพรรคชาติพัฒนา และกลับมาลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดนครราชสีมาอีกครั้ง นายเทวัญ ก็ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก และยุติบทบาททางการเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล “ลิปตพัลลภ” เป็นการสานต่อจากพี่ชาย คือ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ไปยังน้องชาย คือ นายเทวัญ ลิปตพัลลภ โดยการให้นายเทวัญ น้องชาย ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายสุวัจน์ พี่ชาย ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และได้รับเลือกตั้งพร้อมกัน นายสุวัจน์ กล่าวถึงการเข้ามาสู่วงการเมือง ว่า

“ พล.อ.อาทิตย์ (กำลังเอก) ตั้งพรรคปวงชนชาวไทย ก็ไปชวนพ่อ (วิศว์) ซึ่งมีความสนิทสนมกันลง ส.ส.โคราช พ่อก็ตกปากรับคำอย่างดี กลับมาบ้านคุยกับลูกๆ ลูกก็ถามพ่อว่า พ่อเนี่ยจะไปลงผู้แทน อายุตั้งหกสิบกว่าแล้ว พ่อก็บอกว่าแล้วจะอย่างไร รับปากพล.อ.อาทิตย์ไปแล้ว ถ้าไม่ไหวลง ต้องเลือกใครคนหนึ่งใน 5 ไปลง พี่น้องทุกคนก็มองมาทางผม (สุวัจน์) เพราะเป็นคนสนใจการเมืองมาตั้งแต่ต้น แต่การเข้ามาในการเมือง

ของนักธุรกิจอย่าคิดว่าจะเข้ามาอภิเษก บางคนทำธุรกิจมาแล้วประสบผลสำเร็จ มีกำไรก็มุ่งแสวงหาชื่อเสียงสถานภาพ บางคนมาเล่นการเมือง ก็เพราะเดิมทำธุรกิจแล้วถูกรังแก แม้จะเล่นเพื่อส่วนรวมก็จริง แต่ผลพลอยได้คือ ต่อไปนี้ ไม่มีใครกล้าไปเกรง แค่นี้ก็คุ้มแล้ว ผมว่า การเมืองเป็นไม้กั้นหมาได้สำหรับคนทำธุรกิจ ส่วนผม (สุวัจน์) เข้ามาเพราะอยากช่วยสังคมส่วนรวมส่วนหนึ่ง และคิดว่า การเมืองเป็นไม้กั้นหมาได้ด้วย เพราะตระกูลเราทำธุรกิจ เดียวนี้ นักธุรกิจเข้ามาเล่นการเมืองเขาไม่ต้องปิดบังกันแล้ว³⁵ ”

อย่างไรก็ตาม นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ระบุว่า นอกจากนายเทวัญ น้องชายที่เคยเข้ามาเล่นการเมืองแล้ว คงจะไม่มีใครที่เข้ามาสู่วงการเมืองอีก เพราะเป็นตระกูลที่ประกอบธุรกิจก่อสร้าง นอกจาก พ.อ.หญิงพูนภิรมย์ ลิปตพัลลภ ภรรยา ที่คอยช่วยเหลือในพื้นที่ให้ ขณะที่นายสุวัจน์ ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ เช่น ไปงานบวช งานแต่งงาน งานศพ ฯลฯ และเป็นฐานคะแนนในพื้นที่ให้

21. ตระกูล “วัชรภรณ์” จังหวัดศรีสะเกษ

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “วัชรภรณ์” เป็นตระกูลการเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นฐานดั้งเดิมที่จังหวัดนครปฐม จนกระทั่งนายสง่า วัชรภรณ์ ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษ จากข้าราชการเสียมณฑลทาง (รพช.) จากนั้นก็มีกิจการรับเหมาก่อสร้างถนนสายศรีสะเกษ-กันทรลักษ์ และเมื่อมีความสนิทสนมกับตระกูล “สีบสายพรหม” ของนายแก้ว สีบสายพรหม ก็ถึงจุดเริ่มเข้ามาเล่นการเมืองโดยอาศัยฐานการเมืองสำคัญจากเขตอำเภอรอบนอก และได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 ทำให้ได้รู้จักกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และส่งผลให้กิจการส่วนตัวในจังหวัดศรีสะเกษ เติบโตขึ้นและเข้าสู่การค้าเป็นเอเยนต์สุราของบริษัท สุราทิพย์ จำกัด จนกระทั่งแพ้ประมูลจนล้มเลิกไป ปัจจุบันมารดาของนายปิยะณัฐ คือ นางมาลี วัชรภรณ์ เป็นเจ้าของกิจการโรงทำน้ำแข็งอนามัย และน้ำดื่มธารทิพย์ ในนาม มาลีธารทิพย์³⁶

ในวงการเมือง นายสง่า วัชรภรณ์ ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2500 นายสง่าได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2512 ในนามอิสระ จนกระทั่งในการเลือกตั้งวันที่ 26 มกราคม 2518 ครอบครัววัชรภรณ์ได้กลับสู่วงการเมืองอีกครั้ง โดยนายสง่า ได้นำบุตรชายคนโต คือ

³⁵ สัมภาษณ์ สุวัจน์ ลิปตพัลลภ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา, 6 พฤษภาคม 2540.

³⁶ “มองย้อนอดีต ปิยะณัฐ คลื่นจากชีวิตที่ถูกข้ามไป,” ผู้จัดการรายวัน (11 มิถุนายน 2536) : 16.

นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ ซึ่งเป็นทนายความ มาลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคธรรมสังคม โดย นายสง่า ลงสมัครในเขต 1 ส่วนนายปิยะณัฐ ลงสมัครในเขต 2 และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 นายสง่า สอบตก ในขณะที่นายปิยะณัฐ ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 นายสง่า วัชรภรณ์ ได้กลับมากลางสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้ง แต่ย้ายไปลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 3 ในขณะที่นายปิยะณัฐ ลงสมัครในเขต 2 ในสังกัดพรรคเสรีธรรม และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 นายสง่าและนายปิยะณัฐ ได้ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทย และได้ให้นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์ น้องชายนายปิยะณัฐ มาลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กับนายปิยะณัฐ แต่นายदनัยฤทธิ์ สอบตก ขณะที่นายสง่า และนายปิยะณัฐ ได้รับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ครอบครัววัชรภรณ์ ได้ย้ายมาสังกัดพรรครวมไทย โดยนายปิยะณัฐ เป็นเลขาธิการพรรครวมไทย และได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง ในขณะที่นายदनัยฤทธิ์ สอบตกเป็นครั้งที่สองติดต่อกัน ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 นายปิยะณัฐ ได้รับเลือกตั้งเพียงคนเดียวในสังกัดพรรครวมไทย และภายหลังได้รวมกับพรรคการเมืองอื่นๆเป็นพรรคเอกภาพ

ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นดาวสภา มีวาจาการคมคาย ได้ย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคมและรับเลือกตั้งอีกครั้ง เป็นครั้งที่เจ็ด ในเขตเลือกตั้งที่ 2 พร้อมทั้งยังสามารถดึงน้องชาย คือ นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์ ให้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรก ในเขตเลือกตั้งที่ 3 การเลือกตั้งครั้งนี้ นายปิยะณัฐ ได้สนับสนุนพลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้นำคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นนายกรัฐมนตรีและประกาศวาทะที่ลือลั่นว่า " ขณะนี้ผมหมดหวังทางการเมืองแล้ว ที่เล่นการเมืองต่อไปก็เพื่อประดับประดาไม่ให้สถานการณ์เลวร้ายกว่านี้ ตอนนี้ไม่มีอะไรมากกว่าการรักษาอำนาจเอาไว้ เรื่องอุดมคติอุดมการณ์ เก็บไว้ในลิ้นชักก่อน ถึงเราจะไม่แสวงหาอำนาจ คนอื่นก็แสวงหาจนได้"³⁷ และนายปิยะณัฐ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลพล.อ.สุจินดา คราประยูร ภายหลังเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2535 และมีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 13 กันยายน 2535 นายปิยะณัฐ และนายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์ ยังคงสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง แต่ในช่วงปลายสมัยนายปิยะณัฐ ถูกขับออกจากพรรคกิจสังคม และพ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร³⁸

³⁷ ผู้จัดการรายสัปดาห์ (27 กรกฎาคม 2535) : 10.

³⁸ "ตระกูลวัชรภรณ์ ผูกขาดสนามศรีสะเกษ 11 สมัย," มติชนรายวัน (9 ตุลาคม 2539) : 7.

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ทั้งนายปิยะณัฐ และนายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์ ได้ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทยอีกครั้ง ในสังกัดกลุ่มเทิดไท้ที่มีนายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นแกนนำ และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 สองพี่น้องตระกูลวัชรภรณ์ ได้ย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง โดยนายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แต่ระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง นายปิยะณัฐ ได้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ และได้รับบาดเจ็บสาหัส รวมทั้งมีปัญหากระทบกระเทือนต่อสายตา แต่ยังคงทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

2. บุคคลในตระกูล “ วัชรภรณ์ ” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายสง่า วัชรภรณ์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 สมัยของจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2512 ในสังกัดอิสระ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม พร้อมกับนายปิยะณัฐ บุตรชาย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 สังกัดพรรคธรรมสังคม การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2519 นายสง่า สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2522 โดยย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 สังกัดพรรคเสรีธรรม ครั้งที่สี่ ปี พ.ศ.2526 สังกัดพรรคชาติไทย และครั้งที่ห้า เป็นครั้งสุดท้าย ในปี 2529 ในสังกัดพรรครวมไทย ก่อนที่จะยุติบทบาททางการเมือง

2.2 นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ บุตรชายคนโตของนายสง่า วัชรภรณ์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 10 สมัยติดต่อกัน นายปิยะณัฐ ได้ชื่อว่า เป็น ส.ส.ที่ย้ายพรรคการเมืองสังกัดมากที่สุดคนหนึ่ง โดยเป็น ส.ส.จำนวน 10 สมัยในสังกัด 7 พรรคการเมือง ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 สังกัดพรรคธรรมสังคม ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคธรรมสังคม ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2522 ครั้งที่สี่ ในปี 2526 สังกัดพรรคชาติไทย ครั้งที่ห้า ปี 2529 สังกัดพรรครวมไทย ครั้งที่หก ในปี 2531 สังกัดพรรครวมไทย ต่อมาได้มีการรวมพรรครวมไทยกับพรรคการเมืองอื่นๆ เป็นพรรคเอกภาพ นายปิยะณัฐ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่เจ็ด ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่แปด วันที่ 13 กันยายน 2535 สังกัดพรรคกิจสังคม แต่ถูกขับออกจากพรรคภายหลังและพ้นจากสมาชิกภาพการเป็น ส.ส. ได้รับเลือกตั้งครั้งที่เก้า ในปี พ.ศ.2538 โดยย้ายกลับมาสังกัดพรรคชาติไทยอีกครั้ง จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 ได้ย้ายมาสังกัดพรรคความใหม่ และนายปิยะณัฐได้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์จนได้รับบาดเจ็บสาหัส ขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แม้จะสามารถรักษาจนอาการดีขึ้น แต่ยังมีปัญหากระทบกระเทือนเกี่ยวกับสายตาแต่ยังคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รองประธานสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2526
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2534
3. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2535 , 2538

2.3 นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์ บุตรชายนายสง่า วัชรภรณ์ และเป็น

น้องชายของนายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ 4 สมัย ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 คู่กับนายปิยะณัฐ พี่ชาย ในเขตเลือกตั้งที่ 1 แต่นายदनัยฤทธิ์ สอบตก ลงสมัครอีกครั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 แต่สอบตก เช่นเดียวกับการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2531 ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 สังกัดพรรคชาติไทย และครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 สังกัดพรรคความหวังใหม่

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "วัชรภรณ์" เป็นการสานต่อจากนายสง่า วัชรภรณ์ บิดา มายังบุตรชายคนโต คือ นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ และบุตรชายคนรองคือ นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์ โดยให้บุตรชาย คือ นายปิยะณัฐ ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายสง่า บิดา ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 แต่คนละเขตเลือกตั้ง หลังจากนั้นนายปิยะณัฐ ได้รับเลือกตั้งตลอดติดต่อกัน 10 สมัย นายปิยะณัฐ ได้นำน้องชายคือ นายदनัยฤทธิ์ มาลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ โดยนายदनัยฤทธิ์ สอบตก และใช้ความพยายามในการเลือกตั้งอีก 3 ครั้ง กว่าจะได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2535

22. ตระกูล "วิสมหมาย" จังหวัดศรีสะเกษ

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "วิสมหมาย" และคู่แข่งทางการเมืองที่สำคัญของตระกูล "วัชรภรณ์" ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยเป็นตระกูลคหบดีชาวจีน มีธุรกิจมากมายหลายประเภทในจังหวัดศรีสะเกษ ทั้งโรงสีข้าว บั๊มน้ำมัน บริษัทรับเหมาก่อสร้าง และอุปกรณ์อะไหล่รถยนต์³⁹ เริ่มเข้าสู่วงการเมืองโดยนายบุญชง วิสมหมาย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ในปี พ.ศ.2518 หลังจากนั้นได้รับ

³⁹ "บุญชง วิสมหมาย ด้วยฝันอันสูงสุด" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 43 (22 กันยายน 2539) : 21.

การทบทวนจากพรรคกิจสังคม ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2519 และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง คือ 31,447 คะแนน มีคะแนนนำนายสง่า วัชรภรณ์ ซึ่งสังกัดพรรคธรรมสังคมและได้คะแนนเป็นอันดับหก กว่า 2 หมื่นคะแนน และทำให้นายสง่า วัชรภรณ์ สอบตกเป็นครั้งแรก

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญขณะนั้น ห้ามมิให้บุตรคนต่างด้าวที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้นายบุญขง วิสมหมาย ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ และได้นำ ทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ วิสมหมาย ภรรยา ลงสมัครรับเลือกตั้งแทนในปี พ.ศ.2522 ในสังกัดพรรคกิจสังคม การเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวน ส.ส.เพิ่มขึ้นได้เป็น 7 คน จึงมีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่เป็น 3 เขต และทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ ได้ลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 1 และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่ง ขณะที่นายบุญขง ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานพรรคกิจสังคมในพื้นที่แทน

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 นายบุญขง วิสมหมาย ได้นำนายธีระชัย วิสมหมาย หลานชาย และเป็นบุตรของนายบุญเล้ง วิสมหมาย อดีตประธานหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ ลงสมัครรับเลือกตั้ง คู่กับทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ วิสมหมาย ภรรยา ในสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน โดยทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ ได้คะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 และนายธีระชัย ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับ 2 จนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 ตระกูล "วิสมหมาย" ได้นำนายธีระพันธ์ วิสมหมาย น้องชายนายธีระชัย วิสมหมาย ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย ในเขตเลือกตั้งที่ 3 แต่การเลือกตั้งครั้งนี้ ซึ่งมี ตระกูล "วิสมหมาย" ลงสมัครรับเลือกตั้ง 3 คน แต่ปรากฏว่า ได้รับเลือกตั้งเพียงคนเดียว คือ ทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ วิสมหมาย ได้คะแนนเป็นอันดับ 3 ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ในขณะที่นายธีระชัย ได้คะแนนเป็นอันดับ 5 ได้คะแนนเสียง 26,767 คะแนนเท่านั้น ในขณะที่นายธีระพันธ์ สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับ 3 สอบตก แพ้อันดับ 2 เพียง 131 คะแนน

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 มีเพียงทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ วิสมหมาย เท่านั้นที่ได้รับเลือกตั้งในเขตที่ 1 ในขณะที่นายบุญขง วิสมหมาย สามี ได้รับการแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิก ในปี พ.ศ.2532 หลังจากนั้น นายบุญขง ได้ไปศึกษาต่อจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีที่วิทยาลัยครูสุรินทร์ และกลับมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกครั้ง ในการเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม 2535 คู่กับทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ ภรรยา ในเขตเลือกตั้งที่ 1 สังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้รับเลือกตั้งทั้งสองคน และในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535

นายบุญซง ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งเป็นครั้งที่ 3 ในขณะที่ทันตแพทย์หญิงกรองกาญจน์ สอดตกเป็นครั้งแรก และนับตั้งแต่นั้นมาทันตแพทย์หญิงกรองกาญจน์ วิสมหมาย ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีก แต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิก ในปี พ.ศ. 2539 ส่วนนายบุญซง ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2538 และปี พ.ศ.2539

2. บุคคลในตระกูล " วิสมหมาย " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายบุญซง วิสมหมาย เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัยของจังหวัดศรีสะเกษ เข้าสู่วงการเมืองเป็นสมาชิกสภาจังหวัดในปี พ.ศ.2518 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกในสังกัดพรรคกิจสังคม ในปี พ.ศ.2519 หลังจากนั้นไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ครบตามรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ.2522 แต่ยังคงทำงานการเมืองในพื้นที่ ได้รับการแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิก ในปี พ.ศ.2532 ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับ 1 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2539 ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร เป็นเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2539

1.2 ทันตแพทย์หญิงกรองกาญจน์ วิสมหมาย ภรรยาของนายบุญซง วิสมหมาย ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนสามี ที่ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 และได้รับเลือกตั้งครั้งแรก สังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ. 2526 ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2529 ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2531 และในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535ย้ายมาสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคความหวังใหม่ พร้อมกับนายบุญซง วิสมหมาย สามี และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่ห้า และในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 สอดตกเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก แต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิก ในปี 2539

2.3 นายธีระชัย วิสมหมาย หลานชายของนายบุญซง วิสมหมาย และเป็นบุตรของนายบุญเล้ง วิสมหมาย อดีตประธานหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม แต่ได้รับเลือกตั้งเพียงสมัยเดียว หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง และยุติบทบาททางการเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "วีสมหมาย" เป็นการสืบทอดจาก นายบุญขง วีสมหมาย สามี ไปยังทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ วีสมหมาย ภรรยา โดยเป็นการให้ สืบทอดหลังจากที่นายบุญขง ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2522 และให้ทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ ลงสมัครรับเลือกตั้งแทน จนกระทั่ง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมกัน และหลังจากนั้น ทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งและไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก แต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกแทน ในขณะที่นายบุญขง ได้เป็น ส.ส. แทนอีกครั้ง นายบุญขง วีสมหมาย กล่าวถึงการสร้างทายาททางการเมือง ว่า

" ผม (บุญขง) ไม่สามารถลงเลือกตั้งในปี 2522 ได้ เพราะติดเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ ผมน้อยใจมาก แต่ยังอดห่วงชาวบ้านไม่ได้ ผมจึงขอร้องแกมบังคับให้ภรรยา ที่ซึ่งอาชีพทนต์แพทย์มาเป็น ส.ส.แทน ผม (บุญขง) บอกเขาว่า ถ้าเขาไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ก็ให้เก็บข้าวของกลับบ้านที่จันทบุรีได้เลย แล้วผมก็จะย้ายไปอยู่ที่อเมริกา ไม่ขอกลับมาเมืองไทยอีก ภรรยาผมก็เลยต้องยอมตามใจผม โดยลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี 2522 ซึ่งก็ผ่านเข้าไปได้ด้วยดี โดยผมเป็นคนทำงานในพื้นที่ แล้วให้เขาไปทำหน้าที่ในสภาเพื่อของบประมาณมาลงในจังหวัด และทำงานอื่นๆตามหน้าที่ ส.ส. เพียงอย่างเดียว ไม่ต้องมาห่วงพื้นที่ เพราะผมจะดูแลให้เขาหมด จนมีการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2535 ผมก็ไปลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กับภรรยา และได้รับเลือกตั้งทั้งคู่ แต่ในการเลือกตั้งเดือนกันยายน 2535 ภรรยาผมสอบตกอย่างที่ไม่เคยมีใครคาดคิดมาก่อน เขาเสียใจมาก เขาคิดว่าได้ทุ่มเทให้กับคนศรีสะเกษตั้งมากมาย แต่คนศรีสะเกษไม่เลือกเขา เหมือนกับไม่ได้รักกันจริงตั้งแต่นั้นมา เขาก็กลับไปอยู่บ้านที่จันทบุรี โดยไม่ยอมกลับไปศรีสะเกษอีกเลย⁴⁰ "

ตระกูล "วีสมหมาย" นับเป็นตระกูลการเมืองเดียว ที่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ทั้งสามีและภรรยา โดยนายบุญขง วีสมหมาย ได้เป็นสมาชิกวุฒิสภา ในปี พ.ศ.2532 ขณะที่ภรรยา คือ ทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเมื่อทนต์แพทย์หญิงกรองกาญจน์ สอบตกและไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในปี 2539 ขณะที่สามี คือ นายบุญขง ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

⁴⁰ สัมภาษณ์ บุญขง วีสมหมาย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ, 12 กุมภาพันธ์ 2540.

23. ตระกูล "ศิริพันธ์" จังหวัดสกลนคร

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "ศิริพันธ์" เป็นตระกูลการเมืองที่เก่าแก่ของจังหวัดสกลนคร เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายเตียง ศิริพันธ์ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล ถูกจับในข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2477 ต่อมาศาลได้ยกฟ้อง นายเตียง ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร ในการเลือกตั้งโดยตรงครั้งแรกของไทยในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2480 และได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 6 สมัย นายเตียงมีความสนิทสนมกับผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามคน คือ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ จากจังหวัดอุบลราชธานี นายถวิล อุดล จากจังหวัดร้อยเอ็ด และนายจำลอง ดาวเรือง จากจังหวัดมหาสารคาม นักการเมืองจากภาคอีสานทั้ง 4 คนนี้รวมกันวางแผนในการทำงานการเมืองด้วยกันเสมอมา และได้ก่อตั้งพรรคสหชีพขึ้นมา ในทางการเมืองนายเตียงและคณะ ได้แสดงตนเป็นฝ่ายตรงข้ามกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีอย่างเปิดเผย ชัยชนะทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของนักการเมืองสี่คนนี้ในรัฐสภา คือ การอภิปรายคัดค้านรัฐบาลในเดือนกรกฎาคม 2487 จนทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออกในวันที่ 24 กรกฎาคม 2487

หลังจากที่ญี่ปุ่นบุกไทย นายเตียง ได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยเสรีไทยภายในประเทศสายอีสาน ในคณะรัฐบาลหลังสงคราม นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดล นายเตียง ศิริพันธ์ และนายจำลอง ดาวเรือง ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี นายเตียงได้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลสามครั้ง ครั้งแรกระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม ถึง 17 กันยายน 2488 ในสมัยรัฐบาลนายทวี บุญยเกตุ ครั้งที่สองในรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2488 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2489 และครั้งที่สาม ในคณะรัฐบาลพลเรือเอกถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2489 แต่ต่อมาวันที่ 10 เมษายน 2490 นายเตียง ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อต้องเดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาในฐานะเป็นรองตัวแทนในการเจรจาประนีประนอมระหว่างไทยกับฝรั่งเศส หลังจากที่สี่รัฐมนตรีถูกฆ่าตายอย่างทารุณ นายเตียงได้หนีขึ้นเขาภูพาน และสามารถหลีกเลี่ยงการติดตามจับกุมได้ จนกระทั่ง นายเตียงได้เดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร และในวันที่ 13 ธันวาคม 2495 ถูกเชิญตัวไปพบกับผู้ใหญ่คนหนึ่ง แต่ได้ถูกสังหารและนำไปเผาที่จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการปิดฉากชีวิตนักการเมืองผู้มีอุดมการณ์ของจังหวัดสกลนคร⁴¹

⁴¹ สุพจน์ ด้านตระกูล, บรรณาธิการ. วีรบุรุษนักประชาธิปไตย ขุนพลภูพาน เตียง ศิริพันธ์ ผู้นำเสรีไทยภาคอีสาน. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2540), หน้า 85.

หลังจากที่นายเตียง ศิริขันธ์ ได้ถูกสังหารและเผาแล้ว ตระกูล "ศิริขันธ์" ยังคงมีทายาททางการเมืองที่สานงานต่อ โดยร้อยตรีประทีป ศิริขันธ์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 หลังจากนั้นหลายชายของนายเตียง คือ นายสถาปน ศิริขันธ์ ได้เป็นผู้สานต่อทางการเมือง ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร ครั้งแรกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2512 ครั้งที่สองในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคธรรมสังคม แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 และปี พ.ศ.2522 นายสถาปน สอบตกไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งเป็นครั้งสุดท้าย ในปี พ.ศ.2526 สังกัดพรรคกิจสังคม ในปี พ.ศ.2529 นายสถาปน ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่สอง สังกัดพรรคสหประชาธิปไตย แต่สอบตก หลังจากนั้นนายสถาปน ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งทุกสมัย แต่สอบตกทุกครั้ง นายสถาปน ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.2538 สังกัดพรรคดำรงไทย แต่ได้คะแนนเสียงเพียง 773 คะแนนเท่านั้น หลังจากนั้นได้ยุติบทบาททางการเมือง

ตระกูล "ศิริขันธ์" นอกจากจะเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดสกลนครแล้ว ยังมีญาติพี่น้องใน "ศิริขันธ์" อีกส่วนหนึ่งย้ายไปตั้งรกรากที่จังหวัดอุบลราชธานี และได้เกิดทายาททางการเมืองขึ้นอีกหนึ่งคน คือ นายธีระชัย ศิริขันธ์ ซึ่งเป็นหลานของนายเตียง ศิริขันธ์ และลูกพี่ลูกน้องกับนายสถาปน ศิริขันธ์ นายธีระชัย ศิริขันธ์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดอุบลราชธานี มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และลงสมัครรับเลือกตั้งทุกครั้ง จนกระทั่งประสบความสำเร็จได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้น สอบตกเรื่อยมา และได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี พ.ศ.2539 เป็น ส.ส. จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งแยกมาจากจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดพรรคความหวังใหม่

2. บุคคลในตระกูล "ศิริขันธ์" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 สมัยของจังหวัดสกลนคร ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2480 ในการเลือกตั้งทางตรงครั้งแรกของประเทศไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สองในปี พ.ศ.2481 ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2489 ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2491 ครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2492 และครั้งที่หกในปีพ.ศ.2495 ก่อนที่นายเตียง ศิริขันธ์ จะถูกสังหารและเผาทั้งที่จังหวัดกาญจนบุรีในปีเดียวกัน ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร เป็นรัฐมนตรี สามสมัย ใน สามรัฐบาล คือ รัฐบาลนายทวี บุณยเกตุ ปี พ.ศ.2488 รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ปี พ.ศ.2488 และรัฐบาลพลเรือเอกถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ปี พ.ศ.2489

2.2 ร.ต.ประทีป ศิริจันทร์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร 1 สมัย ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500

2.3 นายสถาปน ศิริจันทร์ หลานชายนายเตียง ศิริจันทร์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร 3 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2512 ครั้งที่สองในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคธรรมสังคม สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 และปี พ.ศ.2522 ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งเป็นครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้น นายสถาปน ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอีก แม้ว่าจะลงสมัครรับเลือกตั้งทุกครั้งก็ตาม โดยลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.2538

2.4 นายธีระชัย ศิริจันทร์ หลานชายของนายเตียง ศิริจันทร์ และเป็นลูกพี่ลูกน้องกับนายสถาปน ศิริจันทร์ นายธีระชัย ศิริจันทร์ อาศัยอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคประชาธิปไตย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ หลังจากนั้น ลงสมัครอีกในปี พ.ศ.2522 และในการเลือกตั้งซ่อมปี พ.ศ.2524 แต่สอบตก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม แต่สอบตกอีก ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้นสอบตกติดต่อกันอีก ในปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้น ย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ แต่สอบตกอีก ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และวันที่ 13 กันยายน 2535 หลังจากนั้นได้มีการแยกจังหวัดอำนาจเจริญออกมาจากจังหวัดอุบลราชธานี จึงย้ายมาลงสมัครที่จังหวัดอุบลราชธานี ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 แต่สอบตกอีก ได้รับเลือกเป็นอันดับสาม จนกระทั่ง ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ได้คะแนนเป็นอันดับสอง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ศิริจันทร์" เป็นการสืบทอดจากนายเตียง ศิริจันทร์ ไปยังญาติพี่น้องและหลาน คือ ร.ต.ประทีป ศิริจันทร์ นายสถาปน ศิริจันทร์ และนายธีระชัย ศิริจันทร์ โดยการสานต่อเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นับแต่นายเตียง ศิริจันทร์ ได้ถูกสังหารและเผาทั้ง ในปี พ.ศ.2495 ร.ต.ประทีป ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อในปี พ.ศ.2500 หลังจากนั้น นายสถาปน ได้รับเลือกตั้งต่อมาในปี พ.ศ.2512 ในขณะที่ นายธีระชัย ศิริจันทร์ หลานชายนายเตียง ศิริจันทร์ ลงสมัครรับเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 แต่ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2529 นายธีระชัย ศิริจันทร์ ได้กล่าวถึงการสานต่อเป็นทายาททางการเมืองของตระกูล ว่า

“ ผม (ธีระชัย) สนใจการเมืองมาตั้งแต่เด็ก เห็นตัวอย่างการทำงานของลุง (เตียง) และพี่ชาย (ร.ต.ประทีป และนายสถาปน) และคิดว่าน่าจะเจริญรอยตามได้ เพื่อสานต่ออุดมการณ์ ซึ่งนามสกุล “ศิริพันธ์” มีผลทำให้คนรู้จักผม (ธีระชัย) บ้างพอสมควร คนสนใจการเมืองรู้จัก ทำให้ทำงานง่ายขึ้นในการลงพื้นที่ แต่คนรุ่นหลังๆจะเริ่มไม่รู้จักแล้ว ผมลงสมัครปี 2519 ใช้เงินไป 2 หมื่นบาท เอา ส.ส. 3 คน ได้อันดับ 4 ทำให้มีกำลังใจ ปี 2522 หมาเงินหาเสียงไป 2 แสนกว่า เราไม่ได้ซื้อเสียงแต่แพ้ไปเฉียดฉิว จนปี 2529 เกิดได้ขึ้นมา มีคนบอกว่า ควรจะใส่ปุ๋ยบ้าง ต้นไม้จะงอกงาม เราก็หยอดไปบ้าง ก็เข้าได้เป็น ส.ส. คนที่สมัครต่อให้ดีแค่ไหน แต่ถ้าไม่มีปัจจัยเป็นตัวช่วย ก็ลำบาก ความดีเป็นส่วนหนึ่ง แต่ต้องมีน้ำมันหล่อลื่น ถ้ารักการเมือง ต้องลืมนึกว่าเสียใจ เจ็บปวดก็ต้องยอม เป็นเรื่องจริง ผมทำสถาบันให้ตายทั้งสภา ใครบ้างไม่ซื้อเสียง ต้องยอมรับ ผมเคยจอตกร่องให้ เาอุทิศตัวให้สังคมขนาดนี้ทำไมชาวบ้านยังเรียกร่อง มีคนถามว่า หลังคาโบสถ์ยังไม่เสร็จ จะช่วยเท่าไร ทำให้บางที่เกิดความท้อแท้⁴² ”

ตระกูล “ศิริพันธ์” นับเป็นตระกูลการเมืองที่ขยายเครือข่ายทางการเมืองจากจังหวัดสกลนคร มายังจังหวัดอุบลราชธานี แม้จะเป็นคนละจังหวัดกัน แต่ความรู้จักและชื่อเสียงของนายเตียง ศิริพันธ์ เป็นที่รู้จักกันทั้งภาคอีสาน ทำให้การสานต่อทางการเมืองของตระกูล เป็นไปไม่ลำบากมากนัก และเป็นการสืบทอดเครือข่ายหลายระดับ นับตั้งแต่รุ่นลุง คือ นายเตียง มายังหลาน คือ นายธีระชัย ศิริพันธ์ และในเครือญาติพี่น้องอีก คือ ร.ต.ประทีป และนายสถาปน ศิริพันธ์

24. ตระกูล “ศรียรราน” จังหวัดนครพนม

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “ศรียรราน” มีพื้นฐานอยู่ที่จังหวัดนครพนม แต่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งที่จังหวัดนครพนม และจังหวัดอุดรธานี เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายจ้านงค์ ศรียรราน อดีตปลัดอำเภอเมืองนครพนม ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดอิสระ ในปี พ.ศ. 2512 หลังจากนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2518 และปี พ.ศ. 2519 และยุติบทบาททางการเมือง หลังจากนั้น พี่ชายของนายจ้านงค์ ศรียรราน คือ นายสมภาพ ศรียรราน อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2523-2527 ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดอุดรธานี ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2529 เนื่องจากนายสมภาพ ได้ทำงาน

⁴² สัมภาษณ์ ธีระชัย ศิริพันธ์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอำนาจเจริญ, 25 มิถุนายน 2540.

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมานาน จึงได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง ในเขตเลือกตั้งที่ 1 สังกัดพรรคราษฎร แต่เป็นเพียงสมัยเดียว ก็ยุติบทบาททางการเมือง แต่ได้ตั้งนายไพจิต ศรีวรขาน ลูกพี่ลูกน้อง ซึ่งเป็นประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรแห่งประเทศไทย มาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดนครพนม ในสังกัดพรรคราษฎร ในปี พ.ศ.2531 และได้รับเลือกตั้งครั้งแรก หลังจากนั้น ได้รับเลือกตั้งติดต่อกันมาอีก 4 สมัย และย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่

2. บุคคลในตระกูล " ศรีวรขาน " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายจำนงค์ ศรีวรขาน ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2512 ในสังกัดอิสระ แต่ได้รับเลือกตั้งเพียงสมัยเดียว และไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งในปี 2518 และปี.2519 จึงยุติบทบาททางการเมือง

2.2 นายสมภาพ ศรีวรขาน พี่ชายนายจำนงค์ ศรีวรขาน เป็นอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีในระหว่างปี พ.ศ.2523-2537 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดอุดรธานี ในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคราษฎร แต่เป็นเพียงสมัยเดียว หลังจากนั้น สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคราษฎร และสอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคประชาธิปไตย

2.3 นายไพจิต ศรีวรขาน ลูกพี่ลูกน้องกับนายจำนงค์ และนายสมภาพ ศรีวรขาน เนื่องจากบิดาของนายไพจิต เป็นน้องชายบิดาของนายจำนงค์ และนายสมภาพ ศรีวรขาน นายไพจิต ศรีวรขาน เป็นประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรแห่งประเทศไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม เขตเลือกตั้งที่ 2 ครั้งแรกในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคราษฎร หลังจากนั้นย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2538 และครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539

2.4 นายพงษ์สวัสดิ์ ศรีวรขาน น้องชายของนายสมภาพ และนายจำนงค์ ศรีวรขาน เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนม

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "ศรีวรรณ" เป็นการสานต่อจากน้องคือ นายจำนงค์ ศรีวรรณ มายังพี่ชาย คือ นายสมภาพ ศรีวรรณ และสานต่อในระดับลูกพี่ลูกน้องคือ มายังนายไพจิต ศรีวรรณ แต่เป็นการสร้างฐานทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยนายจำนงค์ มีฐานการเมืองที่จังหวัดนครพนม ในขณะที่ นายสมภาพ ศรีวรรณ มีพื้นฐานทางการเมืองที่จังหวัดอุดรธานี ส่วนนายไพจิต ศรีวรรณ ได้เข้ามาสานต่อทางการเมือง ภายหลังจากนายจำนงค์ ได้ยุติบทบาททางการเมืองในจังหวัดนครพนมมานานกว่า 10 ปี และสร้างฐานทางการเมืองขึ้นมาใหม่ นายไพจิต ศรีวรรณ ได้กล่าวถึงการเข้ามาสานต่อทางการเมืองของตระกูล ว่า

" ผมทำงานเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมตลอด ลูกพี่ลูกน้อง (จำนงค์และสมภาพ) เล่นการเมืองก่อนผม จนปี 2531 ก็ชวนผมลงสมัคร ผมสนใจและมีใจรักการเมืองอยู่แล้ว ก็สมัครรับเลือกตั้งและได้รับเลือกมาตลอด เป็นการสานต่อจากลูกพี่ลูกน้อง การเล่นการเมือง ก็ไม่ใช่การสร้างฐานทางธุรกิจ เพราะผมไม่มีธุรกิจอื่น นอกจากด้านปศุสัตว์ และยังไม่ได้วางทายาททางการเมืองที่จะสานต่อไปในอนาคต เนื่องจากลูกผมยังเล็ก และเท่าที่ดู ยังไม่มีใครในตระกูลเรา ที่จะเล่นการเมืองเพิ่มเติมอีก"⁴³ "

ตระกูล "ศรีวรรณ" นับเป็นตระกูลการเมืองที่มีการสานต่อในลักษณะเครือญาติพี่น้อง และเป็นการสานต่อในระดับพี่น้องร่วมบิดา มารดา คือ นายจำนงค์ และนายสมภาพ ศรีวรรณ แต่เป็นสร้างฐานทางการเมืองคนละพื้นที่ และสร้างคะแนนเสียงโดยใช้ชื่อเสียงของตนเองเป็นหลัก โดยไม่ได้ใช้ฐานคะแนนเสียงของแต่ละบุคคลเพื่อสานต่อทางการเมือง แม้ว่านายไพจิต ศรีวรรณ จะมาลงสมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดนครพนม เช่นเดียวกับนายจำนงค์ ศรีวรรณ แต่มีระยะเวลาที่ห่างกันกว่า 10 ปี ทำให้จำเป็นต้องสร้างฐานคะแนนเสียงของตนเองขึ้นมาใหม่

25. ตระกูล "ศรีสุนทร" จังหวัดสุรินทร์

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "ศรีสุนทร" เป็นตระกูลธุรกิจใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์ ทำธุรกิจการเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร โรงเลื่อยไม้ โรงสีข้าว โรงภาพยนตร์ หนังเร่ และกิจการบ้านเช่า เริ่มสู่วงการเมือง โดยนายสมบัติ ศรีสุนทร มหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ และ

⁴³ สัมภาษณ์ นายไพจิต ศรีวรรณ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม, 11 ตุลาคม 2540.

เป็นอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์ ครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 ในนามอิสระ และได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 2 หลังจากนั้น ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ ได้ย้ายมาสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 3 ในสังกัดพรรคกรรมไทย ขณะที่มีบุคคลในตระกูล "ศรีสุรินทร์" อีกผู้หนึ่ง คือ นายเกียรติ ศรีสุรินทร์ ที่ร่วมบิดาเดียวกับนายสมบัติ ศรีสุรินทร์ แต่ต่างมารดากัน ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่สังกัดพรรคเสรีนิยม และต้องแข่งขันกันเอง ปรากฏว่า นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับสอง ได้ 36,908 คะแนน ในขณะที่นายเกียรติ สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับสาม ได้ 30,868 คะแนน นับเป็นการพ่ายแพ้ครั้งแรกของนายเกียรติ ในการแข่งขันทางการเมืองกันเองในตระกูล "ศรีสุรินทร์"

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 นายสมบัติ และนายเกียรติ ศรีสุรินทร์ ต้องแข่งขันกันเองอีกครั้ง ในเขตเลือกตั้งที่ 3 แต่ครั้งนี้ได้รับเลือกตั้งเข้าสภาทั้งสองคน โดยนายสมบัติ ศรีสุรินทร์ ได้คะแนนเป็นอันดับหนึ่งในสังกัดพรรคกรรมไทย ขณะที่นายเกียรติ ได้คะแนนเป็นอันดับสอง ในสังกัดพรรคเสรีนิยม จนกระทั่งในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายสมบัติ และนายเกียรติ ศรีสุรินทร์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กัน ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม แต่มีเพียงนายสมบัติ เท่านั้นที่ได้รับเลือกตั้ง ส่วนนายเกียรติ ศรีสุรินทร์ สอบตก ส่วนการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 นายสมบัติ สอบตกเป็นครั้งแรก ส่วนนายเกียรติ ได้รับเลือกตั้งในสังกัดพรรคความหวังใหม่

การต่อสู้กันเองทางการเมืองของพี่น้องร่วมบิดา แต่ต่างมารดากัน ยังคงดำเนินต่อไป ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับ 3 ในสังกัดพรรคชาติไทย ได้ 65,701 คะแนน ขณะที่นายเกียรติ สอบตก ในสังกัดพรรคความหวังใหม่ ได้คะแนนเป็นอันดับ 4 ได้ 60,091 คะแนน จนกระทั่งการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 ทั้งนายสมบัติ และนายเกียรติ ศรีสุรินทร์ ได้ยุติการต่อสู้กันเอง โดยนายเกียรติ ได้ย้ายไปลงสมัครรับเลือกตั้งที่เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุรินทร์ โดยย้ายไปสังกัดพรรคชาติพัฒนา และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยคะแนนเป็นอันดับสาม ขณะที่นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ ยังคงลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 3 แต่ย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่และได้รับเลือกตั้งเช่นกัน ด้วยคะแนนเป็นอันดับสอง

2. บุคคลในตระกูล " ศรีสุรินทร์ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2526 ในนามอิสระ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2529 ในสังกัดพรรคกรรมไทย ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2531 ในสังกัดพรรคกรรมไทย ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่

22 มีนาคม 2535 ในสังกัดพรรคสามัคคีธรรม สอบตกครั้งแรกในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2538 ในสังกัดพรรคชาติไทย และครั้งที่หก ในสังกัดพรรคความหวังใหม่ ในทางการเมือง เคยดำรงตำแหน่งบริหาร คือ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในปี 2535

2.3 นายเกียรติ ศรีสุรินทร์ พี่ชายร่วมบิดา แต่ต่างมารดาของนายสมบัติ ศรีสุรินทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัย ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคเสรีนิยม แต่สอบตก ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคเสรีนิยม สอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคสามัคคีธรรม ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 สังกัดพรรคความหวังใหม่ สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 หลังจากนั้น ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2539 สังกัดพรรคชาติพัฒนา

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสานต่อทางการเมืองของตระกูล "ศรีสุรินทร์" เป็นลักษณะจากพี่น้องร่วมบิดา แต่ต่างมารดากัน คือ นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ น้องชายร่วมบิดาของนายเกียรติ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อน ในปี พ.ศ.2526 หลังจากนั้นนายเกียรติ ซึ่งเป็นพี่ชายร่วมบิดาเดียวกันได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2529 แต่ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2531 นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ กล่าวถึง การสานต่อทางการเมืองของตระกูล ว่า

" ตระกูลเราเป็นตระกูลการค้า อุตสาหกรรม เป็นนักธุรกิจทั้งครอบครัว ผม (สมบัติ) เป็นนักการเมืองคนแรกของตระกูล ก่อนพี่ชาย (เกียรติ) เข้ามาเป็นนักการเมืองก่อนสมัคร ส.ส.สมัยแรก ผม (สมบัติ) เป็นอาจารย์อยู่ที่จุฬาฯ ได้ไปเผยแพร่ประชาธิปไตยในจังหวัดสุรินทร์ ทำให้รับรู้ความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่และความไม่รู้ในเรื่องประชาธิปไตยเพียงพอ ประกอบกับมีความสนใจการเมือง และชาวบ้านในพื้นที่สนับสนุนและรู้จักเรามากขึ้น ก็เลยได้รับเลือกตั้งในปี 2526 ผม (สมบัติ) และพี่ชาย (เกียรติ) ไม่ได้เป็นทายาททางการเมืองของกันและกัน เราไม่ได้ร่วมกันครอบครองจังหวัดสุรินทร์ หลายครั้งที่เราต้องแข่งขันกันเองด้วย เพราะผม (สมบัติ) เข้ามาก่อนพี่ชาย (เกียรติ) และแต่ละคนก็ไม่ได้เป็นแรงจูงใจให้อีกคนเข้ามาเป็นนักการเมือง⁴⁴ "

⁴⁴ สัมภาษณ์ สมบัติ ศรีสุรินทร์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุรินทร์, 14 สิงหาคม 2540.

ตระกูล "ศรีสุรินทร์" แม้จะมีสมาชิกในตระกูล ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกสมัยนับตั้งแต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2526 เป็นต้นมา และต้องต่อสู้กันเองมาตลอดมา มีเพียงสมัยเดียวเท่านั้น คือ การเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 เท่านั้นที่ลงสมัครคู่กัน นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ ระบุว่า ขณะนี้ยังไม่มีการสร้างทายาททางการเมือง มีแต่เพียงบุตรชาย 2 คน ได้ให้มาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเรียนรู้งานทางการเมืองก่อน

26. ตระกูล "สังขทรัพย์" จังหวัดเลย

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "สังขทรัพย์" เริ่มเข้าสู่วงการเมืองโดย พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ อดีตผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย ลาออกจากราชการเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง หลังจากนั้น ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ปี พ.ศ.2519 และเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2520 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 สังกัดพรรคชาติไทย และได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2523 และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2524 แต่ขณะที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ปรากฏว่า พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ ได้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุเฮลิคอปเตอร์ตก ขณะตรวจราชการที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2524

ในการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างจากการเสียชีวิตของ พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ พรรคชาติไทย ได้นำนายทศพล สังขทรัพย์ บุตรชายคนที่สาม ของ พ.ต.อ.กฤษ ซึ่งเป็นพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่จังหวัดเลย มาลงสมัครรับเลือกตั้งแทน และด้วยชื่อเสียงและบารมี รวมทั้งเป็นการเลือกตั้งซ่อมแทน พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ ที่เสียชีวิตในหน้าที่ ทำให้นายทศพล ได้รับเลือกตั้งซ่อมแทนบิดาอย่างไม่ยากเย็น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก แม้ว่าจะมีอายุเพียง 25 ปี ครบตามเกณฑ์อายุที่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ก็ตาม หลังจากนั้น ในการเลือกตั้งปี 2526 นายทศพล ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในสังกัดพรรคชาติไทย ด้วยคะแนนเป็นอันดับสอง

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 นายทศพล สังขทรัพย์ ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง แม้ว่าจะมีคะแนนนิยมดี และเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วสองสมัย โดยนายทศพล ให้เหตุผลว่า เบื่อหน่ายสถานการณ์ทางการเมือง และประเมินว่า หากได้รับเลือกตั้งแล้ว เชื่อว่าจะไม่สามารถ

ช่วยเหลือประชาชนตามที่ตั้งใจไว้ได้ โดยนายทศพลได้กล่าวว่า " ผมไม่ลาออกจากพรรคชาติไทย เพราะผมไม่ใช่คนวณเรเปลี่ยนพรรคง่าย ๆ หากสถานการณ์การเมืองเปลี่ยนไป หรือชาวเลย ต้องการให้ลงสมัครอีก ผมก็จะลงแต่สมัยนี้ขอพักไว้ก่อน"⁴⁵ "

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 จังหวัดเลย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพิ่มได้อีก 1 คนเป็น 4 คน จึงมีการแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 2 เขต นายทศพร ได้กลับมาลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในเขตเลือกตั้งที่สอง สังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ได้รับเลือกตั้งอีกสองครั้งในปี พ.ศ.2535 และสอบตกเป็นครั้งแรกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ได้รับเลือกเป็นอันดับสาม ด้วยคะแนน 49,103 คะแนน หลังจากนั้น ได้ย้ายพรรคสังกัดเป็นครั้งแรก โดยตาม นายเสนาะ เทียนทอง กลุ่มวังน้ำเย็น ไปสังกัดพรรคความหวังใหม่ แต่ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 เพื่อหลีกเลี่ยงให้กับนายธนเทพ ทิมสุวรรณ ซึ่งเป็นบุตรของนายสุรัตน์ ทิมสุวรรณ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย ลงสมัครรับเลือกตั้งแทน

2. บุคคลในตระกูล " สังขทรัพย์ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 สมัยของ จังหวัดเลย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคชาติไทย หลังจากนั้นเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในปี พ.ศ.2519 และเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2520 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2522 สังกัดพรรคชาติไทย และเสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยอุบัติเหตุเฮลิคอปเตอร์ตก ขณะตรวจราชการที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2524

2.2 นายทศพล สังขทรัพย์ บุตรชายคนที่สามของ พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างจากการถึงแก่กรรมของ พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ บิดา ในปี พ.ศ.2524 ใน สังกัดพรรคชาติไทย ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2526 ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ด้วยสาเหตุเบื้อหน้ายการเมือง ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2531 ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 หลังจากนั้นสอบตกครั้งแรก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 และย้ายพรรคไปสังกัดพรรคความหวังใหม่ และไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2539 เพื่อหลีกเลี่ยงให้กับนายธนเทพ ทิมสุวรรณ ลงสมัครแทน

⁴⁵ แนวหน้า (25 พฤษภาคม 2529) : 10.

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "สังขทรัพย์" เป็นการสานต่อจาก พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ บิดา มายัง นายทศพล สังขทรัพย์ บุตรชายคนที่สาม เป็นการสานต่อ หลังจาก พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ ซึ่งเป็นบิดาถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุ และนายทศพร ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อมแทนบิดาที่เสียชีวิต ขณะที่นายทศพล เพิ่งมีอายุ 25 ปี ครบตามเกณฑ์อายุที่ลงสมัครรับเลือกตั้งได้ นายทศพล สังขทรัพย์ กล่าวถึงการสานต่อเป็นทายาททางการเมือง ว่า

" ผม (ทศพล) ไม่ได้เตรียมตัวเพื่อเป็นนักการเมืองมาก่อน พ่อพ่อ (พ.ต.อ.กฤษ) เสีย พลเอกชาติชาย (ชุนนะวัฒน์) ก็ติดต่อผ่านคุณแม่ (สมบุญ) ขอตัวผม ลงสมัครแทนตำแหน่งที่ว่างของพ่อ พ่อดีช่วงนั้น ผม (ทศพล) พร้อมที่สุด อายุเพิ่งครบเกณฑ์ 25 ปี ทำงานอยู่ที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเลย อยู่ในพื้นที่ ขณะที่พี่ชายอีก 2 คน รับราชการและอยู่ที่อื่น น้องผม (วชิระ) ซึ่งพ่อวางให้เป็นทายาททางการเมือง ก็ยังเล็ก อายุไม่ถึงเกณฑ์ ผมเลยได้ลงแทน เป็นสิ่งที่ไม่เคยคิดมาก่อน เพราะผมไม่เคยช่วยพ่อด้านการเมืองมาก่อน อย่างมากก็ช่วยติดโปสเตอร์หาเสียง ผม (ทศพล) ได้รับเลือกตั้งเพราะบารมีของพ่อ พ่อมีส่วนมาก เป็นฐานที่สำคัญ แม้พ่อจะเสียไปแล้ว แต่ท่านได้สร้างอะไรไว้เยอะ คนเฒ่าคนแก่รู้จักอย่างดี พ่อไม่มีประวัติต่างพร้อย เวลาไปหาเสียงบอกว่า เป็นลูกพ่อกฤษ ทุกวงการให้การยอมรับ⁴⁶ "

การสานต่อของตระกูล "สังขทรัพย์" ไม่ได้ผ่านบุตรชายคนโต เนื่องจากยังรับราชการอยู่ และไม่ต้องการลาออกจากราชการ ขณะที่นายทศพล สังขทรัพย์ อยู่ในพื้นที่มาตลอด และด้วยชื่อเสียงและบารมี รวมทั้งคะแนนนิยมของ พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ บิดา ทำให้นายทศพล สามารถเป็นทายาททางการเมืองของตระกูลได้ไม่ยากนัก

27. ตระกูล "สิทธิธรรม" จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "สิทธิธรรม" เป็นตระกูลการเมืองเก่าแก่ของจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายฟอง สิทธิธรรม เป็นนักการเมืองรุ่นหลังนายเลียง ไชยกาล และนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เพียงสมัยเดียว นายฟอง สิทธิธรรม ลงสมัครและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน

⁴⁶ สัมภาษณ์ ทศพล สังขทรัพย์, 24 กันยายน 2540.

ราษฎรในปี พ.ศ.2480 และได้รับเลือกตั้ง 7 สมัย จนถึงปี พ.ศ.2512 โดยสอบตกเพียงในปี พ.ศ.2495 และการสอบตกในปี พ.ศ.2518 ทำให้นายฟอง ต้องยุติบทบาททางการเมือง นายฟอง เคยดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี 2 ครั้ง ในคณะรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ในปี พ.ศ.2489 และปี พ.ศ.2491 หลังจากต้องพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีในเดือนตุลาคม 2491 นายฟองก็ถูกจับกุม โดย ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏแบ่งแยกดินแดน แต่นายฟองมีเอกสิทธิ์คุ้มครอง เจ้าหน้าที่จึงปล่อยตัวไป

บุคคลในตระกูล "สิทธิธรรม" ที่เข้าสู่วงการเมืองพร้อมกับนายฟอง คือ นายยิ่ง สิทธิธรรม บุตรชายคนโตของนายฟอง ลงสมัครและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ.2512 พร้อมกับนายฟอง สิทธิธรรม บิดา ส่วนการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2518 นายยิ่ง สอบตกพร้อมกับนายฟอง สิทธิธรรม จนนายฟอง ต้องยุติบทบาททางการเมือง แต่นายยิ่ง ยังคงได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคชาติไทย แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 สอบตก จึงยุติบทบาททางการเมือง นอกจากจะเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี แล้ว ยังมีบุคคลในตระกูล "สิทธิธรรม" ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ที่จังหวัดนครพนม คือ นายวีร วร สิทธิธรรม บุตรชายคนเล็กของนายฟอง สิทธิธรรม นายวีรวร สำเร็จการศึกษาจากประเทศ เยอรมัน และมาทำงานเป็นวิศวกรก่อสร้างสนามบินนครพนม เป็นผู้จัดการภาคสนาม หลังจากนั้น ได้ลาออกมาประกอบอาชีพส่วนตัว และได้ภรรยาเป็นคนนครพนม มีกิจการธุรกิจหลายแห่ง เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัดประภาพรก่อสร้าง กิจการอู่ซ่อมรถ และปั้มน้ำมัน เป็นต้น

นายวีรวร สิทธิธรรม เข้าสู่วงการเมืองในปี พ.ศ.2519 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม เขตเลือกตั้งที่ 2 สังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้ง 5 สมัย จนกระทั่งสอบตกในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และยุติบทบาททางการเมือง และ สนับสนุนให้นายมานะ คูสกุล น้องชายภรรยา เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน นอกจากนี้ นาง มะลิวรรณ สิทธิธรรม ภรรยาของนายวีรวร สิทธิธรรม ยังเป็นสมาชิกสภาจังหวัดนครพนมพร้อมกับนาง สาววรวรรณ สิทธิธรรม บุตรสาวคนโตของนายวีรวร สิทธิธรรมด้วย

2. บุคคลในตระกูล " สิทธิธรรม " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายฟอง สิทธิธรรม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด นครพนม 7 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2580 ครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2481 ครั้งที่สาม ปี พ.ศ.2489 ครั้งที่สี่ ปี พ.ศ.2491 หลังจากนั้น ถูกจับกุมในข้อหากบฏแบ่ง แยกดินแดน และสอบตกเป็นครั้งแรก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2495 กลับมาได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่

ห้า ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 ครั้งที่หก ในการเลือกตั้งวันที่ 15 ธันวาคม 2500 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่เจ็ด ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2512 สังกัดพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย หลังจากนั้นสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 และยุติบทบาททางการเมือง และหันไปบวชตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 จนกระทั่งจบชีวิตในผ้าเหลือง ในปี พ.ศ.2524

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2489
2. รัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2491

2.2 นายยิ่ง สิทธิธรรม บุตรชายคนโตของนายฟอง สิทธิธรรม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 สมัยของจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2512 สอบตกพร้อมกับนายฟอง สิทธิธรรม ผู้เป็นบิดา ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2518 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคชาติไทย และสอบตกอีกครั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 หลังจากนั้น ยุติบทบาททางการเมือง

2.3 นายวีรวัชร สิทธิธรรม บุตรชายคนสุดท้องของนายฟอง สิทธิธรรม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดนครพนม 5 สมัยติดต่อกัน นายวีรวัชร ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งนายฟอง สิทธิธรรม ผู้เป็นบิดา และนายยิ่ง สิทธิธรรม พี่ชายคนโต ที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อน แต่ไปลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดนครพนม ซึ่งนายวีรวัชร สิทธิธรรม ไปทำงาน มีธุรกิจและมีภรรยาเป็นคนจังหวัดนครพนม ลงสมัครครั้งแรกและได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคชาติไทย ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2522 สังกัดอิสระ ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2526 สังกัดพรรคกิจสังคม ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคชาติไทย ครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 สังกัดพรรคชาติไทย หลังจากนั้นในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ย้ายมาสังกัดพรรคสามัคคีธรรม แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง และยุติบทบาททางการเมือง ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร คือ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ.2534

2.4 นางมะลิวรรณ สิทธิธรรม ภรรยาของนายวีรวัชร สิทธิธรรม เป็นสมาชิกสภาจังหวัดนครพนม เขตอำเภอเมือง

2.5 นางสาววรรรณ สิทธิธรรม บุตรสาวคนโตของนายวีรวัชร และนางมะลิวรรณ สิทธิธรรม เป็นสมาชิกสภาจังหวัดนครพนม เขตอำเภอเมือง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

ตระกูล "สิทธิธรรม" มีการสืบทอดทายาททางการเมืองจากนายฟอง สิทธิธรรม มายังบุตรชายคนโต คือ นายยิ่ง สิทธิธรรม และบุตรชายคนเล็ก คือ นายวีรวัชร สิทธิธรรม โดยการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่คนละพื้นที่กัน ทั้งนี้ นายยิ่ง สิทธิธรรม ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกับนายฟอง สิทธิธรรม บิดา ตั้งแต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2512 ที่จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับเลือกตั้งพร้อมกันทั้งสองคน ในขณะที่นายวีรวัชร สิทธิธรรม ได้มาสร้างฐานการเมืองใหม่ที่จังหวัดนครพนม และเริ่มสู่การเมืองด้วยการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2519 นอกจากนี้ยังมีการสานต่อทางการเมืองในจังหวัดนครพนมอีก จากนายวีรวัชร ไปยังนางมะลิวรรณ สิทธิธรรม ภรรยา รวมทั้งยังสืบทอดไปยังนางสาววรรรณ สิทธิธรรม บุตรสาวของนายวีรวัชรและนางมะลิวรรณ สิทธิธรรม ในการเมืองระดับท้องถิ่น นายวีรวัชร สิทธิธรรม กล่าวถึงการเข้าสู่การเมืองและสานต่อเป็นทายาททางการเมืองของตระกูล ว่า

" การเมืองวังแกมม (วีรวัชร) ก่อน ในปี 2519 จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดชายแดน ผู้ว่าฯ ถูกส่งมาจากสวณกลาง เวลาเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในนครพนม อะไรก็มาลงที่ผมหมด ในการเลือกตั้งปี 2518 พรรคชาติไทยส่งคนมาทาบทามผมให้ลงสมัคร แต่ผมไม่สนใจ เพราะรับปากแม่ไว้ แม่ขอว่าอย่ายุ่งกับการเมือง ต่อมาในการเลือกตั้งปี 2519 พรรคชาติไทยส่งผู้ใหญ่มาติดต่ออีก ผมก็นึกถึงคำพูดของพ่อ (ฟอง) ว่า ถ้าเราไม่เล่นการเมืองการเมืองก็เล่นเรา และเราต้องสำนึกบุญคุณ ต้องทำประโยชน์ให้กับแผ่นดิน ผมมีสายเลือดนักการเมืองของพ่อเป็นพื้นฐาน พ่อสั่งไว้ว่า พ่อเป็นลูกชาวนา แต่ผมเกิดมาเป็นลูก ส.ส. เราอยู่ได้เพราะชาวบ้าน เพราะฉะนั้นต้องช่วยเหลือเขา ผมจึงลงสมัคร พ่อก็มาช่วยหาเสียง มานั่งพิมพ์จดหมายส่งครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แนะนำตัว ชาวบ้านก็รู้จักว่า ผมเป็นลูกอาจารย์ฟอง ก็เลือกผม พ่อมีส่วนอย่างมากที่ทำให้ได้รับเลือกตั้ง ผมจึงมาสานต่ออุดมการณ์การเมืองจากพ่อ แต่สมัยนี้ไม่มีแล้ว คนรุ่นพ่อผมตายไปพร้อมกับอุดมการณ์"⁴⁷ "

นอกจากนี้ ตระกูล "สิทธิธรรม" ยังมีความสัมพันธ์กับตระกูล "คูสกุล" เนื่องจากนางมะลิวรรณ สิทธิธรรม (คูสกุล) เป็นภรรยาของนายวีรวัชร และ พี่สาวของ นางมะลิวรรณ คือ นายมัญญ คูสกุล เป็นสมาชิกสภาจังหวัดนครพนม และนายมานะ คูสกุล น้องชายของนางมะลิวรรณ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม ในปี 2535 หลังจากที่นายวีรวัชร สิทธิธรรม ยุติบทบาททางการเมือง

⁴⁷ สัมภาษณ์ วีรวัชร สิทธิธรรม, 27 เมษายน 2540.

28. ตระกูล " โหดระไวศยะ " จังหวัดอุบลราชธานี

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "โหดระไวศยะ" เป็นตระกูลการเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มเข้าสู่ทางการเมือง โดยนายไพฑูรย์ โหดระไวศยะ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2519 สังกัดพรรคชาติไทย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 นายไพฑูรย์ ได้ย้ายมาสังกัดพรรคเสรีธรรม และได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง แต่ในปี พ.ศ.2524 นายไพฑูรย์ ได้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุเฮลิคอปเตอร์ตก ที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกับพ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเลือกตั้งซ่อมแทนนายไพฑูรย์ ไม่มีคนในตระกูล "โหดระไวศยะ" ลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อม โดยนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ได้รับเลือกตั้งซ่อมแทน จนกระทั่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 นายพูนสวัสดิ์ โหดระไวศยะ บุตรชายคนโตของนายไพฑูรย์ ซึ่งเพิ่งสำเร็จการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมีอายุ 26 ปี ครบเกณฑ์อายุที่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เป็นผู้สานต่อทางการเมืองต่อจากบิดา โดยลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคสยามประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่ง ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ด้วยคะแนน 44,715 คะแนน

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 นายพูนสวัสดิ์ โหดระไวศยะ ได้ย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม ในทีมของนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ แต่นายพูนสวัสดิ์ สอบตก ได้รับเลือกเป็นอันดับสี่ แพ้อันดับสาม 4 พันคะแนน ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 นายพูนสวัสดิ์ โหดระไวศยะ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มเกษตรกรชาวไร่แดงโม จังหวัดอุบลราชธานี ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายพูนสวัสดิ์ สอบตกในสังกัดพรรคชาติไทย จนการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 นายพูนสวัสดิ์ ย้ายมาสังกัดพรรคพลังธรรม และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 นายพูนสวัสดิ์ ย้ายกลับมาสังกัดพรรคชาติไทยอีกครั้ง แต่สอบตก ได้คะแนนเป็นอันดับห้า และในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 นายพูนสวัสดิ์ ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 และย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ แต่ยังคงสอบตกอีก ได้คะแนนเป็นอันดับสี่ ได้ 78,885 คะแนน แพ้อันดับสามกว่า 2 หมื่นคะแนน

2. บุคคลในตระกูล " โหดระไวศยะ " ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายไพฑูรย์ โหดระไวศยะ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวนสองสมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2519 สังกัด

พรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง สังกัดพรรคเสรีธรรม ในปี พ.ศ. 2522 ก่อนที่นายไพฑูรย์ จะเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุเฮลิคอปเตอร์ตก ที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกับคณะของ พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2524

2.2 นายพูนสวัสดิ์ โหตระไวศยะ บุตรชายคนโตของนายไพฑูรย์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัย ลงสมัครและได้รับเลือกตั้งครั้งแรก ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ในสังกัดพรรคสยามประชาธิปไตย หลังจากที่นายไพฑูรย์ โหตระไวศยะ บิดาได้ถึงแก่กรรมแล้ว 2 ปี หลังจากนั้นสอบตกในปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคกิจสังคม ปี พ.ศ.2531 ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สอบตกในสังกัดพรรคชาติไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สาม ในสังกัดพรรคพลังธรรม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ก่อนที่จะย้ายกลับมาสังกัดพรรคชาติไทย ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 แต่สอบตก และในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ และย้ายมาลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่สาม แต่ยังคงสอบตกอีกครั้ง

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสานต่อทางการเมืองของตระกูล "โหตระไวศยะ" เป็นการสานต่อจากนายไพฑูรย์ โหตระไวศยะ มายังบุตรชายคนโต คือ นายพูนสวัสดิ์ โหตระไวศยะ โดยเป็นการสานต่อทางการเมืองหลังจากที่นายไพฑูรย์ ได้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุเฮลิคอปเตอร์ตก แล้ว 2 ปี เนื่องจากในการเลือกตั้งซ่อมแทนนายไพฑูรย์ ในปี พ.ศ.2524 นายพูนสวัสดิ์ ยังมีอายุเพียง 24 ปี ไม่ครบเกณฑ์อายุที่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ คือ อายุ 25 ปี แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 ซึ่งนายพูนสวัสดิ์ มีอายุครบเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีอายุ 26 ปี ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่หนึ่ง ซึ่งเป็นพื้นที่เดิมของนายไพฑูรย์ และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

29. ตระกูล "หิรัญโชติ" จังหวัดร้อยเอ็ด

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "หิรัญโชติ" เป็นตระกูลการเมืองของจังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นคู่แข่งที่สำคัญของตระกูล "จรีมาศ" จังหวัดร้อยเอ็ด เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดย นพ.อำพัน หิรัญโชติ นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2512 และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2518 ในสังกัดพรรคชาติไทย ในเขตเลือกตั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 จังหวัดร้อยเอ็ด มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นได้ 1 คน จากเดิม 6

คน เป็น 7 คน และแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 3 เขตเลือกตั้ง นพ.อำพัน หิรัญโชติ ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่สาม แต่สอบตก จนในการเลือกตั้งปี 2522 นพ.อำพัน ได้ย้ายมาสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 ในสังกัดกลุ่มเสรีธรรม และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่ง เอาชนะนายสมพร จุรีมาศ คู่แข่งทางการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับสอง เพียง 311 คะแนน

จังหวัดร้อยเอ็ด เริ่มเกิด “โรคร้อยเอ็ด” ซึ่งหมายถึง การเลือกตั้งที่มีการแจกจ่ายเงินเป็นอย่างมากซื้อเสียงประชาชนผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง เกิดขึ้นในการเลือกตั้งซ่อมปี พ.ศ.2524 แทนนายสมพร จุรีมาศ ที่ถึงแก่กรรม และ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรี ได้มาลงสมัครรับเลือกตั้ง ในสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย ที่พลเอกเกรียงศักดิ์ เป็นหัวหน้าพรรค และได้รับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2526 นพ.อำพัน หิรัญโชติ ได้ย้ายมาสังกัดพรรคชาติประชาธิปไตยของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับสาม แพ้พลเอกเกรียงศักดิ์ หัวหน้าพรรคกว่า 4 หมื่นคะแนน

จนในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 จังหวัดร้อยเอ็ดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นจากเดิม 7 คน เป็น 8 คน นพ.อำพัน หิรัญโชติ ซึ่งมีอายุได้ 70 ปี ได้ย้ายมาลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่สอง และได้ให้นายระวี หิรัญโชติ บุตรชาย มาลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กัน และย้ายมาสังกัดพรรคกิจสังคม ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า นายระวี หิรัญโชติ ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่งได้ 62,464 คะแนน ขณะที่ นพ.อำพัน หิรัญโชติ บิดานายระวี ได้คะแนนเพียง 4 พันคะแนนเท่านั้น ชัยชนะครั้งนี้ของนายระวี นับว่าเป็นชัยชนะที่น่าประหลาดใจ เพราะมีคะแนนห่างกันมากระหว่างนพ.อำพัน หิรัญโชติ ผู้เป็นบิดา ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองมายาวนาน กับนายระวี ซึ่งเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ และนับตั้งแต่การเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา นพ.อำพัน ได้ยุติบทบาททางการเมือง ขณะที่นายระวี หิรัญโชติ บุตรชาย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัยติดต่อกัน โดยสอบตกเพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ.2538 และสังกัดพรรคกิจสังคมเพียงพรรคเดียวไม่เคยย้ายสังกัดพรรคมาก่อน

2. บุคคลในตระกูล “ หิรัญโชติ ” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นพ.อำพัน หิรัญโชติ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 สมัย เริ่มเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ.2512 และดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในเวลาเดียวกัน จนกระทั่ง กฎหมายได้กำหนดให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้เพียง

ตำแหน่งเดียว จึงลาออกจากการเป็นนายกเทศมนตรี มาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงอย่างเดียว ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2518 สังกัดพรรคชาติไทย สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในปี พ.ศ.2522 สังกัดกลุ่มเสรีธรรม และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2526 สังกัดพรรคชาติประชาธิปไตย หลังจากนั้นสอบตกในปี พ.ศ.2529 และยุติบทบาททางการเมือง ในทางการเมือง เคยดำรงตำแหน่งด้านบริหาร คือ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ.2524

2.2 นายระวี หิรัญโชติ บุตรชายของนพ.อำพัน หิรัญโชติ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกพร้อมกับนพ.อำพัน หิรัญโชติ บิดา ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคกิจสังคม ในเขตเลือกตั้งที่สอง โดยนายระวี ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่ง ขณะที่นพ.อำพัน หิรัญโชติ ได้เพียง 4 พันคะแนนเท่านั้น นายระวี หิรัญโชติ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 ครั้งที่สี่ ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 และสอบตกครั้งแรกในปี พ.ศ.2538 ได้คะแนนมาเป็นอันดับสี่ ได้ 54,450 คะแนน แพ้อันดับสามไป 3 พันคะแนน โดยนายระวี ระบุว่าเกิดจากความประมาทและเชื่อมั่นมากเกินไป ทำให้ไม่ได้รับเลือกตั้ง และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่ห้า ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร คือ

1. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปี พ.ศ. 2535
2. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2538
3. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2540

2.3 นายธานินทร์ หิรัญโชติ บุตรชายของนพ.อำพัน หิรัญโชติ และเป็นพี่ชายของนายระวี หิรัญโชติ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "หิรัญโชติ" เป็นการสานต่อจาก นพ.อำพัน หิรัญโชติ มาถึงบุตรชาย คือ นายระวี หิรัญโชติ โดยการนำนายระวี มาลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กับ นพ.อำพัน หิรัญโชติ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2529 เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รู้จัก และปรากฏว่า

นายระวี หิรัญโชติ บุตรชาย ซึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง ขณะที่ นพ.อำพันธ์ ผู้เป็นบิดา กลับสอบตก นายระวี หิรัญโชติ กล่าวถึง การเข้ามาสู่วงการเมืองและสานต่อเป็นทายาททางการเมือง ว่า

“ ตั้งแต่ผม (ระวี) จำความได้ พ่อ (นพ.อำพันธ์) ก็สมัครเป็นสมาชิกสภาเทศบาล แล้วพ่อพ่อชนะได้รับเลือกตั้ง คนก็เต็มบ้าน แสดงความยินดี ก็เห็นมาตลอด แต่ยังไม่ได้เชี่ยวชาญลึกซึ้ง พ่อโตขึ้น มีคนมาทาบทามให้ผม (ระวี) ลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเยอะ แต่ผมไม่ได้สนใจ จนปี 2529 ไม่รู้ปีนั้นเกิดอะไรขึ้น คิดว่าอยากทำอะไรสักอย่าง อาจเป็นจังหวะเวลา พ่อมีคนชวน พรรคชวนให้ลง ส.ส. คิดว่าพร้อม ก็ตัดสินใจสมัคร เสนอแนวทางให้กับประชาชนว่าเราน่าจะทำอะไรให้เขาได้บ้าง มีพรรคพวกมาก รู้วิธีการ รู้การจัดการ และโชคดีได้รับเลือก พ่อ (นพ.อำพันธ์) ก็มีส่วยให้ผมได้รับเลือกตั้ง ผมคิดว่าผมไม่ได้สืบทอดแนวความคิดมาจากพ่อ เป็นเรื่องที่ต้องเจอกันมากกว่า การเมืองเป็นเรื่องของบุคคล เวลาผมคุยกับพ่อ ก็ไม่ได้คุยเรื่องการเมือง พ่อมีส่วนบ้าง แต่ความมั่นคงอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า ไม่ใช่ใครอยากเป็น ส.ส.ก็ได้เป็น ผมเห็นมาเยอะแล้ว พ่อแม่ญาติพี่น้องอยากเอาลูกของตัวเองมาเป็น ส.ส. แต่ก็ไม่ได้เป็น⁴⁸ ”

การสานต่อทางการเมืองของตระกูล “หิรัญโชติ” เป็นการสานต่อในการเมืองระดับชาติและในระดับท้องถิ่น โดยบุตรชายคนโตของ นพ.อำพันธ์ หิรัญโชติ โดยนายธานินทร์ หิรัญโชติ บุตรชายคนโตได้เล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเหมือนเช่น นพ.อำพันธ์ ผู้เป็นบิดา ที่เคยดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมาก่อน ขณะที่ นายระวี หิรัญโชติ น้องชายของนายธานินทร์ หิรัญโชติ มาสานต่อการเมืองในระดับชาติ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

30. ตระกูล “แสงสุริยจันทร์” จังหวัดมหาสารคาม

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล “แสงสุริยจันทร์” เป็นตระกูลการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นของจังหวัดนครพนม รวมทั้งมีสมาชิกของตระกูล เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กรุงเทพมหานครด้วย เริ่มเข้าสู่วงการเมือง โดยนายถนอม แสงสุริยจันทร์ อดีตปลัดอำเภอหลายอำเภอ ได้ลงสมัคร

⁴⁸ สัมภาษณ์ ระวี หิรัญโชติ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด, 8 กุมภาพันธ์ 2541.

รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม เขตเลือกตั้งที่ 1 ในปี พ.ศ.2518 และได้รับเลือกเป็นครั้งแรกในสังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 ในสังกัดพรรคกิจสังคม หลังจากนั้น นายถนอม แสงสุริยจันทร์ ได้หันมาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นแทน โดยร่วมตั้งกลุ่มก้าวหน้า กับนายองอาจ ทิพย์โมเชิตคุณ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเทศบาลเมืองนครพนม และเข้าบริหารงานในเทศบาลเมืองนครพนมมาตลอด จนกระทั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเดือนกรกฎาคม 2528 นายถนอม แสงสุริยจันทร์ ได้แยกออกมาตั้งกลุ่มรักนครพนม เข้าแข่งขันชิงสภาเทศบาลเมืองนครพนม แต่แพ้กลุ่มก้าวหน้า จนในปี พ.ศ.2532 นายถนอม ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองนครพนม แต่นายถนอม ได้เป็นเพียงสมัยเดียว และถึงแก่กรรม ในปี พ.ศ.2536

บุตรชายของนายถนอม แสงสุริยจันทร์ คือ นายธำรงค์ แสงสุริยจันทร์ ได้เข้ามาสานต่อเป็นทายาททางการเมือง แต่ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดนครพนม ซึ่งนายถนอม ผู้เป็นบิดา มีฐานะคะแนนเสียงอยู่ แต่นายธำรงค์ แสงสุริยจันทร์ ซึ่งมาตั้งรกรากที่กรุงเทพมหานครตั้งแต่เด็ก และรับราชการที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ได้มาลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่เขต 7 กรุงเทพมหานคร สังกัดพรรคพลังธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 และได้รับเลือกตั้ง 3 สมัยติดต่อกัน ก่อนที่จะยุติบทบาททางการเมือง

2. บุคคลในตระกูล “ แสงสุริยจันทร์ ” ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 นายถนอม แสงสุริยจันทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม 2 สมัย ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 สังกัดพรรคกิจสังคม และได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2519 สังกัดพรรคกิจสังคม ก่อนที่จะหันมาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น ก่อตั้งกลุ่มก้าวหน้าขึ้น และเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนม เข้าบริหารงานในเทศบาลเมืองนครพนม ก่อนที่จะแยกมาตั้งกลุ่มรักนครพนม ในปี พ.ศ.2528 และได้เป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองนครพนม ในปี พ.ศ.2532 นายถนอม ได้ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ.2536

2.2 นายธำรงค์ แสงสุริยจันทร์ บุตรชายนายถนอม แสงสุริยจันทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร 3 สมัยติดต่อกัน สำเร็จการศึกษาปริญญาโทวิศวกรรมโยธาจากสหรัฐอเมริกา และรับราชการที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ก่อนจะลาออกมาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ยุคพล.ต.จำลอง ศรีเมือง หลังจากนั้น ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคพลัง

ธรรม ในปี พ.ศ. 2531 และได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ในเขต 7 กรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 และครั้งที่สามในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 หลังจากนั้น นายธำรงค์ แสงสุริยธรรม ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก และยุติบทบาททางการเมือง

2.3 นายมานิตย์ แสงสุริยจันทร์ พี่ชายนายถนอม แสงสุริยจันทร์ เล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น ภายหลังจากเกษียณอายุราชการในตำแหน่งปลัดอำเภอเวียงนคร จังหวัดนครพนม ได้มาสมัครและได้รับเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนม ในปี พ.ศ.2534 แต่ปัจจุบันได้ถึงแก่กรรมแล้ว

2.4 นายไพบุลย์ แสงสุริยจันทร์ บุตรชายของนายมานิตย์ แสงสุริยจันทร์ ทำงานก่อสร้างในตะวันออกกลาง จนกระทั่งเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี พ.ศ.2532 จึงเดินทางกลับจังหวัดนครพนม และลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนม ในปี พ.ศ.2538

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "แสงสุริยจันทร์" เป็นการสืบทอดจากนายถนอม แสงสุริยจันทร์ ไปยังบุตรชาย คือ นายธำรงค์ แสงสุริยจันทร์ แต่เป็นการสานต่อในต่างพื้นที่กัน โดยนายถนอม เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดนครพนม และเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองนครพนม มีฐานเสียงในจังหวัดนครพนม ขณะที่นายธำรงค์ บุตรชาย เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นเช่นกัน โดยเป็นผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ ยังมีสานต่อทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอีก คือ นายมานิตย์ แสงสุริยจันทร์ พี่ชายของนายถนอม เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนม และสานต่อมายังบุตรชายของนายมานิตย์ คือ นายไพบุลย์ แสงสุริยจันทร์ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนมต่อหลังจากที่นายมานิตย์ ได้ถึงแก่กรรม นายไพบุลย์ แสงสุริยจันทร์ กล่าวถึงการสานต่อทางการเมืองของตระกูล ว่า

" ผม (ไพบุลย์) ไปทำงานที่คูเวต จนกระทั่งเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย ก็กลับมาบ้าน พรรคพวกเห็นว่า ตระกูลเราไม่เคยเกร ไม่เคยทำปัญหาให้ใคร ทำความดีมาตลอด อา (ถนอม) และพ่อ (มานิตย์) ก็เป็นนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ พ่อทั้งสองคนเสียชีวิต ก็

มาชักชวนให้เล่นการเมืองต่อไป ผม (ไพบูลย์) ก็ไม่ยอมให้ตระกูลเราขาดช่วงการเมืองในนครพนม ก็เข้ามาสานต่อทางการเมืองของตระกูล แต่คงไม่คิดจะขึ้นไปถึงในระดับสนามใหญ่เป็น ส.ส. เพราะความรู้ไม่ถึงและไม่มีปัจจัยมากพอที่จะแข่งขันได้⁴⁹ "

ตระกูล "แสงสุริยจันทร์" นับเป็นตระกูลการเมืองอีกตระกูลหนึ่ง ที่มีการขยายฐานเสียงนอกจากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดนครพนมแล้ว ยังมีการสร้างฐานคะแนนเสียงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานครด้วย แต่ปัจจุบันไม่มีบุคคลในตระกูล "แสงสุริยจันทร์" ที่ลงสู่สนามการเมืองในระดับชาติอีก โดยมีเพียงการเมืองในระดับท้องถิ่นที่จังหวัดนครพนมเท่านั้น

31. ตระกูล "เอี้ยสกุล" จังหวัดหนองคาย

1. พื้นฐานทางการเมือง

ตระกูล "เอี้ยสกุล" เป็นตระกูลธุรกิจค้าขายที่ซบผลทางการเมืองเกษตร มีบริษัทธุรกิจมากมาย เช่น บริษัท โรงสีข้าวเอี้ยสกุล จำกัด โรงทำมันเม็ด เอี้ย เปียง เชียง ซึ่งเป็นโรงงานที่ใหญ่ที่สุดในหนองคาย นอกจากนี้ยังมีกิจการค้าไม้หอมทำเฟอร์นิเจอร์ และอื่นๆ เข้าสู่วงการเมือง โดย นาย ธเนตร เอี้ยสกุล หรือ เสี้ยกิมก่าย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2518 สังกัดพรรคสังคมนิยม และได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในคณะรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชด้วย แต่สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2522 นาย ธเนตร เอี้ยสกุล ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปี 2522 ห้ามบุตรคนต่างด้าวที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งมีผลให้นายธเนตร หมดสิทธิลงสมัคร ในขณะที่ยังไม่มีใครในตระกูลที่สามารถมาสืบทอดทางการเมืองได้ เนื่องจากบรรดาบุตรของนายธเนตร เอี้ยสกุล ต่างมีอายุยังไม่ครบถึงเกณฑ์สมัครรับเลือกตั้งได้ ทำให้บทบาทในสนามการเมืองของตระกูล "เอี้ยสกุล" ต้องขาดตอนลง อย่างไรก็ตามนายธเนตร ยังคงดำเนินงานสร้างฐานคะแนนและบารมีให้กับตระกูลอยู่ โดยบริจาคเงินสร้างวัดวาอาราม และร่วมกับหน่วยงานราชการในการบริจาคสิ่งของและเงินช่วยเหลือผู้ยากจนอยู่เสมอ ชื่อเสียงของนายธเนตร เอี้ยสกุล จึงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในจังหวัดหนองคาย

⁴⁹ สัมภาษณ์ ไพบูลย์ แสงสุริยจันทร์, 14 สิงหาคม 2541.

เมื่อว่างเว้นจากการเมืองในสนามใหญ่ ตระกูล "เอี้ยสกุล" ได้หันมาให้ความสำคัญกับการสร้างฐานการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยส่งนางอติศร เอี้ยสกุล ภรรยาของ กิมเซี้ย เอี้ยสกุล น้องชายของนายธเนตร เอี้ยสกุล ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย และได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองหนองคาย ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2523⁵⁰ และได้รับเลือกตั้งติดต่อกัน 4 สมัย ครองที่นั่งและบริหารงานในสภาเทศบาลเมืองหนองคายกว่า 20 ปี ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ในปี พ.ศ.2526 แทนนายพิชัย ระวีวรรณ ที่ลาออกไปลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ตระกูล "เอี้ยสกุล" ได้ส่งนายจักรชัย บุตรชายคนโตของนาย ธเนตร ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลแทน แต่ปรากฏว่า นายจักรชัย พ่ายแพ้ไม่ได้รับเลือกตั้ง โดยนายนิพนธ์ นาคทรพรพ ได้รับเลือกแทน

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.2529 นายธเนตร เอี้ยสกุล ได้ส่งบุตรชาย 2 คน ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย ในสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และลงสมัครคนละเขตเลือกตั้ง โดยนายจักรชัย เอี้ยสกุล บุตรชายคนโต ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 และนายเฉลิมชัย เอี้ยสกุล บุตรชายคนที่ 2 ลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ 2 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า บุตรชายทั้งสองคนของนายธเนตร ต่างได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่งของทั้งสองเขตเลือกตั้ง แต่ในการเลือกตั้งครั้งต่อมาในปี พ.ศ.2531 ทั้งสองพี่น้องตระกูล "เอี้ยสกุล" กลับสอบตก หลังจากนั้น ทั้งนายจักรชัย และนายเฉลิมชัย เอี้ยสกุล ได้ย้ายไปสังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้รับเลือกตั้งอีก 4 สมัยติดต่อกัน โดยมีเพียงนายเฉลิมชัย เอี้ยสกุล เท่านั้นที่สอบตกในปี พ.ศ.2538

2. บุคคลในตระกูล "เอี้ยสกุล" ที่เกี่ยวข้องในวงการเมือง

2.1 **นายธเนตร เอี้ยสกุล** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 สมัยของจังหวัดหนองคาย นายธเนตร เป็นนักธุรกิจที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในจังหวัดหนองคาย ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2518 สังกัดพรรคสังคมชาตินิยม แต่กลับสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2519 และไม่สามารถลงสมัครในปี พ.ศ.2522 ได้ เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ครบตามรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2522 หลังจากนั้นได้มีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่เบื้องหลัง

⁵⁰ "พิสุจน์บารมี เอี้ยสกุล 3 ทีมหน้าใหม่ท้ารบชิงเก้าอี้นายกเล็ก," ฐานสัปดาห์วิจารณ์ 2 (14 ตุลาคม 2538) : 51.

2.2 นายฉัตรชัย เอียสกุล บุตรชายคนโตของนายธเนตร เอียสกุล สำเร็จการศึกษาปริญญาโทจากสหรัฐอเมริกา ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งซ่อม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ในปี พ.ศ.2526 แต่สอบตกไม่ได้รับเลือกตั้ง หลังจากนั้น ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย เขตเลือกตั้งที่ 1 ครั้งแรก ในปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับหนึ่ง ได้ 77,226 คะแนน แต่กลับสอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สองในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคความหวังใหม่ ครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 ครั้งที่สี่ ในปี พ.ศ.2538 และครั้งที่ห้า ในปี พ.ศ.2539

ในทางการเมือง ดำรงตำแหน่งด้านบริหาร ดังนี้

1. รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2537
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2537
3. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ. 2538
4. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2539
5. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2539

2.3 นายเฉลิมชัย เอียสกุล บุตรชายคนที่สองของนายธเนตร เอียสกุล และเป็นน้องชายนายฉัตรชัย เอียสกุล ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในปี พ.ศ.2529 ในเขตเลือกตั้งที่สอง สังกัดพรรคประชาธิปไตย และได้รับเลือกเป็นอันดับหนึ่ง แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2531 สอบตกพร้อมกับนายฉัตรชัย เอียสกุล พี่ชาย ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งที่สอง ในการเลือกตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2535 สังกัดพรรคความหวังใหม่ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่สาม ในการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน 2535 แต่สอบตกในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 ได้คะแนนเป็นอันดับสี่ ได้ 72,721 คะแนน แพ้อันดับสาม กว่า 1 หมื่นคะแนน และในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2539 ได้รับเลือกตั้งอีกครั้งเป็นครั้งที่สี่ ด้วยคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง ได้ 111,776 คะแนน ชนะอันดับสอง ถึงกว่า 3 หมื่นคะแนน

2.4 นางอดิสร เอียสกุล ภรรยาของนายกิมเขีย เอียสกุล ซึ่งเป็นน้องชายของนายธเนตร เอียสกุล ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 และได้เป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองหนองคาย 4 สมัยติดต่อกัน นานกว่า 20 ปี

3. ความสัมพันธ์ของการสืบทอดทายาททางการเมือง

การสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล "เอี้ยสกุล" เป็นการสานต่อจากนาย ธนตร เอี้ยสกุล ไปยังบุตรชาย 2 คน คือ นายฉัตรชัย เอี้ยสกุล บุตรชายคนโต และนายเฉลิมชัย เอี้ยสกุล บุตรชายคนที่สอง ซึ่งเป็นการสานต่อทางการเมืองในระดับชาติ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยการให้บุตรชายทั้งสองคน ลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกันในปี พ.ศ.2529 แต่คนละเขตเลือกตั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันกันเอง ทั้งนี้ นายฉัตรชัย บุตรชายคนโตของนายธนตร เคยลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายในปี พ.ศ.2526 ปรากฏว่าสอบตก แต่กลับประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน ขณะเดียวกัน ตระกูล "เอี้ยสกุล" ยังมีฐานทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่สำคัญ คือ นางอดิศร เอี้ยสกุล น้องสะใภ้ของนาย ธนตร เอี้ยสกุล ที่ครองเก้าอี้ตำแหน่งนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองหนองคาย มา นานกว่า 20 ปี